

Bulletin

Národní protidrogové centrály

Vydavatel :

Národní protidrogová centrála služby
kriminální policie P ČR

Vedoucí redakční rady:

npor. Miloš Vaněček

Adresa :

Policejní prezidium
poštovní příhrádka 62/NPC
170 89 Praha 7

Vydává :

oddělení vydavatelství obchodního
odboru Tiskárny MV, Hybernská ul.č.2,
112 19 Praha 1,
tel: 24212671 fax :24217313

Tiskne:

Tiskárna MV, p.o.Bartůňkova 4,
149 01 Praha 4

tel.7957011 fax 7952603

Vychází 4x ročně, cena 63,- Kč

Roční předplatné 252,-Kč

Objednávky přijímá a vyřizuje

Obchodní odbor Tiskárny MV,
Hybernská 2, 112 19 Praha 1

Za věcnou správnost příspěvků ručí autoři

Přetisk povolen

pouze se souhlasem redakční rady

Podávání novinových zásilek

povolila Česká pošta s.p.,

Odštepny závod Praha,

č.j.6119/96 ze dne 15.10.1996

Určeno pro služební potřebu
policie ČR, obecní policie, SZ,

soudů a vybraných institucí

Povoleno MK ČR - 7834

ISSN 1211 - 8834

Grafické zpracování titulní strany:

Obsah:

- 1) **„Racionální drogovou politiku? Ano, ale skutečně racionální.“**
JUDr. Jiří Kmorous
strana
- 2) **Klient v síti z pohledu represe**
kpt.Bc. Tomáš Martinec
strana
- 3) **Péče o bezpečnost a ochranu zdraví žáka při preventivních akcích**
JUDr. Miroslav Mítlöhner, Csc.
strana
- 4) **Šíření drog a kriminalita v České republice v devadesátých letech**
Doc.Ing. Renata Štablová, Csc.
strana
- 5) **Verbreitung von drogen und drogenkriminalität in den 90er jahren in der Tschechischen republik.**
Doz. Dipl.-Ing. Renata Štablová
strana
- 6) **Problematica drog ve věznicích**
zdroj NPC
strana
- 7) **Prekurzory a pomocné látky II.**
mjr.PhDr. Saša Hubinová, mjr. PhDr. František Dlouhý
strana
- 8) **Drogové subkultury - PUNK**
Miloš Vaněček
strana
- 9) **95. pracovní zasedání stálé pracovní skupiny „STAR“ o pašování a obchodu s OPL**
zdroj NPC
strana
- 10) **135. pracovní zasedání stálé pracovní skupiny pro boj proti obchodu s OPL „JIHOVÝCHOD“**
zdroj NPC
strana
- 11) **44. Zasedání komise pro narkotika OSN - Vídeň**
Mgr. Martin Zárský
strana
- 12) **Produkce drog v zemích zlatého trojúhelníku**
zdroj NPC
strana
- 13) **Richard Evans Schultes - ohlédnutí**
Jana Arcimovičová
strana
- 14) **Vývoj psychiatrie v dějinách III.**
Miloš Vaněček
strana
- 15) **K novému pojetí vzdělávání učitelů v oblasti prevence sociálně patologických jevů na Univerzitě Karlově v Praze – pedagogické fakultě**
Dr. Eva Marádová, Csc.
strana
- 16) **Knihovnička**
Miloš Vaněček
strana

„RACIONÁLNÍ DROGOVOU POLITIKU? ANO, ALE SKUTEČNĚ RACIONÁLNÍ.“

JUDr. Jiří KOMOROUS

Velmi rád bych úvodem svého zamyšlení zdůraznil zásadní filosofii Národní protidrogové centrály k řešení neutěšené drogové situace v České republice, a která se dá shrnout do několika následujících bodů:

1. Jsem a jsme přesvědčení zastánci nutnosti řešení drogového problému formou vyvážené represe a prevence. Osobně se domnívám, že **dokonce oblast prevence by měla být prioritní!!**
2. Prvořadým cílem NPC a potažmo celé policie ČR je potírání a odhalování organizátorů - výrobců - obchodníků - dealerů a distributorů.
3. Maximálně využívat zahraničních zkušeností a doporučení k realizaci opatření v ČR, a to jak ve smyslu pozitivním, tak negativním, což znamená mj. nerealizovat v ČR to, co se v zahraničí neosvědčilo nebo dokonce ještě zhoršilo situaci v drogové oblasti.

Tuto trojbodovou základní filosofii zdůrazňuji počátkem článku z toho důvodu, že zejména v poslední době jsem obdržel titul „represionisty“ a zastávce pouze tvrdé cesty. **Opak je pravdou!** Řadím sebe i NPC naopak do spektra racionálně uvažující části protidrogového spektra v ČR. V čem lze s našimi odpůrci souhlasit, že nejsem v žádném případě pro jakékoli liberalizační či dokonce legalizační experimenty. Proč? To se pokusím dokumentovat v následujících citacích zahraničních zdrojů.

Začal bych citátem nejvyšší mezinárodní autority v oblasti drog - Úřadu pro mezinárodní kontrolu narkotik, který ve své výroční zprávě o drogové situaci ve světě (zveřejněné 23. února 2000) uvádí, „že narůstající zneužívání cannabisu mladými lidmi představuje velmi znepokojivý vývoj. Rostoucí počty mladých konzumentů a snadná dostupnost velmi silných odrůd cannabisu spolu s tolerantním postojem některých vlád přispívají k nutnosti **boje proti cannabisu**. Úřad má velký zájem na tom, aby se uvedl na pravou míru image cannabisu jako „neškodné drogy“.“

Bez jakéhokoli vlastního komentáře bych pokračoval dále citací z materiálu „Důsledky liberální drogové politiky“ (HETZEL, H: Liberale Drogenpolitik gechreiert: Wurden Holland zum „Narko-Staat“ , - Die Presse, 15.3.2000; Kaine liberalisierung weicher Drogen. Neuer Zurcher zeitung, 28.4.2000).

„Bilance po 25 letech liberální drogové politiky v Nizozemsku je děsivá. Z posledních průzkumů vyplývá, že liberální drogová politika drogovou situaci v zemi nezlepšila Země se stala prominentním centrem obchodu s drogami..... Úřadu odhadují, že počet **ilegálních prodejních míst**, kde lze získat jak měkké, tak tvrdé drogy se za poslední tři roky více než zdvojnásobil na asi 1500.

Ministr spravedlnosti oznámil, že bude zesílen boj proti ilegálnímu pěstování konopných rostlin, proti dovozu ze zahraničí a ilegální překladištím drog.“

Bez vlastního komentáře pokračuji.

„Naše liberální drogová politika byla prchnou“, říká Dr. Franz KOOPMAN, ředitel drogového rehabilitačního centra De HOOP (Naděje) v Dordechtu a pokračuje, „Nejdříve jsme banalizovali užívání konopí. Nechali jsme naše děti při představě, že je naprosto v pořádku kouřit konopí, a odkud byl malý krůček k tomu, aby se pohnuli k názoru, že je také v pořádku užívat halucinogenní látky jako je extáze. Je to ta mentalita, která je za explozí v užívání těch syntetik, které jsme viděli v posledních třech letech, a (to) je vážné nebezpečí pro tuto zemi, stejně jako **pro zbytek Evropy**:“

To je, prosím, odpověď zejména pro pana Pejřila a pana Fendrycha, který v článku „Drogy v době kamenné“ (Týden č. 22/2001) tvrdí, že „strašit a vyhrožovat je oblíbená metoda zastánců diktátu“. Myslím si, že Dr. KOOPMAN zabývající se léčbou toxikomanů není ani policista ani zastánce, panem Fendrychem, uvedených metod odpůrců drog.

Dovolte mi pokračovat další citací z materiálu pana Larryho COLLINSE - „Holandský experiment s „HALF-BAKED“ drogami“.

„V roce 1976 jointy kouřené v Holandsku, stejně jako v ostatní Evropě, byly jako jointy protestní generace 60.let. Obsahovaly 3 - 5% THC (delta- 9 - tetrahydro - cannabinol) složky, která přivádí kuřáka jointa do rauše. Obsah THC v dnešních jointech může vzrůst až **na 35% - 10ti násobek** toho, co bylo když se Baanova komise rozhodla označit konopí jako „měkkou drogu“.

Pro p. Fendrycha, který mi vzkazuje, že Komorous - MIČURIN se mýlí, že takováto „tráva“ neexistuje, tak si ho dovoluji upozornit jeho jako „odborníka“, že se jedná o Nederwiet, hydroponicky vypěstovanou a vyšlechtěnou odrůdu „marjanky“, která se již vyskytuje dle poznatků NPC již i na nelegálním trhu v ČR.

Heatler ASHTON, profesorka na Škole neurologických věd University NEWCASTLE a britský vedoucí odborník na účinky konopí poznamenává: „konopí v této nové, silnější formě, není neškodný produkt, jak nás nechali jeho obhájci věřit.... měkký tento materiál rozhodně není (!!!)..... spatřujeme tendenci k **formě závislosti mezi pravidelnými uživateli.**“

V čem se, pane Martine Fendrychu, a další obhájci legalizace Komorous mýlí, jak uvádíte ve svém článku? A představte si, že ne KOMOROUS, ale pan BRYAN WELLS lékař, který je jedním z předních londýnských vůdčích odborníků v rehabilitaci, říká: „Poprvé začínám spatřovat cosi, co připomíná odstupující symptomy, způsobené **tvrdými drogami u těžkých uživatelů konopí.**“ (!!!)

Čím je tedy, pane redaktore, „postavené na hlavu“ mé srovnání tohoto typu marjanky s pervitinem?!

Dr. J.A. WALLENBERG, ředitel Kliniky JELLINEK, nejznámějšího holandského rehabilitačního centra pro zneužívání drog uvádí: „Zjišťujeme, že se více a více lidí dostává s konopím do problému.“

Z 325.000 - 350.000 holandských mužů a žen, kteří jsou pravidelnými uživateli konopí je většina soustředěna mezi mladými v hustě obydlených oblastech Amsterdamu, Utrechtu a Rotterdamu.

V minulých třech čtyřech letech zažily ty samé oblasti prudký nárůst v kriminalitě mladistvých a počtu mládeže zapojených do násilných činů spojených podle mnoha holandských policejních důstojníků se zneužíváním „měkkých“ drog.

Amsterodamský policejní komisař Jelle KUIPER řekl: „Dokud se budou snažit politické třídy předstírat, že měkké drogy nezpůsobují závislost, budeme nadále denně konfrontováni s problémy, které oficiálně neexistují. Jsme si vědomi enormního množství mladých lidí silně závislých na měkkých drogách se všemi důsledky, které to má.“

Končím posledními citáty. Za prvé, LARRYHO COLLINSE (viz výše), který uvádí, že: „V 70.letech argumentovali obhájci holandské politiky kaváren tím, že zajistit uživatelům měkkých drog nákupním ventilem, kde si budou moci své drogy koupit, je uchránění od toho, aby se stali obětmi zločinců - pokoutních prodavačů drog. Zároveň budou odděleni od uživatelů tvrdých drog do vlastního milého prostředí. Bezvýznamní zločinci padnou a konzumace tvrdých drog bude odříznuta nabídkou atraktivní alternativy mladými lidmi. To byla teorie. Naneštěstí to nefungovalo.“ (!!!)

Zpráva vládou financovaného Institutu TRIMBOS z roku 1997 mj. uvádí téměř trojnásobek počtu holandských závislých osob od doby, kdy země liberalizovala svou drogovou politiku. Zároveň soudí, že Holandsko má 2x tak více osob závislých na heroinu per

capita jak Británie, která je známa tím, že z Evropy má ona nejzávažnější problém s heroinem.

Tak co, pane Martine Fendrychu, pane Pejřile, pane Langer a další.

Co tedy chcete? Chcete ještě větší problém s drogami v ČR, než je nyní, aby se potom efektivně kritizovala policie, co s tím dělá? Myslíte si, že citovaní lékaři, psychologové, odborníci zejména Holanďané jsou „zastánci diktátu“, kteří „straší a vyhrožují, protože je to jejich oblíbená metoda“?, jak uvádí pan M. Fendrych?

Potom se ale ptám, v čí prospěch a proč se v ČR navrhuje takovéto věci, když zahraniční zkušenosti (viz text) jednoznačně tyto cesty demarkují jako zhoubné. Je to otázka pouze neznalosti?

KLIENT V SÍTI Z POHLEDU REPRESÉ

kpt. Bc. Tomáš MARTINEC

Trvale roste počet problémových uživatelů drog, především pervitinu a heroínu. V roce 2000 byl tento nárůst nejvyšší za posledních 5 let, zejména ve věkové skupině 15-19-ti letých (45,5 % z celkového počtu uživatelů drog ve sledovaném období). Incidence v tomto roce byla celkem 4 148 osob. Nárůst uživatelů drog byl zaznamenán i u věkové kategorie do 15 let. Stoupá počet uživatelů nakažených hepatitidou, a to i přes výměnu injekčních jehel a stříkaček, kterých bylo v roce 2000 vyměněno bezplatně uživatelům drog celkem 1 150 000 kusů. Byl zaznamenán nárůst uživatelů heroínu. To je jen několik faktických údajů zveřejněných Hygienickou stanicí hl.m. Prahy, centrálním pracovištěm drogové epidemiologie. Pokud tento trend bude na drogové scéně přetrvávat nadále, ocitne se Česká republika brzy na prvních místech statistik, zabývajících se drogovou problematikou v rámci Evropy. Kde hledat příčiny, jak postupovat v prevenci a represí dále? To jsou otázky, na které je nutné co nejdříve hledat odpověď.

Současné zákonné normy a zároveň stát jakoby tápaly v jasném postoji k drogovému problému. Na jedné straně je trestáno dle konkrétních paragrafů neoprávněné nakládání s OPL, prekursorů, jedy, výroba nebo přechovávání předmětů, určených k výrobě OPL nebo jedů a šíření toxikomanie, na straně druhé je uživatelům zajištěna pomoc a beztrestnost, bez možnosti uložení sankce, pokud zůstanou jenom u zneužívání OPL. Je však nutné říci, že uživatel je nezbytnou součástí článku řetězce v ilegálním obchodu s OPL a další trestnou činností s tím související. Vždyť právě on vědomě podporuje páchaní trestné činnosti na poli drogových deliktů, aniž by jeho rozpoznávací schopnosti byly sníženy.

Na jedné straně odrazujeme od zneužívání a obchodu s OPL preventivními aktivitami, které se zřejmě míjí účinkem, zahrnutím „přísných zákonů“ zejména pro dealery drog a na straně druhé se uživatelům drog dostává nadměrné terapeutické, sociální a další pomoci, což jsou opatření, která jim mají pomoci vzdát se užívání drog nebo minimalizovat zdravotní a sociální rizika spojená s jejich závislostí na drogách. Já se ptám, a skutečně jim tato opatření pomáhají? Ano, ale ne se vzdát drogy, ale brát ji bezpečně, pod dohledem, bez obav z postihu a bez možnosti vynucení změny chování. Klienti jsou málo a v mnoha případech nejsou vůbec motivováni k drogové abstinenci, ke změně příčin abúzu drog, ke změně názorů, stojí. Pokud po nich snad někdo chce nějaké plnění povinností, jako součást péče, přichází tím o klienta. O tom by jistě mohli referovat zejména lékaři AT poraden a jiných státních zdravotnických zařízení, kteří paradoxně mají při své vysoce kvalifikované, odborné práci daleko hlouběji do státní pokladny, než terapeuté, kteří prošli ročním terapeutickým kurzem a pronikají s odvahou jim vlastní do hloubi duší drogově závislých klientů, jejichž sobectví a pohodlí je umocňováno nekonečnou péčí, s vidinou větší státní dotace těch, kteří o klienty pečují. Dotační politika státu preferuje spíše již terciární sféru péče o drogově závislé. Záměrně neužívám slovo terciární prevenci, jelikož v tomto případě již o žádnou prevenci nejde, pokud pominu sociální a zdravotní oblast. Pokud se mají uvolnit finanční prostředky na primární prevenci, je problém je hledat a pokud se najdou, vznikne z řad některých odborných kruhů nevole k jejich využití (viz 40 mil. na výstavbu hřišť v roce 2000). Nechci rozvádět dále tu skutečnost, že v současné době se různé sportovní a jiné zájmové kluby pro děti a mládež ruší z důvodů finančních nedostatků. Tam, kde fungují, tak je to za vydatné finanční podpory rodičů. Náš klient v síti má však veškerou péči zdarma. Co je tedy prevence? Definici známe jistě všichni, horší je to již s její aplikací na konkrétní situace. Víím, že tato slova mohou vyvolat nevoli mnohých pracovníků na poli prevence z řad nízkoprahových zařízení, terapeutických komunit apod. Tam, kde si však svoji kvalitou práce, přístupem a výsledky jsou jistí účelností jejich snažení, ti zůstávají jistě klidní. Pokud se týká hodnocení

kvality práce subjektů prevence ze strany Národní protidrogové prevence, domnívám se, že jednotliví pracovníci NPC jsou schopni hodnotit realizaci preventivních aktivit. Nejsme izolováni od reality, pohybujeme se v terénu, spolupracujeme s kvalifikovanými odborníky na poli prevence a represe, setkáváme se s drogově závislými, máme zahraniční srovnání, jsme odborníky na drogovou problematiku a ne laická veřejnost, která se obtížně orientuje v oblasti protidrogové prevence a represe. V neposlední řadě se domnívám, že i státní orgány, které rozdělují státní dotace na činnost subjektů, zabývajících se drogovou problematikou, mají hodnotící kritéria na činnost nebo právě na nečinnost těchto zařízení. Nemohou se přeci poskytovat státní dotace tam, kde nevím, jak to funguje a zároveň pokud dotaci přidělím, musím se zajímat o jejím efektivním využití.

Výše popsaná dvojí strategie prevence a represe ilustruje ambivalentní postoj naší společnosti k drogám. Naše společnost vnímá OPL velmi negativně, pohlíží na OPL jako na zdravotní a sociální riziko a jako takové jsou tyto látky považovány za škodlivé. Je tedy jasné, že by se měl každý těmto látkám vyhýbat a obzvláště být ostražitý, co se týče zamezení přístupu k nim zejména mladým lidem. To však nekoreluje s jinými přístupy. Přístupy navrhuje distribuci OPL uživatelům drog. Proto není divu, že u široké veřejnosti a také u represivních složek distribuční projekty čelí významnému odporu. Vždyť tyto tendence vytváří živnou půdu pro nelegální trh s OPL a posilují uživatele v jejich beztrestnosti. Je až zarážející, že tento přístup preferují i někteří ústavní činitelé. Tyto trendy potom znovu a znovu vznášejí oprávněně kritiku veřejnosti a některých odborných kruhů na nízkoprahová zařízení a terapeutické komunity.

Není jistě ostuda si přiznat, že dosavadní prevence ve všech svých oblastech nemá své očekávané úspěchy. Nelze již alibisticky konstatovat, že prevence je v krátkém časovém úseku neměřitelná. Několikaletý trend nepříznivého vývoje drogové scény v ČR je dostatečným měřítkem hodnocení efektivity z pohledu objektivního, nikoli formálního, využívaného při hodnocení některých projektů. Účinkem se minuly i snahy s poukazováním na kriminalizaci uživatelů drog v souvislosti s § 187a TZ - držení drogy pro vlastní potřebu. Samozřejmě že praxe ukázala, že tento paragraf se minul účinkem i ve vztahu k dealerům drog neboť do praxe zavedl nevyhovující „větší než malé množství“, váhovou tabulku a dále tu skutečnost, že subjektzem tr. činu se stává pouze konzument drogy. Nejsem zastáncem jenom represe. Na vyvážený přístup prevence a represe ale musíme pohlížet konstruktivně. Represe je také prevencí. V roce 2000 se snížil počet realizovaných trestných činů na úseku drog, ale mimo jiné i na úkor kvality. Případy byly rozpracovány tak, aby se postih dotknul co nejširšího a nejvýznamnějšího okruhu pachatelů drogových deliktů. K výraznému nárůstu došlo také v oblasti zadržení zásilek drog na našem území, což zajisté z preventivního hlediska má významný vliv (viz. statistiky). Plně se stavíme za tendence zpřísnit trestní sazby u nejzávažnějších drogových deliktů, tak aby se minimalizoval obchod s OPL na našem nebo přes naše území. Tím by došlo ke snížení nabídky OPL a tedy i ke snížení dostupnosti drog. Zákonem by měla být dána možnost postihu i uživatelů drog, tak je to i v jiných státech. Pro odpůrce tohoto názoru však musím dodat, že by nešlo i prosté věznění uživatelů, zejména ve věkové skupině 15-19-ti letých.

Naše trestní právo ve shodě s evropskými normami disponuje řadou institutů, jež dávají konzumentovi, který se dopustil TČ dle § 187a TZ nebo jiného, méně závažného drogového deliktu, šanci vyhnout se trestu odnětí svobody. Trestní politika ČR vychází z toho, že trest odnětí svobody má být ukládán a vykonán pouze tehdy, jestliže jiný druh trestu nemůže splnit zákonem stanovený účel. Výjimkou jsou samozřejmě případy zvlášť závažné trestné činnosti. Soudní praxe ukazuje, že konzumentům, kteří se dopustili porušení § 187a TZ, nebude ukládán zpravidla nepodmíněný trest odnětí svobody, ale jiné druhy trestů, více sledující výchovný účel. Vedle toho lze uložit alternativy trestu odnětí svobody. Patří sem upuštění od potrestání, upuštění od potrestání s dohledem, ochranné léčení vedle trestu

nebo jako samostatně uložené ochranné opatření, podmíněné zastavení trestního stíhání. Zavádějí se prvky probace a mediaci, což má velký význam. *Odsouzenému se dostává pomoc, ale musí také splnit povinnosti, jako například podrobit se léčbě, podrobit se programům psychologického poradenství, zdržet se návštěv nevhodného prostředí apod.* To jsou opatření, která by byla na místě v případě trestnosti užívání drog. Zejména filosofie pomoci a povinnosti. Policie nemůže přehlížet delikty spojené s užíváním drog, OČTŘ nemohou brát jako polehčující okolnost tu skutečnost, že pachatel se svévolně přivodil do stavu pod vlivem drog. Ze zákona je policie ozbrojeným bezpečnostním sborem ČR, který plní úkoly ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti v rozsahu vymezeném ústavními předpisy. Jejím úkolem je zejména chránit bezpečnost osob a majetku, odhalovat TČ a zjišťovat jejich pachatele. V našem konkrétním případě je stěžejní povinností policie zabránit nebo alespoň minimalizovat obchodu s OPL. Pokud existuje obchod, je prodejce a je i zákazník, neboli uživatel. Orgány činné v trestním řízení a další zainteresované složky musí vyvíjet tlak na uživatele, působit na veřejnost, zejména mládež, s jasnou a pravdivou informací o rizikách drog za využití všech zákonných a dostupných prostředků. Sama policie kromě své represivní úlohy právě svým negativním postojem k drogám, upozorňováním na právní následky porušování zákonů a mnohými preventivními aktivitami na školách a školských zařízeních má svoji roli na poli prevence. Pokud však uživatel poruší zákon, tak se ocitá v síti, nikoliv jako klient v preventivním zařízení, ale jako pachatel trestné činnosti. A to jsou vlastně přesahy prevence. Z teorie práva vím, že právo je buď v souladu s morálkou nebo v rozporu. Brát drogy je podle mého názoru nemorální. Já i mnoho jiných to tak chápou, snad to tak pochopí především i zákonodárci a učiní v tomto případě právo v souladu s morálkou. Přestaňme drogově závislé litovat a nenechme se jimi vydírat a okrádat. Naopak pomáhejme těm, kteří si pomoci váží a mají snahu o nápravu předešlého stavu.

PÉČE O BEZPEČNOST A OCHRANU ZDRAVÍ ŽÁKA PŘI PREVENTIVNÍCH AKCÍCH

JUDr. Miroslav MITLÖHNER, Csc.

V souvislosti s preventivními akcemi, pořádanými Národní protidrogovou centrálou Policie České republiky na českých školách vznikají pochybnosti o tom, kdo je odpovědný za bezpečnost a ochranu zdraví žáků, zúčastňujících se na těchto přednáškách a besedách za situace, kdy z nejruznějších důvodů učitelé opouštějí učebny a po celý průběh akce jsou ve třídě s žáky přítomni pouze policisté. Odpověď na tuto otázku nelze hledat jinde než v zákoně a jeho výkladu.

Školám a školským zařízením je přímo ze školského zákona stanovena povinnost péče o bezpečnost a ochranu zdraví žáka. Tato skutečnost má zcela praktický význam spočívající v tom, že pokud dojde zaviněním učitele nebo výchovného pracovníka k ublížení na zdraví z nedbalosti, je naplněn kvalifikační znak *„porušení důležité povinnosti vyplývající ze zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce, nebo uložené podle zákona“* a při naplnění znaků skutkové podstaty mu tak vzniká trestně právní odpovědnost.

Tyto povinnosti, které jsou specifikovány jako zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáka při činnostech, které přímo souvisejí s výchovou a vzděláváním, soustavné vytváření podmínek pro bezpečnost a ochranu zdraví žáka a kontrolu dodržování obou výše uvedených povinností, jsou obecně závazné pro všechny školy.

Tato odpovědnost se vztahuje rovněž na fyzické osoby v případě pracovišť praktického vyučování, které tuto činnost obvykle vykonávají na základě živnostenského oprávnění.

Východiskem výkladu a dalších úvah je vymezení, že jde o činnosti, které přímo souvisejí s výchovou a vzděláváním. Přes občasná sporná stanoviska a výklady je zřejmé, že se odpovědnost za bezpečnost žáka vztahuje na školu a areál školy, dále internátu, domova mládeže, školní jídelnu, školní družinu, školní klub a to i tehdy, jestliže se nacházejí mimo vlastní areál školy. Rovněž tak nese škola odpovědnost za ochranu zdraví a bezpečnost žáka ve školách v přírodě, při školních návštěvách divadel, kin, exkurzích a *dalších podobných akcích*, které jsou organizovány podle učebních osnov, případně na základě rozhodnutí ředitele školy. Stejná situace je, pokud jde o školská zařízení s právní subjektivitou.

Na druhé straně ovšem existuje povinnost žáka dodržovat řád školy a řády jednotlivých školních zařízení.

Protože škola nese odpovědnost za bezpečnost a ochranu zdraví žáka při činnostech, které přímo souvisejí s výchovou a vzděláváním, vztahují se tato ustanovení i na besedy a preventivní akce pořádané školou případně ve spolupráci s jinými institucemi, včetně státních, pakliže mají výchovnou a vzdělávací náplň.

Je mimo jakoukoliv pochybnost, že protidrogová prevence má svým charakterem a obsahem výraznou výchovnou a vzdělávací náplň.

Při hodnocení odpovědnosti za škodu způsobenou žákům na zdraví, popřípadě i jinou škodu, jakož i všech otázek s tím spojených, vychází se ze zákoníku práce a prováděcích předpisů k němu. Podle § 27 nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony, odpovídá žákům za škodu jim vzniklou při vyučování nebo v přímé souvislosti s ním škola nebo učiliště. Pokud ke škodě došlo při praktickém vyučování nebo v přímé souvislosti s ním u právnické nebo fyzické osoby, odpovídá za škodu tato právnická nebo fyzická osoba. Pokud ke škodě došlo při výchově mimo vyučování nebo v přímé souvislosti s ní, odpovídá za škodu školské zařízení. Není-li škola, učiliště nebo školské zařízení právnickou osobou, odpovídá žákům za škodu jejich zřizovatel.

Za této situace tedy odpovídá škola za vzniklou škodu ke které by došlo za situace, že by učitel či výchovný pracovník opustil svěřené žáky, přestal tak vykonávat, byť dočasně svoje pedagogické a výchovné povinnosti a ve třídě zanechal pouze osobu realizující příslušnou výchovně vzdělávací akci jako externista, mezi kterým a školou nevznikl pracovně právní vztah ani na základě smlouvy o provedení práce nebo o pracovní činnosti podle § 236 a § 237 Zákoníku práce s odkazem na ustanovení § 234 Zákoníku práce, podle kterého zaměstnanec odpovídá zaměstnavateli za škodu způsobenou zaviněným porušením povinností při výkonu práce nebo v přímé souvislosti s ním stejně jako zaměstnanec v pracovním poměru.

Podle ustanovení § 49 školského zákona, orgány, organizace a školy, které zabezpečují výchovu a vzdělávání, zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví žáka při činnostech, které přímo souvisejí s výchovou a vzděláváním, soustavně vytvářejí podmínky pro bezpečnost a ochranu zdraví žáka a kontrolují jejich dodržování.

Z tohoto ustanovení lze dovodit, že by při jakýchkoliv akcích pořádaných školou v rámci výchovného a vzdělávacího procesu, včetně tedy akcí protidrogové prevence neměli pedagogičtí a výchovní pracovníci své žáky dočasně opouštět a vydávat se tak nebezpečí vzniku právní odpovědnosti za eventuálně vzniklou škodu v jejich nepřítomnosti.

Z hlediska dalších možných variant vzniku právní odpovědnosti za případně vzniklou škodu na zdraví či majetku žáků rozhodně nelze doporučovat, aby lektori vyžadovali na výchovně vzdělávacích akcích nepřítomnost pedagogického nebo výchovného pracovníka.

ŠÍŘENÍ DROG A KRIMINALITA V ČESKÉ REPUBLICE V DEVADESÁTÝCH LETECH

Doc.ing.Renata ŠTABLOVÁ, CSc, Policejní akademie ČR

Problém šíření drog v České republice se kterým se stále obtížněji potýkáme, má své hluboké historické, sociální a geopolitické kořeny. Do roku 1989 v podmínkách uzavřených hranic a nekonvertibilní měny se drogový problém jevil jako poměrně stabilizovaný. Mezi některými skupinami mládeže převládalo zpočátku čichání rozpouštědel, později domácí příprava opiátů a amfetaminových drog (braun, pervitin), přičemž suroviny získávaly z kodeinových a efedrinových farmaceutik. Střední a starší věkové skupiny dávaly přednost abusu léčiv. Mezi vězni převládalo čichání rozpouštědel a léková toxikomanie.

Po listopadu 1989 a zejména po ustavení České republiky v roce 1993 prošla naše drogová scéna výraznými změnami. K hlavním kriminogenním faktorům, které zde působí (např. otevření hranic, liberalizace společnosti, změny hodnotového systému, velké přesuny majetku a vlastnických vztahů v podmínkách nevyhovující legislativy) přistupují ještě specifické rizikové faktory jakými jsou relativně nízké ceny drog, rozvinutá база domácí výroby pervitinu (metamfetamin), poměrně nízké tresty za nedovolenou výrobu a obchod s drogami, beztrestnost držení drogy pro vlastní potřebu (až do 31.12.1998), téměř bezrizikové praní „drogových peněz“, nedostatečná pozornost se strany rodiny, školy a pod.

Rapidní šíření drog mezi populací (tab.1) v devadesátých letech si vynutilo pozornost nejen sociálně zdravotní sféry, ale i represivních složek, neboť tento jev se nepromítá negativně jen ve zdravotních a vzdělanostních charakteristikách populace, ale našel si i své pevné místo v kriminálních a vězeňských statistikách. Každým rokem se jeví potřeba zvýšit počet specializovaných zdravotnických zařízení, zejména pro dětskou populaci, dále léčebně kontaktních center, poraden a různých druhů sociálních služeb pro drogově závislé. Narůstá potřeba toxikologických laboratoří i specializovaných oddělení věznic. Nedostatečný je i počet specializovaných pracovníků PČR včetně vybavení pracovišť potřebnou technikou. Pokud jde o druh drogy, je drogová scéna v ČR zásadním způsobem ovlivňována uživateli amfetaminových drog a heroinu.

Již v letech 1993-4 začínala nabývat trestná činnost spojená s nezákonným drogovým trhem výrazných rysů. Vznik samostatné České republiky znamená důležitý mezník při hodnocení stavu a vývoje jak celkové kriminality, tak i kriminality s drogovým prvkem. Tato důležitá změna je základním kritériem při zkoumání stavu a vývoje kriminality i pachatelů. Nepříznivé trendy drogové kriminality nacházejí svůj výraz v trestné činnosti na úseku nedovolené výroby, držení a obchodu s omamnými a psychotropními látkami i šíření toxikomanie.

Narůstá rapidně nejen počet trestných činů podle §§ 187,187a(od roku 1999), 188 a 188a trestního zákona, ale i počet pachatelů (tab.2)

Tabulka 1 Incidence problémových uživatelů drog
(podle údajů Centra drogové epidemiologie)

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000
celkový počet klientů, z toho ve skup. 15-39 let	2470 2222	3252 2892	3132 2836	3858 3628	3891 3720	4148 3964
incidence na 100tis.obyvatel ,incidence ve skup.15-39 let	23,9 62,9	31,5 78,7	30,4 75,1	37,4 96,3	37,7 99,0	40,3 105,5
poměr mužů a žen	2,4: 1	1,9 : 1	1,7 : 1	2,0 : 1	1,9 : 1	1,9:1
injekční uživatelé (%)	54,3	56,5	55,0	61,8	64,0	62,3
incidence uživatelů heroinu (%)	21,4	32,3	30,2	23,6	28,1	29,6
incidence uživ.pervitinu (%)	50,7	54,0	62,1	68,5	65,6	62,1

(pozn. Problémový uživatel drog je osoba, která poprvé vyhledala pomoc zdravotnického zařízení nebo léčebně kontaktního centra zabývajícího se drogovou závislostí)

O roku 1995 docházelo rovněž k pravidelnému poklesu průměrného věku problémového uživatele z 22,8 let v roce 1995 na 20,6 v roce 2000.

Tabulka 2 Drogová kriminalita- §§ 187,187a, 188, 188a TZ

(podle policejních statistik)

rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
skutky celkem	261	562	1226	2156	3039	5170	7720	4458
pachatelé celkem	251	373	549	1147	1336	1355	1753	1815
pachatelé do 18 let	24	51	120	248	323	334	345	374

(pozn. Pokles počtu skutků v roce 2000 souvisí patrně s poklesem celkové kriminality. Alarmující je však stálý nárůst počtu pachatelů .)

Do páchaní trestné činnosti se postupně zapojují i ženy, které tvoří 8-10% z celkového počtu pachatelů . Nepříznivé trendy šíření drog i kriminality souvisejí jednak s dynamikou vytváření drogového trhu (nabídky), jednak i s rostoucí poptávkou po širokém sortimentu drog, na níž se nemalou měrou podílí i několikaletý tolerantní postoj řady subjektů i představitelů sociální kontroly. Ten pak nachází výraz i v celkově tolerantním postoji společnosti jak k užívání, tak i k uživatelům drog. Docházelo tak po řadu let k podceňování nebezpečí drog pro společnost, a to jak zdravotních, tak i sociálních rizik spojených s jejich konzumací. V dlouhodobém výhledu je rovněž podceňováno riziko spojené s poklesem konkurenceschopnosti ekonomiky v důsledku šíření tohoto sociálně negativního jevu. Na páchaní drogové trestné činnosti se totiž podílejí především osoby se základním vzděláním nebo vyučením a v případě pachatelů z řad mládeže jsou to vesměs žáci učňovských nebo středních škol.

Také **trestná činnost páchaná pod vlivem drog** nebo v souvislosti s jejich obstaráváním není zanedbatelná. Musíme však uvážit mimořádně vysokou latenci spočívající jednak v tom, že průkaz metabolitů drog v biologickém materiálu je v terénních podmínkách daleko obtížnější než v případě alkoholu, orgány PČR nejsou zatím na takové orientační detekční zkoušky dostatečně vybaveny ani technicky ani legislativně a také k té skutečnosti, že jejich pozornost je přednostně orientována k omezování nezákonného drogového trhu, zejména s prvkem organizovaného zločinu. I když více než 50% těchto trestných činů má charakter majetkové kriminality (krádeže motorových vozidel, jízdních kol, věcí z automobilů, vloupání do víkendových chat, bytů, obchodů a jiných objektů), projevuje se stoupající trend násilných a mravnostních trestných činů, k nimž patří zejména úmyslné ublížení na zdraví, loupeže, vydírání, násilí na veřejném činiteli, znásilnění a dokonce i vraždy páchané vesměs mladými pachateli ve věkovém pásmu 19-30 let. Mezi pachateli zde rovněž převládají muži(ženy představují asi 7 -8%) vesměs z věkové kategorie 20 -30 let, se základním vzděláním. Ve většině případů (90-93%) se rovněž jedná o občany České republiky. Mezi pachateli je dosti vysoký podíl osob s kriminální minulostí (40 -45%), což je zřejmě ovlivněno i tou skutečností, že řada toxikomanů se rekrutuje z prostředí kriminální subkultury.

Aby policisté v budoucnu mohli účinněji stíhat a dokumentovat též trestnou činnost pod vlivem drog, počítá se s celou řadou opatření, k nimž patří např. opatření organizačního charakteru, dále proškolení policistů, lepší vybavení moderními terénními testovacími pomůckami, vytvoření legislativních i technicko materiálních podmínek pro zavedení testů

prokazujících užití nealkoholových drog při výkonu vybraných povolání. V oblasti prevence klade Národní strategie protidrogové politiky na léta 2001-2004 důraz především na aktivity zaměřené k prevenci užívání drog mládeží s cílem zastavit nárůst užívání drog..

Vývoj situace na drogové scéně v České republice v devadesátých letech i výsledky analýz z Národní protidrogové centrály, opírající se o vyhodnocení ukončených případů i operativní informace z drogové scény v kontextu celosvětového vývoje ukazují, že i v budoucnu musíme počítat s dynamickým nárůstem počtu drogově závislých, s upevňováním propojení zločineckých skupin cizinců a s tím spojeným vytvářením nových drogových scén, zakládáním dalších laboratoří na výrobu syntetických drog včetně vzniku velkodistribučních podniků. Alarmující jsou zejména snahy zločineckých skupin o infiltraci do orgánů státní správy. Těmto nebezpečím můžeme čelit jen rozhodným odmítáním **legalizačních snah** v jakékoliv podobě a upevněním spolupráce zainteresovaných orgánů uvnitř ČR i mezinárodní spoluprací

Použitá literatura:

1. Štablová, R., Černíková,V.,Budina,Z.: Vývoj drogové kriminality v prvních pěti letech České republiky, Bulletin NPDC, č.1.,s.19-25,1999
2. Komorous,J. Berzsi,G.: Česká republika a drogy v roce 1996 z pohledu NPDC,Bulletin NPDC,č.11,s.4-8,1997
3. Incidence problémových uživatelů návykových látek v ČR za rok 1995-2000, Hygienická stanice hl.m.Prahy, Centrální pracoviště drogové epidemiologie
4. Národní strategie protidrogové politiky na období 2001-2004 (Usnesení vlády ČR č.1045/2000
5. Global illicit drug trends, United Nations Office New York, 1999

VERBREITUNG VON DROGEN UND DROGENKRIMINALITÄT IN DEN 90ER JAHREN IN DER TSCHECHISCHEN REPUBLIK

**Doz. Dipl.-Ing. Renata ŠTABLOVÁ, CSc. Polizeiakademie der
Tschechischen Republik**

Das Problem der Verbreitung von Rauschgift in der Tschechischen Republik, das uns immer wieder zu schaffen macht, hat seine tiefen historischen, sozialen und geopolitischen Wurzeln. Bis zur Wende im Jahre 1989 schien dieses Problem unter Bedingungen der geschlossenen Grenze und nicht konvertierbarer Währung ziemlich stabil zu sein. Bestimmte Gruppierungen von Jugendlichen praktizierten zuerst Schnüffeln von Lösemitteln, später gingen sie zur häuslichen Vorbereitung von Rauschgiftmitteln und Amphetamindrogen (Braun, Pervitin) über, wobei als Rohstoffe bestimmte Kodein- und effedrinhaltige Arzneien dienten. Jüngere und ältere Drogenkonsumenten bevorzugten den Arzneimittelmisbrauch. Unter den Gefangenen überwogen das Schnüffeln von Lösemitteln und Mißbrauch von Medikamenten.

Nach der Wende 1989 und besonders nach der Entstehung der Tschechischen Republik 1993 veränderte sich die einheimische Drogenszene sehr stark. Zu den allgemeinen, den Anstieg der Kriminalität fordernden Faktoren (wie z.B. das Öffnen der Grenze, Liberalisierung der Gesellschaft, Veränderungen in dem Wertesystem, große Eigentumsübertragungen und Veränderungen in den Eigentumsbeziehungen unter den Bedingungen noch nicht entsprechender Gesetzgebung), kommen noch spezifische Risikofaktoren hinzu, wie der relativ niedrige Preis von Drogen, eine breite Basis für die häusliche Herstellung von Pervitin (Metamphetamin), ziemlich niedrige Strafen für unerlaubte Drogenherstellung und -handel, Straflosigkeit beim Halten von Drogen zum Eigenverbrauch (bis zum 31.12.1998), fast risikofreie Drogengeldwäsche, ungenügende Aufmerksamkeit von Seiten der Familie, Schule u.ä.

Die große Verbreitung von Drogen unter der Bevölkerung in den 90er Jahren (s. Tab.1) erzwang die Aufmerksamkeit nicht nur der Organe der sozialen Sphäre und des Gesundheitswesens, sondern auch der repressiven Organe. Diese neue Erscheinung widerspiegelt sich negativ nicht nur im Bereich der Gesundheit und Bildung der Bevölkerung, sondern sie fand ihren festen Platz auch in den Kriminal- und Strafvollzugsstatistiken. Von Jahr zu Jahr steigen die Forderungen, die Anzahl der spezialisierten Einrichtungen, besonders für die Kinder, die Anzahl von Kontaktzentren, Beratungsstellen und verschiedenen sozialen Dienstleistungen für Drogensüchtige, von toxikologischen Labors und auch spezialisierten Abteilungen in den Gefängnissen zu erhöhen. Ungenügend sind auch die Anzahl von Fachleuten im Bereich der Polizei der Tschechischen Republik und die technische Ausstattung von Spezialabteilungen. Was die Art der Drogen betrifft, wird die Drogenszene der Tschechischen Republik grundlegend von den Amphetamin- und Heroinkonsumenten beeinflusst.

Schon in den Jahren 1993-94 verschärfte sich die Lage im Bereich der mit dem illegalen Drogenhandel verbundenen Kriminalität. Die Entstehung der selbständigen Tschechischen Republik ist ein Meilenstein in der Entwicklung sowohl der Gesamtkriminalität, als auch der Drogenkriminalität. Diese gesellschaftliche Veränderung stellt ein Grundkriterium bei der Forschung zum Stand und der Entwicklung der Kriminalität und der Straftäter dar. Ein ungünstiger Trend der Drogenkriminalität widerspiegelt sich auch in den strafbaren Handlungen im Bereich der illegalen Drogenherstellung, -haltung, des Drogenhandels und der Ausbreitung des Drogenkonsums.

Tabelle 1: Inzidenz der Problemkonsumenten von Drogen
(nach Angaben des Zentrums für Drogenepidemiologie)

Jahr	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Gesamtzahl von Klienten	2470	3252	3132	3858	3891	4 148
davon im Alter von 15-39 J.	2222	2892	2836	3628	3720	3 964
Inzidenz auf 100 T. Einwohner spezifische	23,9	31,5	30,4	37,4	37,7	40,3
Inzidenz der Altersgruppe von 15-39 J.	62,9	78,7	75,1	96,3	99,0	105,5
Verhältnis Männer zu Frauen	2,4: 1	1,9: 1	1,7: 1	2,0:1	1,9: 1	1,9: 1
Fixer (%)	54,3	56,3	55,0	61,8	64,0	62,3
Inzidenz von Heroinkonsumenten (%)	21,4	32,3	30,2	23,6	28,1	29,6
Inzidenz von Pervitinkonsumenten (%)	50,77	54,0	62,1	68,5	65,6	62,1

(Bemerkung: der Problemkonsument von Drogen ist eine Person, die zum ersten Mal die Hilfe einer Heileinrichtung oder eines auf die Drogensucht spezialisierten Kontaktzentrums aufsuchte.)

Seit dem Jahre 1995 kam es zum regelmäßigen Reduzieren des Durchschnittsalter eines Problemkonsumenten von 22,8 Jahre 1995 auf 20,6 im Jahre 2000.

Es steigt sehr stark nicht nur die Anzahl von Straftaten nach §§ 187, 187a (seit dem Jahre 1999), 188 und 188a StGB, sondern auch die Zahl von Tätern (s.Tab. 2):

Tabelle 2: Drogenkriminalität -§§ 187, 187a, 188, 188a StGB
(nach polizeilichen Statistiken)

Jahr	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Straftaten insgesamt	261	562	1226	2156	3039	5170	7720	4458
Straftäter insgesamt	251	373	549	1147	1336	1355	1753	1815
Straftäter unter 18 J.	24	51	120	248	323	334	345	374

(Bemerkung: Das Reduzieren der Anzahl von Taten im Jahre 2000 hängt offensichtlich mit dem Reduzieren der Gesamtkriminalität zusammen. Alarmierend ist jedoch der ständige Anstieg der Anzahl von Tätern.)

Strafbare Handlungen werden auch von Frauen verübt und zwar 8-10% der gesamten Zahl der Straftäter. Diese ungünstigen Trends der Verbreitung der Drogen und Kriminalität hängen einerseits mit der Dynamik des entstehenden Drogenmarktes (dem Angebot) zusammen, andererseits mit der wachsenden Nachfrage nach einem breiten Drogensortiment, wo sich auch eine langfristige tolerante Haltung von vielen Subjekten und Verwaltungen und Trägern der Sozialkontrolle auswirkt, die sich dann auch in der toleranten Haltung der gesamten Gesellschaft gegenüber dem Drogenkonsum widerspiegelt. Viele Jahre wurde die Gefahr von Drogen für die Gesellschaft unterschätzt - die Gefahr gesundheitlicher und sozialer Risiken. Langfristig wird auch das Risiko unterschätzt, dass die Ausbreitung dieser negativen sozialen Erscheinung zum Sinken der Konkurrenzfähigkeit in der Wirtschaft führen wird. Zu den Straftätern gehören vor allem Personen mit Grundschulbildung oder mit erlerntem Beruf, unter den Jugendlichen sind es vor allem Lehrlinge und Fachschulstudenten.

Ein Problem stellen auch die unter Drogeneinfluss verübten oder mit Drogenbeschaffung verbundenen strafbaren Handlungen dar. Die Latenz bei diesen Straftaten ist jedoch sehr groß, weil der Nachweis von Drogenspuren im biologischen Material im Einsatz vor Ort viel schwieriger ist, als der von Alkohol. Die technische Ausstattung der tschechischen Polizei entspricht nicht den Forderungen dieser Detektionsprüfungen und auch von der Gesetzgebung wird diese Problematik noch nicht gelöst. Die Aufmerksamkeit der Polizei ist vor allem auf die Begrenzung des illegalen Drogenmarktes orientiert, besonders in den Fällen, wo er mit der Organisierten Kriminalität verbunden ist. Obwohl mehr als 50% dieser Straftaten in den Bereich der Eigentumskriminalität fallen (Diebstahl von und aus Fahrzeugen, Fahrraddiebstahl, Einbruchsdiebstahl in Wochenendhäusern, Wohnungen, Geschäften und anderen Objekten), steigt auch die Anzahl von Gewalt- und Sittlichkeitsdelikten. Dazu gehören vorsätzliche Körperverletzung, Raub, Erpressung, Gewalt gegen einen Amtsträger, Vergewaltigung und sogar Mord, meistens von jungen Tätern zwischen 19-30 Jahren verübt. Die Täter sind überwiegend Männer (Frauen bilden rund 7-8%), 20-30 Jahre alt, mit Grundschulbildung. In den meisten Fällen handelt es sich um tschechische Staatsbürger (90-93%). Der Anteil von Vorbestraften ist ziemlich groß (40-45%), was offensichtlich mit der Tatsache zusammenhängt, dass eine ganze Reihe der Drogensüchtigen aus dem kriminellen Milieu stammt.

Um die Drogenkriminalität in der Zukunft wirksamer bekämpfen und dokumentieren zu können, wird bei der Polizei eine ganze Reihe von Maßnahmen vorbereitet, z.B. regelmäßige Beamtenschulungen, bessere Ausstattung mit Testhilfsmitteln bei dem Einsatz vor Ort, entsprechende Gesetzgebung und technische und materielle Bedingungen zum Testen auf nicht alkoholische Rauschgiftmittel in bestimmten Berufen. Im Bereich der Vorbeugung betont die Nationalstrategie der Antidrogenpolitik für die Jahre 2001-2004 vor allem Aktivitäten, die auf die Prävention des Drogenkonsums von Jugend gerichtet sind, mit dem Ziel der Anstieg des Drogenverbrauchs einzustellen.

Die Entwicklung der Drogenszene in der Tschechischen Republik in den 90er Jahren und die auf Grund der abgeschlossenen Fälle und der operativen Informationen aus der Drogenszene aufgearbeiteten Analysen der Nationalen Zentrale zur Drogenbekämpfung zeigen, dass wir auch in der Zukunft mit einem dynamischen Anstieg der Zahl von Drogensüchtigen rechnen müssen, mit weiterer Verknüpfung mit ausländischen verbrecherischen Gruppierungen, womit die Entstehung von neuen Drogenszenen, Gründung von neuen Drogenlabors für Herstellung synthetischer Drogen und auch neuen Großhandelsunternehmen verbunden sind. Besonders alarmierend sind die Bemühungen verbrecherischer Gruppierungen um Infiltration in die Organe der Staatsverwaltung. Dieser Gefahr kann nur durch entschlossene Verhinderung der **Legallisierungsversuche** jeder Art und durch Vertiefung der Zusammenarbeit der entsprechenden Organe in der Tschechischen Republik und auch auf internationaler Ebene begegnet werden.

Literatur

1. Štablová, R., Černíková, V., Budina, Z.: Vývoj drogové kriminality v prvních pěti letech České republiky, Bulletin NPDC, č.1., s. 19-25, 1999
2. Komorous, J., Berzsi, G.: Česká republika a drogy v roce 1996 z pohledu NPDC, Bulletin NPDC, č.11, s.4-8, 1997
3. Incidence problémových uživatelů návykových látek v ČR za léta 1995-2000, Hygienická stanice hl.m.Prahy, Centrální pracoviště drogové epidemiologie
4. Národní strategie protidrogové politiky na období 2011-2004, Usnesení vlády ČR č. 1045/2000
5. Global illicit drug trends, United Nations Office New York, 1999

PROBLEMATIKA DROG VE VĚZNICÍCH

Zdroj Národní protidrogová centrála

1. ÚVOD

V České republice byl zaznamenán od roku 1989 výrazný nárůst problémů spojených s nezákonnou výrobou, pašováním i užíváním omamných a psychotropních látek - drog a obchodem s nimi. Příčin tohoto jevu je celá řada, mezi nejdůležitější je třeba počítat otevření hranic spojené s nárůstem počtu cestujících osob a zboží přes hranice tehdejší československé federace. Tato okolnost však kromě nesporných pozitiv - rozvoje zahraničního obchodu a turistického ruchu, přinesla ve spojení s dalšími faktory, jako bylo přenesení části tzv. balkánské drogové cesty na naše území v důsledku válečného konfliktu v bývalé Jugoslávii, masivní příliv imigrantů z bývalého SSSR a Jugoslávie, zemí Afriky i Asie, otevření prostoru pro dosud neexistující pouliční distribuci drog i novelizací ust. § 187 tr. zákona výrazně omezující trestnost jejich držení¹, také negativní dopady, které se velmi brzy projevíly rozvojem drogové scény ovládané organizovanými skupinami pachatelů a zvyšující se poptávku po drogách především mezi mládeží. Problémy spojené s užíváním těchto látek představují i závažné mezinárodní riziko, zasahující prakticky do všech oblastí života, od sociální a zdravotní po bezpečnostní a politickou, téměř ve všech zemích světa.

2. POHLED NA DROGOVOU SCÉNU VE VĚZNICÍCH

Drogová scéna ve věznicích je nedílnou organickou součástí celospolečenské problematiky drog. Výskyt drog ve výkonu vazby či trestu odnětí svobody je obdobný jako v běžném občanském životě, jejich nástup bývá časově posunut, a to v závislosti na vypracování způsobu transferu drog do věznice. Mimořádný nárůst drogové kriminality od počátku devadesátých let zaznamenala i soudní statistika, která sleduje počty odsouzených osob.

POČTY OSOB ODSOUZENÝCH ZA DROGOVÉ TRESTNÉ ČINY									
/Zpracováno podle údajů Ministerstva spravedlnosti ČR/									
Tr. čin	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1998
§ 187	25	37	68	110	138	283	357	702	765
§ 187a	-	-	-	-	-	-	-	-	18
§ 188	2	8	4	19	20	27	32	55	38
§ 188a	1	1	1	7	4	24	30	45	70
Celkem	28	46	73	136	162	334	419	802	891

Výrazný nárůst podílu osob drogově závislých mezi pachateli trestných činů a tím i vězni vyústil v resortu Vězeňské služby v potřebu přijmout a realizovat důsledná opatření, která by měla výskyt drog a jejich užívání ve vězeňských zařízeních minimalizovat a současně zabránit, aby se české věznice nestaly školou drogových závislostí a drogové kriminality. Od r. 1993 koncipuje a zpracovává Generální ředitelství vězeňské služby **komplexy opatření a úkolů**, zaměřené nejen na vězně samotné, ale i na vlastní pracovníky a podmínky výkonu trestu odnětí svobody. Členěny jsou zpravidla do **tří oblastí**:

¹ Zákon č. 175/1990 Sb. novelizoval stávající ust. § 187 zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších změn a doplňků (trestního zákona) doplněním termínu trestnosti držení drog slovy „pro jiného“

1. **redukce nabídky** - směřuje k omezení přístupu vězňů k drogám, praktikovány jsou různé druhy prohlídek osob a věcí, nasazení tzv. drogových psů ve věznicích, zpřísnění zacházení s návykovými látkami vězeňským personálem, monitoring drog u všech vězňů při vstupních prohlídkách, vytvoření bezdrogových zón ve vybraných věznicích apod.
2. **primární prevence** - součást podpory zdraví a výchova ke zdraví u vězňů prostřednictvím speciálních programů zacházení s vězni, s cílem zabránit zneužívání drog ve věznicích, a taktéž prostřednictvím speciálních znalostí a dovedností vychovatelů, kteří takové programy uskutečňují
3. **sekundární a terciální prevence** - cílené proškolení všech pracovníků Vězeňské služby přicházejících do styku s vězni v zacházení s aktuálně drogově závislými osobami, optimalizace funkčnosti poraden drogové prevence působících ve věznicích a zaměření všech výchovných prostředků na dobrovolnou abstinenci drogově závislých vězňů.

Jedním ze základních úkolů Vězeňské služby v rámci protidrogových opatření je **zajištění průběžného monitoringu** drogové a lékové závislosti u vězňů při přijetí a v průběhu výkonu trestu. Monitoring byl od r. 1996 prováděn nejprve pomocí orientačních testů, které však byly velice nespolehlivé, a proto byly později nahrazeny laboratorními vyšetřeními, prováděnými v pankrácké vězeňské nemocnici. Při prvním drogovém screeningu v období od prosince 1996 do prosince 1997 bylo ve věznicích Praha - Ruzyně, Praha - Pankrác a Plzeň vyšetřeno více jak 4000 osob, přičemž bylo zjištěno 1163 pozitivních nálezů. Poslední publikovaný výsledek screeningu za 1. čtvrtletí r. 2000 hovoří o 305 pozitivních osobách z celkového počtu 1609 vyšetřených². Od počátku provádění monitoringu se pravidelně zvyšuje procentuální počet pozitivních osob a trvale roste zastoupení opiátů, které dosáhly hodnot amfetaminů. Další nejčastěji zneužívanou drogou je marihuana.

Na podkladě řady získaných poznatků byl vězeňskými lékaři vytvořen základní obraz uvězněného toxikomana. Obvykle se jedná o jedince s nedostatečným rodinným zázemím, se základním vzděláním a bez pracovního poměru. Často se pohyboval v partě narkomanů a dopouštěl se majetkové trestné činnosti, před zadržením inklinoval k tvrdým drogám a jejich intravenózní aplikaci. V průběhu pobytu ve vězení je obvykle bez finančních prostředků, nebývá tedy přímo středem zájmu distributorů drog, ale zpravidla jen za určité služby či protislužby.

Mezi českými věznicemi zaujímá zvláštní postavení svým zacházením se specifickými skupinami odsouzených již několik desetiletí věznice Plzeň. Od r. 1967 zde působilo oddělení zvláštní léčebně preventivní péče (tzv. oddělení pro psychopaty), v r. 1991 zde bylo zřízeno oddělení pro odsouzené toxikomany se stabilním týmem psychiatrů, pedagogů, psychologů, sociálních pracovníků a sociologů. Současná kapacita oddělení je 30 míst, plánováno je její rozšíření v rámci rekonstrukce. Do programu mohou být zařazeni jen toxikomané, kteří jsou sami motivováni, aby se stali jeho účastníky. V rámci plnění úkolů Vězeňskou službou v oblasti redukce nabídky drog byl ve věznicích v Pardubicích a Rýnovicích vytvořen bezdrogový režim, tzv. bezdrogové zóny. Do těchto programů mohou být přijati dobrovolně se hlásící vězni, jimž zbývá do propuštění doba nejvýše dvou let. Je zde uplatňován tvrdý režim, náročný denní program a pracovní povinnost.

3. CESTY DROG DO VĚZNIC

Nejčastěji se drogy dostávají do věznic prostřednictvím zasílaných balíčků od příbuzných a známých, vlastní donáškou a zneužíváním léků. V doručovaných balíčcích bývají drogy důmyslně ukryty v sypkých potravinách, jako je káva, čaj, zapečeny v pečivu,

² MAREŠOVÁ, A., SOCHŮREK, J., VÁLKOVÁ, J.: *Drogová problematika ve věznicích ČR a některých zahraničních věznicích*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. 124 s. ISBN 80-86008-84-3

vpraveny injekční stříkačkou do ovoce nebo sladkostí, ukryty v záševcích oděvů, hřbetech knih, propisovacích tužkách, hygienických potřebách apod. Další možnost k získání drogy mají vězni při nedovolených kontaktech na pracovištích mimo věznice, kde často dochází k zakoupení a předávce drog od jiných osob. Časté je rovněž zneužívání léků při astmatických a neurovegetativních onemocněních, kdy pacient bere léky prostřednictvím lékařské služby ve věznicích³. Mezi méně časté tranfery drog do věznic patří přenos při návratu z přerušení výkonu trestu nebo po návštěvě příbuzných či advokáta v tělních dutinách, pod nalepenou náplastí, ve vatovém tamponu v uchu, dutých špercích, dále dopravení drogy přes plot věznice přehozeným míčkem obsahujícím drogu anebo prostřednictvím zaměstnanců věznic (kantýnských, zásobovačů, údržbářů), kteří drogy sami do věznic donášejí. Bohužel jsou do distribuce drog někdy zapojeni i samotní příslušníci Vězeňské služby, o čemž svědčí např. případ realizovaný policií počátkem roku 2001 ve věznici Praha - Pankrác, kde drogy do věznice dopravovali civilní zaměstnanci a jejich další distribuci mezi vězně prováděli samotní dozorcí.

Druhy drog zneužívaných ve věznicích se mění v souladu s trendy mimo prostředí věznic, i když s určitým zpožděním. Modifikují se ale i podle místních podmínek, zdrojů a účinnosti protidrogových opatření Vězeňské služby.

4. DROGOVĚ ZÁVISLÍ VE VĚZNICÍCH

V období po druhé světové válce byl v tehdejším Československu v důsledku oddělení východní a západní zóny výskyt klasických drog jako opia a kokainu spíše výjimkou. O to více vzrostla obliba dostupných léků, zejména analgetik, která byla dána do volného prodeje. Ve vězeňské subkultuře získalo koncem 50. let nebývalou oblibu kombinované antiastmatikum - Yastyl, jehož zneužívání ve věznicích přetrvalo řadu let i přes změny na drogové scéně mimo vězeňské prostředí. Rozhodující změnu pak přineslo období po r. 1989, kdy se do naší republiky rozšířily v plné míře klasické drogy a samozřejmě začaly postupně pronikat i do prostředí věznic.

Na vznik drogové závislosti má vliv samotné specifické prostředí věznic a subkultura vězňů. Pobyt ve vězení bývá jednotlivcem vnímán jako výrazně zátěžová situace, kterou každý prožívá a snáší jinak. Nejčastějšími důvody, které vězně vedou ke konzumaci drog, je kromě návyku v době před uvězněním deprimující prostředí, nuda, stereotyp, úzkost, snaha zbavit se problémů či potřeba prožitku radosti. Vězni zneužívají to, co je momentálně k dispozici a jsou velmi vynalézaví nejen v transferu drog do věznic, ale i v přípravě alkoholu nebo silných čajů se stimulačním účinkem. Surovinou k výrobě alkoholu (nazývaného kváska, kvak, čučo) je zavařenina, kompot nebo rýže, přidává se chlebová kůrka, cukr a kvasnice. Tento zákvas se potom uschová na teplém místě, bývá však často odhalen, neboť se projevuje typickým kvasným zápachem. Daleko rozšířenější jsou tzv. náhražkové drogy - silný vývar čaje kombinovaný s dýmkovým tabákem popř. i léčivy (tzv. magorák) a rozmanité nápoje obsahující Iron, Okenu nebo kondenzované páry vzniklé vařením pasty na parkety či linolea, (tzv. kulery). Magorák nemá výraznější psychotropní účinky, jeho příprava a konzumace je spíše jakýmsi vězeňským rituálem. Jako povzbuzující prostředek je užíván i velice silný čaj (tzv. celák, celouš, celestian) připravovaný z celého balení čaje⁴. Samozřejmostí je nadměrné užívání legálních látek, tj. časté pití velmi silné kávy a kouření.

³ ŠTABLOVÁ, R. a kol.: Drogy, kriminalita, prevence. *Bulletin národní protidrogové centrály*, roč. 1997, č. 4, s. 35 - 39

⁴ Nožina, M.: *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1997. 348 s. ISBN 80-85917-36-X

Podle vztahu ke zneužívání omamných a psychotropních látek (OPL) lze vězeňskou populaci rozdělit do čtyř skupin⁵:

1. vězni mající se zneužíváním OPL zkušenosti z civilního života a pokračující v jejich konzumaci i ve vězeňském prostředí
2. vězni s původní závislostí na alkoholu, kteří OPL užívají pouze náhražkově či experimentálně a po propuštění na svobodu se vrací zpět k alkoholu
3. vězni bez závislosti, kteří si občasným užitím drogy „zpříjemňují“ výkon trestu anebo se po prvním užití k další konzumaci již nevrací
4. nepočetná skupina vězňů, kteří užívání drog popírají popř. i odsuzují

Usuzování na případnou toxikomanii vychází z následujících skutečností:

- z dotazu při příjmu do věznice, kdy však vězeň nemusí abúzus drog přiznat
- ze spáchané trestné činnosti - buď pod vlivem drog anebo z tzv. drogových trestných činů
- ze zdravotních karet, pokud se jedná o evidovaného toxikomana
- z přehledu o odsouzených s astmatickými problémy, kteří užívají antiastmatické léky
- ze spisové dokumentace o odsouzeném, kde lze usuzovat s ohledem na jeho potíže (nespavost, bolesti hlavy, užívání uklidňujících léků aj.) na závislost na lécích
- poznatky vězeňského personálu (vychovatelů, dozorců) včetně přímého zjištění intoxikace
- psychologické a především lékařské vyšetření s diagnostikací závislosti na OPL

5. MOŽNOSTI ŘEŠENÍ DROGOVÉ PROBLEMATIKY VE VĚZNICÍCH

Opatření prováděná Vězeňskou službou jsou rozdělena do tří oblastí (viz kapitola 2). V oblasti redukce nabídky drog je kromě prováděného monitoringu drogové závislosti, vytváření bezdrogových zón a všech druhů preventivních prohlídek kladen důraz na pečlivou analýzu zdravotní dokumentace, důsledné provádění vstupních prohlídek s cílem zachytit stopy po aplikaci OPL a maximální zpřísnění indikace a výdeje návykových léků zdravotnickou službou. Vzhledem k nedostatku odborného personálu se však dosud nedaří masověji rozšířit psychoterapii. V oblasti primární prevence je využíváno protidrogových programů vypracovaných Státním zdravotním ústavem, které jsou aplikovány vůči vězněným toxikomanům a dále je prováděno od r. 1998 školení nového vězeňského personálu v rámci nástupních kurzů, prováděné formou přednášek ve spolupráci s Národní protidrogovou centrálou a pravidelné doškolování zdravotnického personálu Odborem zdravotnické služby Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR. V oblasti sekundární a terciální prevence jsou pracovníci Vězeňské služby (především vychovatelé) zařazováni do zdokonalovacích kurzů, postupně se podařilo zřídit poradny drogové prevence ve všech věznicích, ve věznici v Opavě bylo zprovozněno specializované oddělení pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených drogově závislých žen s kapacitou 26 míst a probíhá realizace protidrogových osvětových preventivních programů v rámci jednotlivých poraden protidrogové prevence.

Četné další úkoly jsou připravovány Ministerstvem spravedlnosti v rámci rozpracování Národní strategie protidrogové politiky na období let 2001 - 2004, jako např. diferencovaný výkon trestu odnětí svobody pro drogově závislé vězně, rozšíření programů protidrogové prevence ve věznicích a nabídku programů specifické pomoci osobám závislým na drogách v podmínkách výkonu trestu.

Co říci závěrem? Z provedených kriminologických výzkumů vyplývá, že zkušenost s drogou má nejméně 40 % vězeňské populace, přičemž procento aktivních uživatelů se pohybuje mezi 16 - 25 %, nejvyšší nárůst závislosti je pozorován u žen a mladistvých osob. Drogy do věznic běžně pronikají a možnost se k nim dostat má 20 - 30 % vězněných osob. I

⁵ ŠTABLOVÁ, R. a kol.: *Drogy, kriminalita a prevence*. 2. rozš. vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 1999. 208 s. ISBN 80-7251-018-5

když situace kolem zneužívání drog ve věznicích není rozhodně uspokojivá, nelze ji také považovat za příliš dramatickou, spíše je odrazem tohoto jevu v ostatních vrstvách společnosti. Do budoucna bude nadále nezbytně nutné, aby se Vězeňská služba problematikou drog nezabývala pouze izolovaně, ale naopak v kontextu s celkovým řešením tohoto závažného sociálně patologického jevu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- MAREŠOVÁ, A., SOCHŮREK, J., VÁLKOVÁ, J.: *Drogová problematika ve věznicích ČR a některých zahraničních věznicích*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. 124 s. ISBN 80-86008-84-3
- ŠTABLOVÁ, R. a kol.: *Drogy, kriminalita a prevence*. 2. rozš. vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 1999. 208 s. ISBN-80-7251-018-5
- ŠTABLOVÁ, R. a kol.: Drogy, kriminalita, prevence. *Bulletin národní protidrogové centrály*, roč. 1997, č. 4, s. 35 - 39
- NOŽINA, M.: *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1997. 348 s. ISBN 80-85917-36-X
- MEZNÍK, J., KALVODOVÁ, V., KUČTA, J.: *Základy penologie*. 1. vydání. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity v Brně - Právnická fakulta, 1995. 76 s. ISBN 80-210.1248-X
- Zákon č. 140/1960 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších změn a doplňků
- Koncepce a program protidrogové politiky na období 1998 - 2000. *Policista*, 1998, roč. 3, č. 4, s. 1 - 16 přílohy
- Národní strategie protidrogové politiky na období 2001 - 2004. Praha: b.n., 2000
- Statistické údaje Ministerstva spravedlnosti. Praha: b.n.
- Vlastní publikační činnost autora

PREKURZORY A POMOCNÉ LÁTKY II.

mjr. PhDr. Saša HUBINOVÁ, mjr. PhDr. František DLOUHÝ

V této části našeho cyklu o prekurzorech se blíže seznámíme se třemi prekurzory, které se zneužívají při nelegální výrobě LSD, a jsou vyráběny na území České republiky. Jedná se o následující chemikálie :

1. ERGOMETRIN

Jiný název : například - ergonovin, kyselina dextrolysergová, levo-2-propanol amid

Molekulární vzorec : $C_{19}H_{23}N_3O_2$

Molekulární hmotnost : 325,39

Bod tání : 162 C

Char.vlastnosti : bílý krystalický materiál, který tmavne a rozkládá se za působení světla, chlorovodany, maleinany a vinany jsou rovněž krystalické

Nezákonné užití : při výrobě kyseliny lysergové a LSD

Zákonné užití : při výrobě léků proti migréně a v porodnictví

Výrobní proces : extrakcí z ergotu (cizopasná houba rostoucí na obilí), syntézou z kyseliny dextrolysergové a levo(+)-2-amino-1-propanolu

Upozornění :

- látka velmi nebezpečná lidskému zdraví při jejím vdechnutí, požití nebo při doteku s kůží !!!
- jednorázový, opakovaný nebo trvalý kontakt může způsobit nevyléčitelné poškození organismu !!!
- látka poškozuje vodu !!!

Opatření : - ukládat v tmavé nádobě a skladovat při teplotě 2 - 8 C

Výrobci :

Česká republika :	IVAX CZ (dříve GALENA) Opava	50kg/rok
Evropa :	Švýcarsko	
Asie :	Indie	

První pomoc :

- při potřísnění odstranit zamořený oděv a omýt kůži mýdlem proudem vody
- při zasažení očí vyplachovat minimálně 10 min. proudem vody

2. ERGOTAMIN

Jiný název : například - 12-hydroxy-2-metyl-5-alfa-(fenylmetyl)-ergotaman-3,6,18-trion

Molekulární vzorec : $C_{33}H_{35}N_5O_5$

Molekulární hmotnost : 581,65

Bod tání : 212-214 C

Char.vlastnosti : bílý krystalický materiál, který tmavne a rozkládá se za působení světla, tepla a vzduchu, chloridové soli, jantarany a vinany jsou rovněž krystalické

Nezákonné užití : při výrobě kyseliny lysergové a LSD

Zákonné užití : při výrobě léků proti migréně a v porodnictví

Výrobní proces : extrakcí z ergotu (cizopasná houba rostoucí na obilí),

Upozornění :

- látka velmi nebezpečná lidskému zdraví při jejím vdechnutí, požití nebo při doteku s kůží

- **jednorázový, opakovaný nebo trvalý kontakt může způsobit nevléčitelné poškození organismu**
- Opatření : - ukládat v tmavé a vzduchotěsné nádobě a skladovat při teplotě 2 - 8 C
- Výrobci : Česká republika : IVAX CZ (dříve GALENA) Opava 530 kg/rok
 Evropa : Švýcarsko
 Asie : Indie
- První pomoc : - při potřísnění odstranit zamořený oděv a omýt kůži mýdlem a proudem vody
 - při zasažení očí okamžitě vyplachovat větším množstvím vody a to nejméně 10 minut
 - následně okamžitě vyhledat lékařskou pomoc

3. KYSELINA LYSERGOVÁ

- Jiný název : například - 9,10-didehydro-6-metylergolin-8-karboxylová kyselina
- Molekulární vzorec : C₁₆ H₁₆ N₂ O₂
- Molekulární hmotnost : 268,32
- Bod tání : 240 C
- Char.vlastnosti : krystalický materiál stříbřité nebo bílé barvy, který se jenom mírně rozpouští ve vodě a neutrálních organických rozpouštědlech
- Nezákoně užití : při výrobě LSD
- Zákoně užití : při organických syntézách
- Výrobní proces : alkalickou hydrolýzou námelových alkaloidů jako je Ergotamin a Ergometrin, fermentací kultur *Claviceps purpurea* nebo *Aspergillus clavatus*
- Upozornění : vysoce toxická látka vyvolávající zvracení, průjem, žízeň, zmatené chování a bezvědomí
- Opatření : - ukládat v tmavé a vzduchotěsné nádobě a skladovat v chladu
- Výrobci : Česká republika : IVAX CZ (dříve GALENA) Opava 2000 kg/rok
- První pomoc : - při potřísnění odstranit zamořený oděv a omýt kůži mýdlem a proudem vody
 - při zasažení očí okamžitě vyplachovat větším množstvím vody a to nejméně 10 minut
 - následně okamžitě vyhledat lékařskou pomoc

Uvedené prekurzory, které se v České republice vyrábí v ročním množství nepřesahujícím 3000 kg, jsou zneužívány při výrobě syntetické halucinogenní látky Lysergamid, známější pod názvem LSD.

LSD bylo poprvé syntetizováno z námelu v roce 1938 v Belgii. V roce 1943 došlo k náhodnému odhalení jeho psychoaktivních vlastností. Díky těmto vlastnostem bylo LSD dlouhou dobu používáno při různých psychoterapeutických pokusech. V Československu se LSD vyrábělo ve státním podniku SPOFA. Vzhledem k nevypočitatelným účinkům a k riziku vzniku tzv. latetní psychózy, byla výroba v 70. letech ukončena.

LSD je silný psychoaktivní preparát, kdy velice malá dávka, cca 40-70 mikrogramů vyvolává halucinogenní efekt, který přetrvává až 8 hodin.

LSD se aplikuje zejména tzv. tripy. Jedná se o absorbční papírky, které jsou potištěny různými motivy a obrázky. K distribuci dochází v klubech a na diskotékách.

NPC zadržela v roce 1993 distributora LSD, kdy LSD bylo napuštěno do válečků černé barvy ve velikosti ***kamínků*** do zapalovače.

Na území České republiky nebyla dosud odhalena nelegální laboratoř na výrobu LSD.

Příště :efedrin, pseudoefedrin, norefedrin, metamfetamin.....

DROGOVÉ SUBKULTURY – PUNK

Miloš VANĚČEK, Národní protidrogová centrála

Punk je projev snahy městské mládeže o autenticitu a přirozenost ve svém citění a projevu. Tato snaha je především, ale nejenom, vyjadřovaná určitým hudebním stylem (punk rock). Proto je punk z jedné strany hudebním hnutím a z druhé strany širším společenským jevem. Punk je v kulturní oblasti „živou“ tvorbou, která kolem sebe soustřeďuje skupinu lidí, která má odlišné názory, pohledy, hodnoty. Společensky byl motivován vlnou nezaměstnanosti a hospodářského útlumu, která se zvláště dotýkala anglické mládeže. Totéž lze říci i o punku v jeho dějinách.

I.

Mládež prožívala a svým způsobem i dnes prožívá odcizení ve společnosti, ve které žije a cítí potřebu vyjadřovat se pomocí autonomního životního stylu, který by nahrazoval jejich skutečné pocity, problémy a společenskou odlišnost.

Punk doposud nejradikálněji se všech skupinových životních stylů vyjádřil odcizenost před dominantním světem a současně i odlišnost této konkrétní společenské skupiny. Punk byl alespoň ve svých počátcích, hnutí programově nesentimentální. Jeho grimasou byl naštvaný nebo výsměšný škleb, univerzálně použitelným gestem prostředník, vystrčený jako znamení, co vy mě všichni můžete. Položíme-li otázku proč vznikl u určité skupiny mládeže naprosto odlišný, protikladný světový názor tak odpověď nám pomůže nalézt citát B. Pascala: „Pro člověka není nic tak nesnesitelného, jako být v naprostém klidu, bez vášní, bez zájmu, bez rozptýlení, bez úsilí. V té chvíli pocítí svou nicotu, svou opuštěnost, svou nedostatečnost, svou závislost, bezmoc, svou prázdnotu. Okamžitě se z hloubek jeho duše vynoří nuda, sklíčenost, smutek, hořkost, nespokojenost, zoufalství“.

Mládež, která se obrátila k punku s nadějí, že s jeho pomocí vyřeší své problémy, tedy ty, o kterých již před několika stoletími psal B. Pascal a které vystupují jako nezaměstnanost, rasismus, nebezpečí světového konfliktu se pokouší dostat nad subjektivně pocíťovanou „svou nicotu, svou opuštěnost, svou závislost, bezmoc, svou prázdnotu“ pomocí šoku ve svém okolí. Provokovali vším, co lze k provokaci použít.

„**PUNK**“ - toto slovo je známé v angličtině asi od 16. století. Jako podstatné jméno označuje pouliční děvku či submisivního homosexuála, jako přídavné jméno znamená „zkažený“, „ničemný“, „bezceňný“.

„**PUNK ROCK**“, generačně vyhrocený, syrový a agresivní rockový styl, v 60. letech spíše okrajový jev, který v roce 1977 přerostl do celosvětové hudební vlny, po hudební stránce jako reakce na stagnující art rock (skupiny Sex Pistols, The Damned, Clash). Americký punk rock měl silnější intelektuální podtext (skupiny Talking Heads, Television, zpěvačka Patti Smithová)..

L. McNeil, G. McCain – **ZAB MĚ, PROSÍM**
Necenzurovaná historie punku
Legs McNeil: „John Holmstrom se živil kreslením seriálů a Ged Dunn byl obchodník. John povídá: Myslím, že bychom měli založit časopis. Pochopil jsem, že Holmstrom si představuje, že ten časopis bude vypadat jako album Dictátors, který ožije. Na vnitřním obalu desky byla fotka Dictátors, kde všichni měli černý kožený

Punker tedy říká: "Nevím co chci, ale vím jak to dostat". Okolí mu odpovídá: "Jak to zase vypadáš, to se nemůžeš pořádně obléct?" Punk, především punk anglický, projevoval od samého počátku téměř morbidní sklony k dekadenci a perversi. Při jevištní prezentaci své tvorby však evidentně vyzdvihoval vitalitu, houževnatost a odolnost mladé generace.

II.

Počátek punku byl v USA v klubech se živou hudební produkcí. Existují různé teorie ohledně toho, která kapela byla ta „první punková“. Mluví se o Stooges, které dal dohromady koncem šedesátých let Iggy Pop, nebo o pozdějších New York Dolls kolem Jimiho Thunderse. Nejčastěji však o The Ramones. Jejich vliv na punkovou vlnu, která v roce 1977 odstartovala ve Velké Británii, byl daleko bezprostřednější. The Ramones se dali dohromady v roce 1974 v New Yorku, v jeho předměstí Forest Hills. V rámci image všichni používali příjmení Ramone, kromě Joeho (nejdříve bicí, pak zpěv) to byli Johnny (kytara), Dee Dee (baskytara) a Tommy (bicí, manažer). Uniformou The Ramones byly rozdrbané džíny a kožená bunda, podobně se oblékali napomádovaní rockeři konce padesátých let, z jejichž hudby The Ramones vycházeli; hráli ji však poněkud rychleji a poněkud hlasitěji. Členové The Ramones se se svými nástroji nikdy nijak zvlášť nesbratřili. To málo, co uměli, však dokázali předvést v hodně vysokém tempu. Jejich koncerty často netrvaly déle než dvacet minut, kapela však během té doby stihla zahrát pozoruhodné množství písní.

The Ramones byli zakládajícími členy newyorské punkové scény, soustředěné kolem CBGB. Z hudby jejich soupeřů při vši její syrovosti ale vyzařovala i značná intelektuální ambice. To ovšem nebyl případ The Ramones, pro něž byla vždycky charakteristická stupidita, a to jako stylizace i jako dejme tomu, autentický projev. V jejich dosti nekomplikovaných popěvcích Joey vyjadřoval vskutku nekomplikované pocity („Chci čichat k lepidlu, chci mít co dělat, všichni chtějí čichat k lepidlu, všichni chtěl mít co dělat“).

V roce 1976 vyšlo jejich první album. Větší rozruch způsobila kapela ve Velké Británii, kam v létě téhož roku vyjela na turné. Koncert proběhl 4. července 1976, o víkend kdy se slavilo 200. výročí, což kapela přišlo metaforicky naprosto báječné, protože to bylo 200. výročí nezávislosti na Velké Británii a kapela do této velmoci přivážela dar, který měl její obyvatele navždy zbavit jejich přemrštěné útloucnosti.

saka. Přestože my jsme černý saka neměli, ta fotografie nás dokonale popisovala. Kluci, který mají za ušima. A tak jsem si říkal, že by to mohl být časopis pro další takový zoufalce, jako jsme my. Pro mladý lidi, který v dětství nemohli věřit ničemu jinému než Three Stooges. Pro mladý lidi, který dělali mejdany, když jejich rodiče odjeli a zničili přitom barák. Však víte. Pro mladý lidi, který kradli auta a dobře se bavili.

A tak jsem řekl: A proč tomu neříkat PUNK? Slovo punk v sobě shrnovalo v podstatě všechno, co jsme měli rádi. Pití, výstřednost, chytrost ale ne vychytralost, absurditu, legraci, ironii a tendenci k temnějším stránkám života.

Dee Dee Ramone: jednou, byl pátek a výplatní den, jsme si oba, s Johnnym Cummingsem koupili kytary a dohodli jsme se, že založíme kapelu.

Joey Ramone: jednou mi zavolali Johnny a Dee Dee, jestli s nima nechci do kapely. "Jasně", řekl jsem. Byli jsme jenom tři. Já hrál bicí, Dee Dee hrál na doprovodnou kytaru a zpíval. Když Dee Dee začal zpívat, musel přestat hrát, protože nedokázal dělat oboje najednou. Hráli jsme pořád rychleji a rychleji a já to na bicí nemohl stihnout. Bylo to

Všichni byli nervózní z toho, že jsou v Londýně, poprvé mimo USA. Kráčeli všichni dohromady, The Ramones a bedňáci stromovou alejí, která vedla k zadnímu vchodu do sálu Round House. Uprostřed aleje stáli jako banda gangsterů The Clash. Všichni měli černý bundy a snažili se tvářit doopravdy tvrdě aby jim nahnali strach. Když The Ramones došli ke dveřím tak jim řekli:” Hele, my jsme Clash a budem nejslavnější ze všech.” Dělali ze sebe punkáče, protože si mysleli, že tahle se, jako tvrdáci, chovají newyorské kapely.

Po vystoupení Mick Jones a Paul Simonon, kteří později hráli v Clash, přišli za The Ramones a říkali:”Teď když jsme vás viděli, přestali jsme mít z hraní strach a uděláme kapelu.” A The Ramones jim řekli:”Stačí hrát, kluci. Rozumíte, prostě vylízt ze sklepa a hrát. Tak jsme to my udělali taky”.

V podstatě jim The Ramones řekli to samý, co řekli nesčetnými počtu jinejch kapel. Nedělejte si starosti s kvalitou, prostě vylezte ven, jste tak dobrý, jak jste, nečekejte až budete lepší, protože, kdo kdy pozná, že už je to ono, prostě běžte a hrajte”.

Nahrávky The Ramones ve Velké Británii ovlivňovaly celou novou generaci kapel, například Sex Pistols nebo The Clash.

První čtyři alba The Ramones jsou považována za punkovou klasiku. V roce 1977 byli The Ramones a Sex Pistols považováni za nejvýraznější představitele “punkové revoluce”.

Počátkem osmdesátých let se kapela dostala do útlumu, z něhož se vlastně již nikdy úplně nevyhrabala.

Dne 17. dubna 2001 zemřel ve věku devětačtyřicet let Joey Ramone, vlastním jménem Jeff Hymen.

V londýnské King’s Road 430 je dodnes jeden z nejslavnějších butiků. Založil ho v polovině sedmdesátých let Malcom McLaren a Viviena Westwoodová; dali mu jméno SEX. Prodávali v něm vybavu pro Teddy Boy, jakýsi předobraz punkové módy. Aby své zboží McLaren co nejlépe zpropagoval, rozhodl se založit kapelu – tak vznikli SEX PISTOLS.

Nenáviděli establišment, aby se jím v kлокotu doby později stali sami. Nenáviděli svět a chtěli ho zničit, aby si z něho nabírali po doušcích popularity a kochali se nad novinovými titulky, kterak rozebírají každý jejich krok, každé jejich konání. Nenáviděli ostatní punkové kapely, obzvláště The Clash, aby po jejich boku povstali na vrcholku punkrockové pyramidy. Nenáviděli lásku a sex, který měli v názvu, aby postupně svůj postup přehodnotili, usadili se a jednomu z nich láska dokonce vzala život. Nenáviděli co se dalo nenávidět. Jak pravil Johnny Rotten:

moc rychlý. Při každý zkoušce se tempo o něco zvýšilo. Pak mi řekli abych zpíval.

Dee Dee Ramone:Joey začal zpívat, Johnny hrál na kytaru a Tommy Ramone, kterej nám dělal manažera, se nakonec posadil za bici, protože nikdo jinej se k tomu neměl. To byla původní sestava The Ramones. Po jedný z prvních zkoušek jsme s Tommym šli do kanceláře, protože chtěl se mnou mluvit.” Jak myslíš, že by se kapela měla jmenovat?” zeptal se mě. “Co takhle RAMONES”, řekl jsem. SHNILEJ JOHNNY S hrbáčem Johnnym Lydonem se život nikdy moc nemazlil (narozen 31.1. 1956). Nemyslím, že by mu vadilo, jak byl mnoha lidem odporný a že o něho dlouho žádná ženská nezavadila (jistě i odtud pramenila zášť k lásce a sexu, což od něho převzal už dávno před vznikem Sex Pistols Sid Vicious). V útlém dětství ho postihnul infekční zánět mozkových blan a on byl rád, že neskončil na vozičku. Zbyla mu kulatá záda, slabozrakost a neodmyslitelná rovnátka, která měl na všech fotografiích, jež ho zachytili usmívajícího se. Když se stal v roce 1976 podle čtenářů anglického New Musical Express osobností roku, hudební žurnalisté se nahlas ptali svých živelů (teda

"Nevím co chci, ale vím jak toho dosáhnout. Zničit všechno." Problém je, že začali sami u sebe. Tolik se nenáviděli.

Když budeme chtít pojmenovat kořeny vzniku Sex Pistols, musíme nutně zabrousit do společenského klimatu poloviny sedmdesátých let, abychom našli živnou půdu. Dobový tisk budiž důkazem, že anglická společnost prožívala objektivní krizi, která se bezprostředně dotýkala mládeže. V té době utrpěla spoustu porážek a zklamání, ať už jde o klesající počet pracovních míst, krizi hudebního průmyslu či zahořknutí z toho, kam až to nedotáhly máničky ze sedmdesátých let, které se vzbouřily proti předešlým generacím, ale nedovezly prohnitou drogovou káru dále, než k výstřednostem a zničení sebe sama. S důsledky se ti méně výbojně vyrovnávali pěknou řádku let. Kromě toho tu dlouho nebyl nový hudební impuls, nijaká vlna, která by postavila Velkou Británii na roveň tehdy velice progresivní Ameriky. Byly to totiž tyhle dvě federace, které spolu již od konce padesátých let na dálku bojovaly o rock'n'rollovou síň slávy, o momentální trůn, na kterém vždy seděl jenom ten, kdo posunul bigbít kupředu. V podstatě bylo jedno jak.

Ať už ale byla pravda jakákoliv, objevit impulsy je po více než dvaceti letech obtížné. Počátky punk rocku jsou totiž opředeny legendami, z nichž jenom třicet procent stojí na pevných základech. Pomluvy, výmysly, pohádky a večerníčky, to všechno dokázali rozjetí punkeři podchytit a přenést dále, pročež je s podivem, kterak se kupříkladu liší vzpomínky zpěváka Sex Pistols Johnnyho Rottena, a manažera téže kapely, jednoho z údajně největších manipulátorů své doby, Malcoma McLarena. Ten druhý prostřednictvím dokumentu Great rock'n'roll Swindle tvrdí, že to byl on, kdo vdechnul punku život, kdo vymýšlel nápady v textech, ba dokonce leštil cestičky průserářské kapele na koncerty a k branám tisku. Johnny Rotten, který zprvu McLaren obdivoval, aby se později i kvůli němu odporoučel z kapely a postavil ji na smetiště dějin, je s odstupem času skeptický. "Kdyby nic jiného, je Malcom McLaren páteř člen skupiny. Z čeho mám fakt legraci je, jak říká že ovládá média. Vždyť on nic nedělá. On se jenom usadil vzaď a nechal je, ať si překrucují ty svoje sračky. Tak se do toho dali...", řekl v červnu 1977 a tehdy už moc dobře věděl, že tenhle chlapík je tak trochu na obtíž.

Malcom McLaren byl ekonom a kolenovrt. Muzice sice příliš nerozuměl, ale zajímalo ho všechno, z čeho se dalo něco vytřískat. Do hudebního byznysu vstoupil ve chvíli, kdy se v pětasedmdesátém roce poznal na anglickém turné s polorozpadlými The New York Dolls a pokusil se je vytáhnout ze dna bažiny. Byl to marný chvat, trvající šest měsíců. McLaren se vrátil do Anglie vedle své kolegyně z

kupujících), jestli to myslí vážně, a kdo vlastně ten Rotten je. On se dávno stal ztělesněním punku, modlou nové generační vzpoury, kterou si vyskřehotal za mikrofonem nejzkaženější kapely na světě. Když ho uviděla maminka bubeníka Paula Cooka, dala mu přezdívkou Shnilej Johnny. Zůstala mu (nejspíš) nadosmrti. Nenáviděl školu. Není to překvapivé tvrzení, podstatné je, o jaký názor je opřel: "Chodil jsem na katolickou školu v Caledonian Road, hned naproti bylo vězení. Bylo to strašný. Tím co tam udělají s vaší duší, vás opravdu zlikvidují. Pokoušejí se vám dostat z hlavy každou myšlenku, která by mohla být nějak originální. Oni vás nevychovávali, oni vám vyperou mozek. Nic vás nenaučej. Všechno, co se naučíte, se naučíte sami. Chtějí vám sebrat mozek a udělat z vás to samý, co z ostatních. Jedno velký stádo, který se dá lehce ovládat. Nemají rádi individuality, nemají rádi lidi, kteří vyčnívají z řady. Když máte už na střední škole nějaký názor, zatraceně se vás snažej přesvědčit, že je špatnej. To nejhorší násilí vlastně páchají oni. A ještě jeden způsob, jak vás zničit, uplatňují. Náboženství, náboženství a zase náboženství. Když mi bylo dvanáct, zašprajcoval

obchodu, Vivian Westwoodové (byla to ona, která v šestasedmdesátém navrhla coby novou módní kolekci de facto punkovou uniformu), a zaměřil se na Sex Pistols. Přestože několikrát opakoval, že se mu jejich sklepní pokusy nijak nezamlouvají, padli si kolem krku a vytvořili nezaměnitelný tým.

Na místě kytaristy se v prvopočátcích vystřídali jakýsi Wally, jenž kapelu založil, dále Mick Jones, který skončil u The Clash, Brian James, který pro změnu zakotvil u The Damned, novinář Nick Kent, který proslul především i u nás vydanou knihou Těžkej nářez, a teprve potom obhospodařoval šest strun Steve Jones. Při pohledu na uměleckou úroveň ostatních byl v kapele superhvězdou a zlí jazykové tvrdí, že nebýt jeho jistých tří, čtyř akordů a jakž takž odsejpajících bicích Paula Cooka, asi by Sex Pistols nikdy nic nezahráli.

Paul Cook byl pracant, v kapele jeden z těch, kteří život nezasvětili pouze boji, ale který si dokázal sem tam i něco přečíst. Vyučený elektrikář prošel před Sex Pistols pěknou řádkou rock'n'rollových bubenických stolic, a tak díky svým zkušenostem platil za toho, který zvuk kapely lepil dohromady po rytmické stránce. Zpočátku to ještě byla legrace, to mu totiž pomáhal Glen Matlock. Jenomže když byl pro rozdílnost názorů z kapely vykopnut a Rotten si vzpomněl na svého školního přítele Viciouse, bylo dílo zkázy dokonáno a vše stálo na Cookovi. V historii bigbitu totiž těžko naleznete horšího baskytaristu, než byl Vicious. A horšího zpěváka než byl Rotten.

Nikdo si z toho hlavu nedělal. Když jim kamarádi poradili, že by nebylo od věci vyměnit mollové akordy za durové, aby to byl větší nářez, udělali to. I proto mohli v listopadu 1975 poprvé vystoupat na pódium. Stalo se v londýnské výtvarné škole Sv. Martina a místní vychovatelka vypnula pro jistotu po deseti minutách elektřinu, aby se z toho nezbláznila. Skřehotání převzatých skladeb a několika mizerných vlastních pokusů, které kapela ten večer předvedla v desetiminutové verzi, posluchače nevzala u srdce. Stáli ale u zrodu legendy.

Nový rok začali Sex Pistols vystoupením na párty sochaře A. Logana. Dostali se do takového varu, že vyrušili vcelku zvláštní smetánku z erotického nicnedělání a utloukli ji několikrát opakovanou coververzí z dílny Iggyho Popa, písní No Fun. Tou později končili většinu koncertů, respektive ji zařazovali jako přídavek. Další malé koncerty nestály za řeč, to až na ten únorový s Eddie And The Hot Rods, tehdy poměrně laufovou kapelou. Neprozřetelně vzala Sex Pistols na britské turné, ale rozloučila se s nimi záhy neboť Rotten a spol. rozmlátili při svém předskokanském debutu veškeré jejich zařízení.

jsem se, že na ty jejich blbý ranní pobožnosti nebudu chodit. Chtěli mě za to vyhodit. To není moc demokratický, že jo?"

"Sledovali mě, když jsem do Sexu přišel. Mysleli, že jsem nepřičetnej šílenec. Tenkrát jsem totiž nosil celej ten arzenál sechrhajcek. Jsou to tak tři, čtyři roky. Asi po roce mi řekli, že mě chtějí do skupiny," prohlásil v sedmasedmdesátém roce Rotten.

*JOHN SIMON RITCHIE
ALIAS SID VICIOUS*

** 10.5.1957 + 2.2.1979*

Zeptáte li se ve Spojených státech na jakéhokoliv člena Sex Pistols, či třeba na nějakou osobnost britského punku z období jeho počátku, máte takřka stoprocentní šanci, že odpověď bude znít Sid Vicious. Důvod je prostý. Pro mnoho amerických fanoušků punku znamená Sid a mýtus, který ho obklopuje všechno, o čem vlastně punk byl.

Anarchie, násilí, nihilismus a naprostý nezájem o cokoliv a kohokoliv. To vše spojeno s nudou a nespokojeností mladých lidí s jejich předvídatelnou a jasně naplánovanou budoucností. Nový hudební styl byl na konci sedmdesátých let připraven zaujmout mladé rozdílného smýšlení a společenského postavení. Sid se stal legendou a dokonce následováním hodným

Tehdy už bylo každému jasné, že se opravdu něco děje a brala to v potaz i prestižní hudební periodika. Vlastně se spíše předháněla v negativních ohlasech typu "hnusné", "odporné", případně "doufejme, že už o nich nikdy neuslyšíme". V květnu šestasedmdesátého roku v rámci své tiskové kampaně zmlátili během koncertu fanouška, aby v půli měsíce nahráli tři první skladby, které na kazetách putovaly celou Velkou Británií a dnes jejich tehdejší podoba platí na burzách zlatem.

20.-21. září se konal v klubu 100 v Londýně první punkový festival v historii. Sex Pistols na něm nesměli chybět a Sid Vicious byl na druhý den obviněn policií, že vypíchnul oko jedné přítomné dívky, neboť během koncertů své kapely vrhal pivní láhve do davu. Pro upřesnění dodejme, že tehdy bubnoval v Siouxsie And The Banshees.

10. října se McLarenovo hádání zúročilo v podpis smlouvy se společností EMI. O několik hodin později nahráli Sex Pistols studiovou verzi Anarchy In The U.K., která vyšla v půli listopadu. Pro upřesnění dodejme, že to nebyla první punková singlovka. O několik týdnů dříve si tento triumf připsali The Damned, kteří vyrazili se skladbou New Rose. I tohle byl důvod, proč se později Rotten o The Damned otíral.

Konec roku 1976 nebyl pro Sex Pistols nikterak radostný. Nejenom, že se počaly objevovat excesy v jaké takés životosprávě, která kapele dovolovala vylézt na pódium (což nesl nelibě především McLaren), byl tu i nemalý tlak veřejnosti. Tisk doslova zuřil nad tím, co se při koncertech Sex Pistols dělo. Tančil se prý zvláštní tanec plný agrese (pogo), muzikanti plivali na diváky a ti jim to opláceli, a co teprve oblečení zainteresovaných. Chodící svrab a neštovice, proto není divu, že se v nejvyšším patře společnosti EMI začalo zcela nahlas přemýšlet o tom, jestli smlouva se Sex Pistols nebyla šlápotou do trusu a nebylo-li by pro takový gigant lepší, kdyby se jí zřeknul. Do toho kvarteto zrušilo zpravodajství Today, kde v prosinci na poslední chvíli zaskočilo za Queen a téměř dvě minuty bombardovalo moderátora vodopádem nemravností a ohavností. Nakonec se začaly rušit koncerty kapely a společná vystoupení s jinými jenom proto, že se jméno Sex Pistols dostalo na index. 6. ledna se EMI zřekla náklonnosti ke kapele a stáhla z prodeje singl Anarchy In The U.K. I přesto se stal třetím nejlepším singlem šestasedmdesátého roku, alespoň podle čtenářů New Musical Expressu. Sex Pistols pak v březnu vyhodili s definitivní platností Glenu Matlocka od baskytary a s definitivní platností jej nahradili Sidem Viciousem.

Johnny Rotten vzpomíná: "Glen do toho moc nezapadal, už od samotného začátku. Paul a Steve jsou velký klidásové, který si nemyslejí nic, prostě jedou. Ale

*případem pro zpěváka
Germs Darbyho Clashe,
který zemřel na
předávkování heroinem,
stejně jako jeho idol.
Sidův konec byl jasný
hned od chvíle, kdy si
vybral cestu
sebedestrukce. Porušoval
všechna pravidla a měl k
nim naprostou neúctu a
odpor. Ničil sám sebe i
všechno kolem sebe z
pouhé frustrace z
okolního světa.
Způsoboval si na pódiu
zranění a často během
vystoupení i krvácel.
Hlavně však žil svůj život
v takřka nepřetržitém
heroinovém opojení.
Donkichotský rebel bez
příčiny se svérázným
působem feťáka Sid
Vicious. Pro mnoho lidí je
však to, co Sid
symbolizuje, trochu
odlišné od reality.*

*Navzdory reputaci Sex
Pistols jako amatérských
muzikantů (často
podporované pirátsky
šířenými live nahrávkami
nevalné kvality zvuku),
uměl každý v kapele hrát
na svůj nástroj, tedy
každý vyjma Sida
Viciouse. Ten sice na
počátku projevoval velkou
snahu naučit se hrát na
basu, ale sláva a
popularita ho brzy
uchvátily. Navíc brzy
spadnul do drogové
závislosti na heroinu. Sid
nebyl hudebně
talentovaný a také se
nepodílel na tvorbě písní
(tedy z velké části i proto,
že vznikaly ještě za*

když se jim něco nelíbí, nechaj toho. Glen si hrabal jen na svůj píseček, a to dost tvrdě. Vždycky chtěl bejt v balíku. Navíc ho měl Malcom dost rád. Taky to byla třídní záležitost, to na beton. Jeho matka mi furt volala, že jí toho hodnýho chlapečka kazím. Mastňáci, že by se jeden posral. Ať jsme dělali, co jsme dělali, pořád měl hubu plnou keců. Nemohl se projít po ulici, protože by prej pohoršil sousedy. To moje máma se o sousedy hovno starala. Glen mě neměl rád kvůli písničkám, co jsem napsal, a kvůli tomu, co jsem cejtil. Jeho představa o kapele byla taková, že bysme všichni měli bejt příjemný popíkáři s nevinejma písničkama. Já ale chtěl dělat něco jinýho, něco, co jsem fakt prožíval."

14. května podepsali smlouvu s Virgin Records a God Save The Queen byla na světě. Přes totální zákaz, který, kdyby to jenom trochu šlo, by platil i při soukromém přehrávání písní na kazetáků, se vyšplhala do národní Top 10. Byla to rovněž tato skladba, která byla mottem koncertu na parníku Queen Elizabeth 15. června, kdy královský pár oslavoval výročí svatby a Anglie měla pré. Pluli po Temži, hráli koncert a všemu učinila přítrž říční policie, jež zatkla jedenáct lidí. Sláva Sex Pistols v těch dnech kulminovala. O tři dny později byl napaden Johnny Rotten protipunkovým gangem žiletkami a odnesl si několik nehezky vyhlízejících poranění. Vezmeme-li v potaz, že se něco podobného stalo pár dnů předtím jiné punkrockové partičce, The Damned, mělo to nejspíš co dělat s vlnou, která byla reakcí na náhlý nástup punkové horečky a její přesné podchycení mládeže. Ta už dávno zapomněla, že se Rotten ve svých telecích letech hlásil ke skinheadskému pokřikování.

8. července vyšel singl Pretty Vacant a prodával se naprosto veřejně, dokonce i v obchodních domech. Prodral se až na sedmé místo a skladba se hrála i televizním pořadu Top Of The Pops. Účast v něm komentoval Rotten úšklebkem: "Top Of The Pops? Proč ne mohla by to bejt prdel."

30. června odjeli na krátké turné do Skandinávie, a když se vrátili, popojížděli inkognito po anglických hospodách, neboť vlna zákazů se šířila jako AIDS. 15. října vydali poslední singl s Johnnym Rottenem, skladbu Holidays In The Sun, ovšem vrcholné číslo mělo teprve přijít. V listopadu se na gramofonových trzích objevila prvotina a de facto jediný oficiální titul Sex Pistols, album Never Mind The Bollocks. Počin, který posvětil punk, dal mu šťávu a razítko pečeti, kterou nelze zničit. Přestože se v té době celá Anglie bouřila proti názvu, proti obsahu skladeb a především proti písni Bodies, bylo evidentní, že tahle deska byla zlatým hřebem punku.

působení Glena Matlocka). Odpovědnost za kontroverzní texty, které výrazně přispěly k reputaci kapely, nesl hlavně zpěvák Johnny Rotten. Sidovou přítomností kapela sice vylepšila své image (což se projevovalo hlavně při koncertech), ale jeho neschopnost při hře na basu silně poškodila zvuk kapely. To, co přispělo k Sidovu pádu, byl jeho vztah s Nancy Spungen. Tato společensky nepřizpůsobivá kurva (jak ji vystihl rockový novinář Nick Kent) způsobovala, že každý Sidův pokus postavit se zpět na nohy, končil jen návratem ke starým zvykům. Tyto zvyky nakonec zničily oba dva.

Sid Vicious, vlastním jménem John Simon Ritchie, se narodil v Londýně 10. května 1957. Vyrůstal jenom s matkou Annou Beverly, která měla také své zkušenosti s heroinem. John často vyhledával přátele a zábavu venku na ulicích Londýna. Idoly jeho mládí byl například David Bowie, Roxy Music či T. Rex. John se často pokoušel imitovat styl jejich oblékání. Někdy kolem roku 1975, během navštěvování státní školy, se zkamarádil s Johnem Lydonem, který ho překřtil na Sida Viciouse (podle svého křečka). Sid neměl tuto přezdívku moc rád, ale vydržel s ní žít až do své smrti. Lydon,

Jak se v průběhu následujících měsíců ukázalo, byla také tím největším, čeho byli Sex Pistols a jejich nohsledi schopni dosáhnout.

Před vánočními svátky uspořádali malinkaté tajné turné po ostrovech a chystali se k několika koncertům do Států.

Poslední ze sedmi naplánovaných se konal v San Francisku 14. ledna 1978. Byl zveřejněn na videokazetě Live In Winterland a během něho Rotten prohlásil, že ho to už nebaví a končí. Nikdo tenkrát netušil, jak smrtelně vážně to myslí. Poté si sbalil fidlátka.

"Nejsmutnější pro mě bylo, jak se k tomu stavěli Steve a Paul. Nevadilo jim, co Malcom dělá. Jsou tak natvrdlí, že je nemůže nic rozházet. Je strašný, že mi trvalo tak dlouho, než jsem pochopil, že oni dva nikdy nevěřili tomu, co dělám. Necháпали to. Dokonce ani neznali slova k písničkám. Z toho je mi na blití," prohlásil Rotten rezolutně, když už bylo po všem.

Namísto domluvených koncertů ve Skandinávii odjeli zbylí tři Sex Pistols do Rio de Janeira a pak s nimi jakýsi Ronnie Biggs nazpíval singl No One Is Innocent. Další kroky byly naprosto neimpozantní a sebevraždou Viciouse ustal celý ten frmol. Jenomže jak už bylo řečeno, on ustal vlastně už na konci roku 1977.

DEAD KENNEDYS

(skupina založena 1978 v San Francisku, rozpuštěna 1986)

Americká punková skupina, vznikla na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let. Po řadě špatně placených míst a neúspěšných pokusech o hereckou kariéru, zpěvák Jello Biafra (skutečným jménem Eric Boucher) odpověděl na inzerát umístěný v místním hudebním plátku kytaristou East Bay Rayem. Tito dva později přijali baskytaristu Klause Fluorida, bubeníka Bruce Slesingera (AKA Ted) a druhého kytaristu známého jako 6025. Ten kapelu opustil v březnu 1979 zatímco Slesinger byl nahrazen D.H. Peligrem v polovině roku 1981.

V roce 1978 se už v Americe plně projevil vliv britské punkové scény - turné Damned proběhlo začátkem roku 1977, koncem toho samého roku následovali Sex Pistols. Jejich koncert v sanfranciském Winterlandu sledoval i Biafra. Po nabytí této zkušenosti a po návštěvě Anglie koncem roku 1977 se Biafra rozhodl pomoci vytvořit ekvivalentní americkou scénu. Nebyl sám; další, i když ne tak známí, cítili podobnou potřebu změny... Undergroundová kultura, kterou tito průkopníci podporovali, se již od začátku radikálně lišila od té britské. Americký punk byl mnohem volnější a nebyl svázán směšnými diktáty a konvencemi, na rozdíl od punku britského.

Vicious a několik dalších chlapců začali obývat squatty v opuštěných budovách a přivydělávat si ve stanicích metra. Když se Lydon stal pod přezdívkou Johnny Rotten členem Sex Pistols, stal se Sid jedním z jejich nejviditelnějších fanoušků. Podle jedné legendy vytvořil tanec zvaný "pogo" a to tak, že vyskakoval nahoru, aby lépe viděl na pódium. Před působením v Sex Pistols hrál Sid krátkou chvíli na bici ve skupině Siouxsie and the Banshees. V tomto období byl však více znám pro své násilnické chování na představeních. Během vystoupení Damned ve 100 Club byl zatčen za to, že hodil sklenici od piva na pódium. Střepy z rozstříštěné sklenice nešťastně zasáhly poblíž stojící dívku do oka. Jindy zas Sid prohlásil o rockovém novináři Nicku Kentovi, že má nevkusné kalhoty, a pětkrát ho udeřil rezavým řetězem z kola. V únoru 1977 odešel z kapely Glen Matlock. Rotten přesvědčil svého přítele Viciouse, aby zaplnil prázdné místo ve skupině. Sid sice neuměl hrát na basu, ale Rotten spoléhal to, že Sida něco naučí. Krátce po tom, co se Sid oficiálně stal členem Sex Pistols, přijeli na turné s Clash a Damned do Velké Británie Johnny Thunders a Heartbreakers. S nimi

Tento rozdíl, projevující se převážně ve stylu projevu i oblékání, je vidět v podstatě dodnes. Po období zuřivého zkoušení si v červenci 1978 Dead Kennedys zahráli na jejich prvním vystoupení; napětí a provokace mezi skupinou a obecností naznačovaly, co bude následovat. Zpočátku byla muzika Dead Kennedys skutečně poctivým obrazem ortodoxního britského punk rocku - syrový zvuk kytar, dunivá baskytara a proklatě rychlé bicí. Samozřejmě zde již od začátku bylo víc než to; především hudební schopnost kapely, neboť členové hráli překvapivě čistě, a také hloubka textů, které velice zřetelně oslovovaly posluchače.

Biafrův hlavní koncept textů byl politický a jeho polemiky útočily na celou řadu jednoduchých, nicméně důležitých cílů - velký obchodní marasmus, americká vláda pod zřetelnou kontrolou prezidenta Ronalda Reagana, zvěrstva páchaná Ku-Klux-Klanem a slabomyslná odezva amerických liberálů na tyto problémy. Přetékající známým sarkasmem, první songy jako "Let's Lynch the Landlord", "I Kill Children", "Chemical Warfare" a "Funland at the Beach" zesměšňovaly extrémní násilí i extrémní konservatismus, které byly charakteristické pro život Američanů. Co zachránilo věrohodnost obžalob americké společnosti od zhroucení pod tíhou jejich vlastních ambicí? Byl to především smysl pro humor, který je podpíral a mimořádné nasazení s jakým Biafra zpíval - jedinečný třesavý hlas, který se snad ani nedalo napodobit. Další důležitý fakt byl, že se skupina nebála kontrastu jejich politických názorů s koncertními vystoupeními. Mezi nezapomenutelné fůry patří Biafraova kandidatura na starostu San Franciska v roce 1979; dorazil se svojí vizáží chuligána na radnici, čímž přiměl nic nechápající dva hlavní kandidáty na útek...

Jméno Dead Kennedys bylo voleno tak, aby hluboce pobuřovalo spoustu lidí, a také to k potěšení skupiny fungovalo. Velice brzy se o kapelu začaly zajímat různé "zaručeně" správné politicko-náboženské spolky. Problémy Dead Kennedys s těmito samozvanými ochránci morálky se částečně urovnaly spojenectvím s US autoritami, které byly vždy rozporuplné... Normou všech vystoupení DK byla agresivní policejní přítomnost, která při zásazích nerozlišovala mezi fanoušky a kapelou. Takto vysoká míra kontroverze se brzy projevila tím, že všechny hlavní nahrávací společnosti nechtěly mít s kapelou nic společného.

Koncem roku 1980 následovalo turné v Anglii, kde Biafra využil příležitosti a představil anglickým fanouškům dosud nevidaný jevištní projev.

*přijela i heroinem posedlá
groupie jménem Nancy
Spungen, která již měla
krátkou aféru s
bubeníkem Jerry
Nolanem. Na večírku
Heartbreakers byl
přítomen i Sid Vicious.
Johnny Thunders a Jerry
Nolan na něj naléhali:
"Seš kluk, nebo chlap"
Thunders při tom trýmal v
ruce injekční stříkačku s
heroinem a Sid chtěl být
chlap. Netrvalo dlouho a
Sid a Nancy se dali
dohromady.
Rezervovanější Johnny
Rotten se snažil Sidovi
pomoci. Sid však začal
podléhat Nancy a v
důsledku toho i heroinu.
Jako člen Sex Pistols se
stal rychle hvězdou, čímž
se mu naskytly mnohé,
doposud nepřístupné
požitky, což ve spojení s
Nancynou neukojitelnou
chutí na drogy znamenalo
velké problémy. Jeho
závislost začala být dost
vážná.*

*Sid Vicious hrál
poprvé živě se Sex Pistols
4. dubna 1977. Přestože
jeho snaha naučit se hrát
na basu byla zprvu
upřímně míněná, dostavil
se na nahrávání Never
Mind the Bollocks tak
opilý, že nemohl hrát.
Kapela proto musela
znovu povolat Glena
Matlocka, aby vypomohl
při nahrávání většiny
písní. Mezi všemi
kontroverzními událostmi
toho roku strávili Sidovi
přátelé mnoho času tím,
že se ho snažili zbavit*

Všechny tři návštěvy Velké Británie po sobě zanechaly sérii výmluvných rozhovorů, ve kterých hudební tisk demonstroval ostré myšlenky ležící za uměleckou formou, která byla úmyslně surová a brutální. Tato surovost a brutalita se také projevila na novém EP "In God We Trust, Inc. (prosinec 1981), obsahujícím osm písní, které byly o poznání rychlejší než na minulém albu a které zanechaly ve většině posluchačů zmatek. Už v této době nemohl nevhodný brak nabízený většinou britských punk kapel tomuto EP konkurovat. Skutečně, ohnisko výmluvného a inteligentního punku se přeneslo do Ameriky; skupiny jako Black Flag, Minor Threat, MDC, Husker Du nebo pozdější Bad Religion se již začínaly vrývat do povědomí posluchačů a americké prostředí se ukázalo být dobré pro punkovou scénu.

V prosinci 1985 vychází nová deska "Frankenchrist", ve které se plně odráží momentální roztržštěnost kapely. Album je mnohem více konvenční nahrávkou (na rozdíl od předchozích dvou); je melodičtější, ale po pěti letech vlády R. Reagana, je téměř zuřivým odporem k politické diktatuře, ve kterou se USA začaly měnit.

"Frankenchrist" rovněž dokázal, že talent skupiny znepokojuje úřady tak jako nikdy; toto album také znamenalo počátek konce Dead Kennedys. Do alba byl totiž vložen plakát "Penis Landscape" - tedy něco jako "Penisová krajina", představující tři řady pánských přirození pohromadě. Na základě tohoto plakátu byl proti DK zahájen soudní proces s obviněním z mravního ohrožení mládeže. Krátce nato byl Jello Biafra, jakožto vedoucí skupiny, zadržen policií a vzat do vazby. Propuštěn byl teprve až na vysokou kauci, kterou zbytek DK dal dohromady urychleným vydáním kompilace různých koncertních záznamů. Alternative Tentacles vydali tenhle živák v rekordním čase. Proces s Biafrou a DK se táhl dva roky, a i když nakonec spravedlnost zvítězila, kapelu to natolik otráвило, že se v podstatě rozpadla...

III.

Punk's not dead

Punk nezemřel, punk stále žije a žije již tři desetiletí. V 70. letech nastoupila v GB první vlna punku. Punk-rock se stal tím nejtvrdějším co jste mohli na hudební scéně slyšet. Hudba nebyla nikterak složitá, zato rytmická a texty úderné, vyjadřující pocity a vystupující proti nespravedlnostem režimu, volající po anarchii a propagující anarchistické názory. Punk se udržel v povědomí celá 70. léta a ze scény ho nevytlačil ani metal, který svým nástupem vyvolal nemálo roztržek mezi punkáči a metalisty. Punk ovšem nezanikl, ba naopak nastupuje druhá vlna punku.....

Nancy Spungen a jeho závislosti na heroinu. Marně.

V lednu 1978 se Sex Pistols vydali na nešťastné turné po USA. Mnoho Američanů, kteří slyšeli o Sidovi, znali z médií jeho image násilníka. Po svém příjezdu hodlal Sid udělat vše pro to, aby se ukázal ve světle, v jakém ho prezentovala média. Johnny Rotten se hned, jak Sid opustil Anglii a tím i Nancy, znovu pokusil pomoci Sidovi zbavit se závislosti na heroinu. Sid však už byl naprosto mimo kontrolu na to, aby Rotten něco zmohl. Historkami o Sidových extrémních činech a sebestažení na turné se to jen hemžilo. V San Antoniu nazval obecenstvo "bandou teploušů" rozlícení fanoušci vytáhli nože a pistole. Jeden se vrhnul s nožem na Sida a ten ho udeřil basou do hlavy. V Dallasu se na jevišti objevil se slovy "dejte mi stříkačku", poté si injekční stříkačkou rozdrásal hrudník. Na zastávce trucků na cestě do Tulsy k němu přišel jakýsi řidič nákladáku, zhasnul cigaretu o svou ruku a vyzval Sida, aby to udělal také. Vicious si probodnul svou ruku a klidně pokračoval v jídle. Dva dny po posledním koncertu Sex Pistols v San Franciscu utrpěl Vicious první předávkování

Mnozí dosud žijí v představách, že punk je strašlivý hluk, který nemá s hudbou nic společného. Tento dojem posiluje i konvencím se zcela vymykající zjev jeho vyznavačů. Punk, který šokoval agresivitou svého projevu, je výrazně melodický. Důležitá je tedy silná melodie a refrén, který si může opakovat publikum.....

MÓDA

K punku neodmyslitelně patří styl oblékání. Úzké potrhané džíny, vysoké boty, rovněž něčím provokující tričko, kožená nebo džínová bunda. Samozřejmě nesmí chybět nějaký ten řetěz, zámek(samozřejmě visací) , ale ti odvážnější si mohou vzít třeba i petlici, no konečně proč ne, že?!! A v neposlední řadě spínací špendlíky. V letních dnech jsou oblíbené pod kolena zastřižené kalhoty, nejčastěji červené (popřípadě jiné provokující barvy) a vysoké boty nahradí v tomto případě vietnamky. Oblíbená jsou i hadrová či kožená sáčka po vzoru Sex Pistols, ozdobená několika spínacími špendlíky. Nesmí chybět ani správný účes, ať už je to číro, bodliny nebo jen tak „rozcuchané „ vlasy, to vše mnohdy barvené. A když pak vyjdete do ulic a lidé na vás čumí s otevřenou hubou, pak je to to pravé....

Je to k nevíře, ale punk v módě je zase zpátky. I přesto, že Versace nebo Jean-Paul Gaultier jej křísili už v letech osmdesátých, ještě minulou sezónu by si sotva kdo pomyslel, že skutečně ožije. A co víc, některé prvky si začaly přímo lebedit i v konfekčním oblečení. Jedná se o síťované punčocháče, trička s nápisy či barevnými potisky a různé kovové ozdoby na džínových sukních nebo bundách.

V sedmdesátých letech beatlemánii odzvonilo, myšlenky hippies už byly značně odkvetlé a zpoza horizontu nahlížela revolta. Jak vypadala? Otřesně. Nestačilo to, že kombinovala ty nejnemožnější svršky či barvy dohromady, ale ještě u ní bylo velmi obtížné určit pohlaví. Ostatně není čemu se divit, bledý obličej s výrazným líčením a červeným či jiným extra barevným čírem plus to vše doplněno o co nejbrutálnější piersing dělají svoje. Když k tomu přidáte ještě olezlou koženou bundu vlastoručně ozdobenou nějakým tím světonázorem s pořádně podražené martensky, máte průměrného příslušníka hnutí jehož základem bylo všechno a všechno ignorovat. V módě byl nihilismus a sebedestrukce, jež skvěle vystihovaly skupiny Sex Pistols nebo The Clash. Jehla injekční stříkačky a svírací špendlík se staly pro život nejpodstatnější. Vnitřní rozervanost nejlépe demonstruje roztrhané oblečení, sexuální svobodu sadomasochistické prádlo. A deklamovat provokace všeho druhu můžete nejlépe tak, že si je napíšete na tričko a doplníte ho patřičným potiskem. Pokud se neufetujete, sežerou vás vši.

heroinem. Tři dny později, při letu do New Yorku upadl do komatu způsobeném dalším předávkováním drogami. Po návratu do Anglie se kvůli své drogové závislosti znesvářil s Johnny Rottenem. Poté odřekl natáčení v Paříži pro film Great Rock'n'roll Swindle, pro který nahrál cover verze "My Way", a několik písní Eddieho Cochran. V srpnu 1978 se Sid a Nancy přestěhovali do New Yorku za peníze, které Sid dostal za koncert na rozloučenou s anglickými fanoušky, na kterém účinkoval s podpůrnou kapelou nazvanou Vicious White Kids.

Poté, co se v srpnu přestěhoval do hotelu Chelsea v New Yorku, dostalo dění velmi rychlý spád. 12 října ráno vtrhla kvůli hlášení o hádce do jejich hotelového pokoje policie. Našla tam Nancy ležící mrtvou pod koupelnovým závěsem oděnou pouze v krvi nasáklém spodním prádle. Zemřela na jednu hlubokou bodnou ránu do břicha. Sid se přiznal k vraždě, přestože si nepamatoval nic z události předchozího večera (hlavně díky tomu, že byl ještě pod vlivem drog) a byl zatčen. Deset dní poté, co za něj Virgin Records zaplatila kauci 50 000 USD, se Sid podřezal žiletkou. Pokus o sebevraždu se mu však

Prostě NO FUTURE.

TEXTY SEX PISTOLS

ANARCHY IN THE U.K.

ANARCHIE VE SPOJENÉM KRÁLOVSTVÍ

Jsem antikrist
jsem anarchista
nevím co chci
ale vím, jak toho dosáhnou
chci ničit kolemjdoucí
protože chci být anarchie
žádné přitulnej pes
anarchie pro Spojené království
možná jednou přijde
přijdou špatné časy
zastaví se provoz
tvůj sen o budoucnosti je plán nákupu
a já chci být anarchie ve státě.

Kolik bylo třeba, abys dostal, co potřebuješ
já používám to nejlepší
já používám to nejlepší
používám anarchie
protože chci být anarchie
to je jediné řešení.

Je to snad MPLA?
Je to snad UDA?
Je to snad IRA?
Já myslel, že je to Spojené království
nebo jiná země?
Jiná vládní soudržnost
já chci být anarchista
pochcat to
ničit!

nezdařil, byl vzat na
dvoutýdenní léčbu do
Bellevue. 9. prosince v
klubu Max's Kansas City
Club začal Sid obtěžovat
dívku Todda Smithe,
bratra Patti Smith. Když k
němu Todd přišel, mrštil
mu Sid skleničku přímo do
obličeje a byl opět
zadržen a uvězněn. Z
vězení byl propuštěn 1.
února 1979 a hned poté
se předávkoval heroinem,
který mu sehnala jeho
matka Beverly. Ta totiž
mezitím ze strachu o něj
přijela do USA.

"Následující ráno, když
jsem mu nesla čaj, tam
ležel velmi klidně. Třásla
jsem s ním dokud jsem
nezpozorovala, že je
podivně studený. Byl
mrtvý." Sid Vicious
zemřel 2. února 1979 na
předávkování heroinem ve
věku 21 let.

Sidův návyk na
heroin ho izoloval od
většiny lidí, kteří mu
mohli pomoci v překonání
jeho problémů. Přestože
toho Sid moc nenahrál a
jeho příspěvek Sex Pistols
(mimo jejich image v
médiích) velmi malý.
Předčasná smrt Sida
Viciouse jen pomohla k
zmytizování jeho
chaotického života a
konečného pádu. Pro
některé symbolizuje ducha
punkové anarchie a
nihilismu, pro jiné není
pro svou slabost nic než
jen tragickou figurou.

GOD SAVE THE QUEEN BŮH OCHRAŇUJ KRÁLOVNU

Bůh ochraňuj královnu a její fašistický režim
dělá z tebe blbce, potenciální vodíkovou bombu.

Bůh ochraňuj královnu není to lidská bytost
není žádná budoucnost v anglických zemích.

Nenech si říkat, co chceš
nenech si říkat, co potřebuješ
není žádná budoucnost
žádná budoucnost pro tebe.

Bůh ochraňuj královnu, tak to, člověče, myslíme
milujeme svou královnu, Bůh ochraňuj

Bůh ochraňuj královnu turisté jsou prachy
a náš účet není, co se zdá
Bůh ochraňuj dějiny
Bůh ochraňuj vaše blbý přehlídky
Pane Bože, smiluj se
Všechny zločiny jsou zaplacený

Není žádná budoucnost
jak může existovat hřích
jsme kytky v popelnici
jsme jed ve vašich lidských strojích
jsme budoucnost
vaše budoucnost

Bůh ochraňuj královnu, tak to, člověče, myslíme
milujeme svou královnu Bůh ochraňuj

Žádná budoucnost pro tebe
žádná budoucnost pro mě

Literatura:

- 1) L McNeil, G.McCain – ZAB MĚ PROSÍM,
Volvox Globátor, 1999 ISBN 80-7207-302-8
- 2) časopis VOKNO č. 18
- 3) časopis REFLEX články Helena Žáčková PUNK IS NOT
DEAD, lež-Vivienne Westwoodová – první dáma punku
- 4) internet – SEX PISTOLS, Jaroslav Špulák –
NEJVÝZNAMNĚJŠÍ KRÁTKÁ VZPOURA, texty SEX
PISTOLS

VIVIENNE
WESTWOODOVÁ
nar.1941 v Derbyshiru má
s punkem společného víc,
než by byla dneska
ochotna připustit. Módní
návrhářka, která si na
skjlonku šedesátých let
otevřela obchod
v Londýně. Její módní
názory korespondovaly
s novou hudbou. V roce
1970 v otevřeném butiku
SEX nabízela
somasochistickou
pornopunkovou antimódu.
Je představitelkou módy
kožených obleků, symbolů
otroctví, fetišů, tetování a
barevných vlasů.
Navrhuje modely záměrně
nepadnoucí, pomačkané.
Do detailu
nepracované. Známé
jsou její boty s vysokou
podešví
předimenzovaných tvarů a
trička s designem graffiti.

95. PRACOVNÍ ZASEDÁNÍ STÁLÉ PRACOVNÍ SKUPINY „STAR“ O PAŠOVÁNÍ A OBCHODU S OPL.

Zdroj Národní protidrogová centrála

Ve dnech 03. - 04.04.2001 se pracovník NPC zúčastnil 95. pravidelného jednání stálé pracovní skupiny o pašování a obchodu s OPL (dále jen PS - „StAR“), které proběhlo v Bad Kreuznach/Porýní Falc/SRN a to pod patronací Spolkového kriminálního úřadu Wiesbaden/SRN (dále jen BKA) a Zemského kriminálního úřadu Spolkové země Porýní - Falc.

Jednání se zúčastnili zástupci policejních sborů většiny spolkových zemí SRN, BKA, celních orgánů SRN, DEA USA, pracovníci policejních složek zemí, hraničících se SRN (neúčastni byli zástupci Francie a Polska) a zástupce organizace „EUROPOL“. Nepřítomen byl zástupce SR.

Program jednání byl zaměřen především na následující okruhy otázek a problémů :

- posouzení situace v oblasti drog v SRN a jednotlivých účastnických zemích - stav, trendy, zvláštnosti,
- aktuální právní problémy (kromě jiného použití různých druhů testů ke zjištění přítomnosti OPL, nelegální obchod s léčivy apod.),
- "Boj proti drogové kriminalitě v okolí velkých diskoték" - přednáška k úřednímu uzavření diskotéky "EXTRA" - představení komplexních výsledků vyšetřování, příspěvek Zemského kriminálního úřadu Brémy/SRN k problémům při provádění kontrolních akcí (razií) na techno - diskotékách při účasti až 1 500 návštěvníků.

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ INFORMACE Z JEDNOTLIVÝCH ÚČASTNICKÝCH ZEMÍ :

SRN - situace v oblasti OPL v SRN není odborníky BKA hodnocena v žádném případě jako jako "méně napjatá". Od roku 1990 v SRN kontinuálně stoupá počet zjištěných trestných činů souvisejících s konzumem, držením a obchodem s OPL, v roce 2000 byl oproti roku 1999 zaregistrován cca 10ti procentní nárůst počtu drogových deliktů. V celoněmeckém měřítku vzrostl počet prvokonsumentů "tvrdých" drog o 10 % (poprvé policejně zaregistrovaná osoba konzumující OPL), přičemž extrémní byl nárůst zjištěných prvokonsumentů XTC - 73,3%. Celkově lze počet nově registrovaných konzumentů procentuálně vyjádřit 50 : 50 (konzumenti heroínu a kokainu : konzumenti XTC a dalších amfetaminových derivátů). Počet registrovaných úmrtí v souvislosti s OPL vzrostl o cca 12 %, hodné pozornosti jsou stoupající počty mrtvých mezi osobami, zapojenými do metadonových programů (např. v Bádensku Wurttembersku se jedná o 22 % všech registrovaných úmrtí - jako částečné vysvětlení byla prezentována nedostatečná kontrola při výdeji metadonu, kdy se toxikoman předávkuje během 2 dní dávkou jednorázově vydanou na celý týden) a tzv. "přistěhovalci" (jedná se o osoby, jejichž předci se z německých území v minulosti vystěhovali a jejich potomci = "přistěhovalci" mají podle německých zákonů možnost opět obdržet německé občanství). V této souvislosti se za potvrzené považuje otevření historické "Hedvábné stezky", po které se nyní přepravuje především tzv. "bílý heroin" ze střední Asie do Evropy. Do nelegálních aktivit jsou velmi často zapojeni právě "přistěhovalci", ve velké míře Kazachstánci. Stále stoupá i množství zabavené XTC a to při relativně malém počtu odhalených laboratoří (spotřebu pravděpodobně kryje dovoz kvalitní "suroviny" z Holandska a výrobci nepociťují potřebu ve více nebezpečném prostředí SRN organizovat vlastní produkci). Potvrzuje se trend vývozu v Holandsku či Belgii vyrobené XTC do takřka celého světa (velmi často via SRN), přičemž hlavní destinací jsou USA. Frankfurt nad Mohanem (337 případů zabavení) a Hamburg (543 případů, každý pátý registrovaný prvokonsument) se v SRN jeví jako centra konzumu cracku. V příhraničních oblastech Sasko je registrován stálý nárůst konzumu a

obchodu s krystalickým metamfetaminem ("Crystalem") - tyto skutečnosti plně potvrzují oprávněnost založení mezinárodní pracovní skupiny "Crystal" iniciované pracovníky NPC. Podle poznatků policie Spolkové země Braniborsko se potvrzuje rostoucí význam "severní" větve "Balkánské cesty", kdy tato překračuje polsko - německé hranice právě na území Braniborska (Frankfurt nad Odrou, Zhořelec). Roste počet Vietnamců, kteří se zapojují do obchodů s OPL - rekrutují se velmi často z prostředí pašeráků cigaret, jejichž obchod přestal být díky zdražení cigaret v SRN tak lukrativní.

Rakousko - do výroby tablet XTC nazývaných jako "UFO" s obsahem PMA a PMMA (parametoxymetamin a parametoxymetamfetamin) byl zapojen i univerzitní profesor (v rámci rozsáhlé mezinárodní spolupráce polských a rakouských policejních složek došlo k odhalení 2 laboratoří v Polsku, zabavení cca 120 000 tablet a zatčení dalších osob v Rakousku - těmto osobám byly prokázány i nelegální obchody s dalšími OPL v množstvích řádově desítek kg).

Holandsko - holandští experti nevylučují, že se v budoucnu Čína může stát velmocí ve výrobě syntetických OPL - podle jejich poznatků pochází valná většina v Holandsku zabavených prekurzorů PMK a BMK právě z Číny, kde je k dispozici jak levná pracovní síla tak i know-how. Trasy dodávek tabletovacích strojů byly vysledovány i např. do Indie. Některé dodávky XTC zabavené v Holandsku byly podle provedených šetření určeny pro trhy v USA. Existence USD (= "Jednotka syntetické drogy") byla prodloužena o dalších 5 let. Poklesl počet "velkododávek" kokainu, naopak vzrostl počet dodávek menších, jako hlavní vstupní místa do Holandska jsou registrována mezinárodní letiště a přístavy.

Švýcarsko - vysoce nebezpečný metamfetamin v tabletové formě z jihovýchodní Asie - tzv. "thajské pilulky" - byl nalezen již i v Berlíně a Mnichově. Není vyloučeno, že se tato droga z prozatím izolovaného trhu ve Švýcarsku (prostředí prostitutek) začne šířit i do dalších států Evropy. Výhodami tohoto druhu drogy jsou její poměrná nízká cena, dlouhá doba působení a vysoký návykový potenciál (závislost vzniká podle švýcarských zdrojů někdy i po užití 2 - 3 dávek). Ve Švýcarsku bude v parlamentu projednávána novela zákona, podle kterého by bylo možno upustit od trestního stíhání i např. distributorů konopných produktů v těch případech, kdy by tito prodávali osobám starším 18ti let, neporušovali by veřejný pořádek, neumožňovali vývoz a dovoz konopných drog a nevedli reklamu ke konzumu svého "zboží". Totéž by se mohlo týkat pěstitelů konopí, které by posléze bylo použito ke zmíněným účelům za stejných podmínek. Není vyloučeno i konání referenda k přijetí těchto zákonných úprav.

Lucembursko - držba a konzum konopných produktů jsou stále trestné ale tresty odnětí svobody byly částečně nahrazeny pouze peněžními sankcemi.

USA - na základě současné alarmující situace v oblasti konzumu a obchodu s XTC dojde od 01.05.2001 ke zvýšení trestních sazeb - při nedovoleném obchodu s cca 800 tabletami hrozí trest odnětí svobody až 5 let, v případě 8000 tablet až 10 let.

severské země - Finsko se stává cílovou zemí pro dodávky hašiše z Maroka, přičemž tyto obchody organizují Rusové a Estonci usídlení ve Španělsku. Roste dovoz amfetaminu z Estonska, který je díky čilému trajektovému spojení těžko postižitelný a pašování "bílého" heroinu Rusy z centrální Asie do Finska (a potažmo celé EU).

Jako velmi zajímavé a přínosné je nutné označit přednášky pracovníků policejního prezidia Koblenz a Zemského kriminálního úřadu Brémy, které detailně popisovaly jak přípravy tak samotné provedení razíí, zaměřených na kontrolu osob v prostředí velkých diskoték, známých jako centra konzumu především syntetických drog. Jednalo se o masivní akce za využití několika stovek policistů, kterým však předcházela dlouhodobá příprava, podpořená např. i využitím operativně - pátracích prostředků. V této souvislosti byl pracovníkem DEA zmíněn případ z New Orleans, kdy po uzavření podobné diskotéky poklesl počet teenagerů, přijatých do nemocničních zařízení s příznaky předávkování drogami o 90 %. Vzhledem k obdobné situaci v ČR bude do budoucna nutno uvažovat o provedení podobných akcí i na našem území.

138. PRACOVNÍ ZASEDÁNÍ STÁLÉ PRACOVNÍ SKUPINY PRO BOJ PROTI OBCHODOVÁNÍ S OPL „JIHOVÝCHOD“.

Zdroj Národní protidrogová centrála

Pracovník Národní protidrogové centrály se ve dnech 8.-9.5. 2001 zúčastnil 138. pravidelného zasedání mezinárodní pracovní skupiny pro boj proti obchodování s omamnými a psychotropními látkami „JIHOVÝCHOD“ (dále jen PS), které se konalo v Istanbulu v Turecku.

Program jednání byl zaměřen především na následující okruhy otázek a problémů :

- "Boj proti drogové kriminalitě v Turecku",
- „Posouzení situace z pohledu pracovní skupiny „JIHOVÝCHOD““,
- „Pašování OPL na „Balkánské cestě“ - vyhodnocení množství zabavených dodávek v roce 2000
především s ohledem na trasy transportů OPL, jejich případné změny, použité úkryty a nové metody pašování,
- "Fenomén "thajské pilulky" - aktuální stav se zaměřením na situaci ve Švýcarsku a SRN",
- poznatky k situaci v oblasti výroby, pašování, distribuce a konzumu cracku,
- přednáška zástupce "INTERPOLU" na téma "Světová produkce heroinu",
- "Situace v oblasti XTC v New Orleans" - přednáška zástupce DEA USA.

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ INFORMACE :

Turecko - podle poznatků turecké policie je "Balkánská cesta" prodloužením - pokračováním prastaré "Hedvábné stezky", trasy obchodníků z Číny a zemí střední Asie do Evropy. Tuto trasu dělí turecké policejní složky zhruba na severní "Cestu Černého moře" (přes středoasijské státy a Rusko do zemí západní Evropy) a východní "Středomořskou trasu". Z východu na západ putuje po "Hedvábné stezce" a "Balkánské cestě" heroin, ze západu na východ suroviny potřebné k jeho rafinaci a výrobě - především acetanhydrid - a syntetické drogy. Jedná se především o XTC a tablety označované tureckou policií jako "captagon" (tablety s logem dvou proti sobě postavených obloukovitých křivek = "captagon", které obsahují jako účinnou látku také nejčastěji MDMA). Po tabletách "captagon" je velká poptávka v arabských zemích. Pašerácké organizace využívají metodu tzv. "dvojitého stupně" tj. velká množství heroinu dovezená ze zemí produkce (podle tvrzení tureckých expertů se jedná hlavně o Írán) jsou rozdělována do meziskladů v zemích střední a východní Evropy a poté je heroin v menších množstvích dopravován ke konečným odběratelům. Jako jedna z neúčinnějších taktických metod v boji proti organizovaným skupinám obchodníků s drogami a chemikáliemi byl zmíněn institut "kontrolované dodávky" - za využití tohoto prostředku bylo např. odhaleno a zabaveno cca 8 t acetanhydridu. V roce 2000 bylo v Turecku nalezeno a zabaveno kromě jiných druhů drog např. 27, 4 t hašiše a 5,2 t heroinu.

USA - výskyt tablet s obsahem PMA a PMMA (parametoxymetamfetamin a parametoxymetamfetamin) způsobil smrt již cca 60ti osob. Pracovníkem DEA USA byl prezentován případ, týkající se nelegálního trhu s XTC v New Orleans. Droga byla distribuována v jedné z největších diskoték ve městě. Po provedení rasantního zákroku a jejím uzavření poklesl počet teenagerů přijatých do nemocničních zařízení s příznaky akutního předávkování o více než 90 %.

Rakousko - 79 % zabaveného heroinu lze přiřadit skupinám tureckých pachatelů. Pouličním prodejem se zabývají gangy kosovských Albánců, podřízení v Rakousku usazeným tureckým seskupením. Kurýři s jednotlivými zásilkami jsou řízeni pomocí mobilních GSM telefonů ze třetí země (tedy ne ze státu, odkud byla zásilka vypravena ani ze země určení), cíl cesty ve většině případů do poslední chvíle neznají. Přednostně jsou vybírány ty osoby, které jsou delší dobu usazený v Rakousku a ty, které nepotřebují víza do zemí EU. V roce 2000 bylo zabaveno 2 x více hašiše, který byl do Rakouska dopravován ve valné míře z Nepálu (tímto se potvrzují i obdobné poznatky pracovníků NPC) leteckou cestou.

Maďarsko - byť jsou syntetické drogy na maďarských nelegálních trzích nejrozšířenější, nebyly doposud potvrzeny poznatky o "domácí" výrobě. Hlavním zdrojem těchto drog je pro maďarské konzumenty Holandsko. Klesá počet odhalených případů pěstování konopí a následné výroby marihuany, převažuje dovoz převážně opět z Holandska (nízká ceny, vysoký obsah THC). Poznatky maďarské policie potvrzují klesající počet přímých dodávek drog z Turecka do zemí západní Evropy, převažuje využívání již zmíněných meziskladů. Podle informací maďarských celních orgánů dochází k úzkému propojování skupin pašeráků cigaret a drog - v roce 2000 byla zabavena první "kombinovaná" dodávka.

Bulharsko - za posledních 10 let bylo v Bulharsku zabaveno cca 21,5 t drog, z toho 75 % heroinu. V 93 % případů byla cílovou zemí některá středo- či západoevropská země. Jako hlavní místo zájmu bulharských celních orgánů se v této souvislosti jeví hraniční přechod "Kapitan Andreevo", kde bylo realizováno 61 % všech registrovaných případů a nalezeno 86 % všech zabavených drog. Nejčastěji použitým dopravním prostředkem byly osobní automobily.

Švýcarsko - do pouličního prodeje OPL jsou stále častěji zapojováni mladiství Švýcaři, kteří jsou využíváni dobře organizovanými skupinami kosovských Albánců. Roste počet registrovaných případů polytoxikomanie. Roste počet kurýrů se zásilkami drog, kteří k vcestování do Švýcarska využívají železniční spojení - jedná se patrně o následek cílených opatření na švýcarských mezinárodních letištích, jejichž cílem bylo odhalení zásilek drog např. na přímých trasách Istanbul - Ženeva.

Slovinsko - podle poznatků slovinských celníků se s relativním uklidněním situace v Jugoslávii stala "klasická" "Balkánská cesta" opět více frekventovanou.

Rumunsko - v blízkosti důležitých mezinárodních tras jsou budovány mezisklady drog, stále zásobované pomocí kamionové dopravy. Z těchto skladů v Rumunsku jsou drogy dopravovány přes Černé moře na Ukrajinu nebo do Běloruska a následně přes Polsko do západní Evropy. Organizátoři jsou velmi často Rumuni s občanstvím některé západoevropské země.

SRN - podle informace zástupce Celního kriminálního úřadu Kolín nad Rýnem byl rok 2000 rekordním co do počtu řešených případů drogové kriminality. Byl registrován nárůst množství zabavené XTC o 32 %. Metamfetamin distribuovaný v Sasku ("krystal") je takřka výhradně v krystalické podobě, práškový metamfetamin se vyskytuje pouze minimálně. Stále rostoucí problémy s distribucí drog jsou registrovány v prostoru Lipska. Poznatky pracovníků Společné vyšetřovací skupiny "Sever" Norimberk (dále jen GER) potvrzují stále užší propojení skupin, zabývajících se pašováním cigaret a drog - byl zmíněn případ nálezu více než 7 mil. ks cigaret v jedné zásilce, kde původní důvěrné informace hovořily o možném pašování drog. Představitelé Bavorského zemského kriminálního úřadu prezentovali částečně pozměněnou strategii pro budoucí období, kdy se práce kriminalistů bude koncentrovat na organizované skupiny. Byl zmíněn projekt kontrolovaného výdeje heroinu, který bude v SRN zahájen příští rok - do programu by mělo být zařazeno cca 1 200 osob, délka experimentu byla stanovena na 3 roky. Výsledky budou průběžně porovnávány s referenční skupinou, jejíž členové budou zařazeni do metadonového programu. Cílem by měla být abstinence drogově závislých (!?). Byť se bavorská vláda programu nezúčastní, bude do něj s největší pravděpodobností zařazeno cca 30 osob - toxikomanů z Mnichova. Roste počet případů, kdy jsou dodávky drog směřovány do italských přístavů Bari, Triest a Ancona. Velmi významným výchozím bodem se stává pákistánský přístav Karáčí.

Vzhledem k rostoucímu počtu případů pašování drog leteckou cestou a informačnímu deficitu, který nebyly schopny zmírnit informační systémy "BalkanInfo" a "Cargo" byl se souhlasem zemí, podílejících se na informační výměně pomocí "BalkanInfo" vytvořen nový systém "BalkanInfoAir". Jako centrála pro vyhodnocování informací byl zvolen Celní kriminální úřad Kolín nad Rýnem. Výsledky budou prezentovány na některém z dalších jednání PS.

Výsledkem operace "Roadrunner II" (probíhala celkem 10 dní a zaměřena byla na veškeré silniční dopravní prostředky) bylo zabavení 101 kg heroinu, 134 kg acetanhydridu a menších množství dalších drog (XTC, hašiš). Z pohledu celních orgánů se jeví jako úspěch i nález cca 7 mil. ks cigaret, pašovaného alkoholu a získání obecných poznatků o způsobech a

trasách nelegální přepravy zásilek.

Ve dnech 20. - 21.09.2000 a 16.10.2000 proběhla dvě mezinárodní jednání, týkající se informací a poznatků o pašování drog po "Hedvábné stezce". Výsledkem těchto porad bylo vytvoření tzv. "task force" (operativních jednotek), které by na základě analýz, zpracovávaných pracovníky Spolkového kriminálního úřadu Wiesbaden/SRN prováděly cílené akce. Konkrétní výsledky nejsou doposud známy.

Poznatky k výrobě a distribuci cracku jsou k dispozici pouze německé policii, jako centra jsou označována města Hamburk a Frankfurt.

Informace k celosvětové produkci heroinu - obecně roste obsah účinných látek, který dosahuje výše až 92 %. Projevuje se trend dopravy více druhů OPL v jedné zásilce. Meziročně (porovnání 1999 - 2000) došlo k nárůstu zabaveného množství heroinu na 17 t - jedná se o údaje, dobrovolně předané na GS IP Lyon. Neoficiálně se hovoří o např. dalších více než 7 tunách, zabavených v Íránu které však nejsou v této statistice zahrnuty - s tímto souvisí i drastický růst konzumu heroinu v této zemi. Produkce opia poklesla meziročně o cca 22 %, plocha osetá rostlinami máku o 10 %. Na důležitosti rasantně nabírá trasa přepravy heroinu přes Turkmenistán, Uzbekistán a Moskvu do severovýchodních zemí.

Pracovnímu jednání byla věnována značná pozornost jak ze strany vysoce postavených policejních představitelů – jednání několikrát navštívil istanbulský policejní prezident se svým doprovodem – tak ze strany médií, kdy především v televizi bylo jednání stále pracovní skupiny poměrně obsáhle prezentováno široké veřejnosti.

44. ZASEDÁNÍ KOMISE PRO NARKOTIKA OSN - VÍDEŇ

Mgr. Martin ŽÁRSKÝ

Pracovník odboru prevence kriminality se zúčastnil ve dnech 22. - 23. března 2001 jednání v rámci 44. zasedání Komise pro narkotika OSN ve Vídni k bodům:

5. Drug demand reduction

- a) Action Plan for the Implementation of the Declaration on the Guiding Principles of Drug Demand Reduction;
- b) World situation with regard to drug abuse, in particular among children and youth.

5. Redukce poptávky po drogách

- a) Akční plán pro implementaci Deklarace o hlavních principech redukce poptávky po drogách.
- b) Světová situace v oblasti zneužívání drog mezi dětmi a mládeží.

Na základě zkušeností z implementace preventivních opatření v rámci národních strategií zaměřených na snižování poptávky po drogách byl zpracován dokument „Plán a strategie: zdravý start pro děti a mládež do nového milénia“, k němuž se vyjadřovali jednotliví účastníci jednání.

Zároveň byla zástupci zúčastněných zemí prezentována situace v oblasti zneužívání drog mezi mládeží v jejich regionu.

Tento dokument má charakter obecného doporučení k tvorbě národních systémů zaměřených na redukci poptávky po drogách. Hlavní principy byly již vyjádřeny v Resoluci OSN 53/115 z roku 1998.

Hlavní principy redukce poptávky po drogách (resoluce OSN 53/115 z roku 1998)

Následující principy by se měly stát zásadními pro tvorbu národních i mezinárodních strategií v oblasti redukce poptávky po drogách. Jsou v souladu s principy Charty OSN a mezinárodního práva, respektují suverenitu a územní integritu členských zemí, lidská práva a základní svobody vyjádřené Všeobecnou deklarací lidských práv a principy dílčí odpovědnosti:

- a) Vyvážený a integrovaný přístup při uplatňování opatření směřujících k redukci poptávky i nabídky drog, či jiných podpůrných opatření k řešení drogového problému.
- b) Strategie omezování poptávky by se měly zaměřit na:
 - Prevenci užívání drog a redukci nepříznivých dopadů zneužívání drog;
 - Opatření k podpoře aktivit a koordinaci subjektů na komunální úrovni, a to jak z hlediska obecných tak i specifických rizik, jako například geografická poloha, ekonomická situace či relativně velká populace závislých;
 - Respektování specifik kultur a pohlaví;
 - Rozvoj a trvalou podporu sociálního a životního prostředí.

Situace v oblasti zneužívání drog mezi mládeží - globální trendy v 90. letech (vybrané poznatky z jednání):

Projednávaný materiál byl zpracován na základě Dotazníku, který členské země zpracovávají každoročně (zaměřený na míru, charakter a trendy ve zneužívání drog), respektive Dotazníku, který zpracovávají v dvouleté periodě, jenž je zaměřen na vyhodnocení uplatňování Akčního plánu pro implementaci Deklarace o hlavních principech redukce poptávky po drogách.

Připomínky a návrhy změn v dotaznících byly taktéž součástí jednání 44. zasedání Komise OSN pro narkotika.

- Obecně je míra prevalence drog mezi mládeží v mnoha zemích vyšší než v celkové populaci. Je možné tvrdit, že její míra je až trojnásobná či čtyřnásobná než v celkové populaci.
- Trendy a charakter drogové prevalence jsou v různých regionech odlišné. V rozvinutých zemích se váže k některým subkulturám a skupinám mládeže vyznávajícím specifický způsob života, kde je užívání drog považováno za obvyklou normu. Přesto je v rozvinutých zemích možné zaznamenat jisté znaky stabilizace a v některých zemích dokonce poklesu drogové prevalence mezi mládeží, což je možné v 90. letech připisovat kontinuálním a více efektivním opatřením v oblasti omezování poptávky po drogách. Dalším faktorem tohoto trendu je změna ekonomické a sociální situace, která má pozitivní dopady na „uspokojování“ potřeb rizikových skupin v populaci. V rozvinutých zemích mají taktéž významný dopad (zejména v oblasti injekčního užívání) aktivity zaměřené na prevenci AIDS.
- Situace ve střední a východní Evropě, kde po roce 1989 došlo k enormnímu nárůstu drogové prevalence a tento vývoj, zejména mezi mladou populací, dále pokračuje, povede ke stejným důsledkům jako ve vyspělých západních zemích.
- Celoživotní prevalence zneužívání cannabisu mezi mládeží je v mnoha zemích na prvním místě (severní a jižní Amerika, Evropa, Austrálie a Oceánie). Zároveň je patrný trend, kdy zneužívání marihuany se rozšiřuje v těch místech, kde klesá nebo se stabilizuje prevalence jiných drog.
- V zemích východní a střední Evropy je zaznamenáván nárůst zneužívání Ecstasy. V západní Evropě dochází ke stabilizaci či poklesu užívání Ecstasy.
- Injekční užívání heroinu dramaticky pokleslo v západních rozvinutých zemích, ale roste mezi mládeží ve východní Evropě. Situaci ve východní Evropě je možné porovnat se situací ve zneužívání heroinu formou kouření v USA.
- Zneužívání tzv. inhalantů, které ovšem nejsou pod mezinárodní kontrolou, se stává velmi vážným problémem mezi dětmi a mládeží v mnoha zemích po celém světě, zejména však v rozvojových zemích.
- Za nejrizikovější skupiny mládeže z hlediska zneužívání drog jsou považovány děti ulice (bezdomové), děti a mládež v institucionální výchově, děti „vojáci“, sexuálně zneužívané děti, děti, které se dostaly do kontaktu s trestně justičním systémem, děti vyloučené ze školy a mládež ze skupin obyvatel sociálně marginalizovaných nebo ze společnosti vyloučených.

Plán a strategie: zdravý start pro děti a mládež do nového milénia

Ze zkušeností jednotlivých členských zemí při aplikaci opatření cílených ke snížení poptávky po drogách je možné zdůraznit následující poznatky:

- Většina aktivit protidrogové prevence cílené k mládeži se má odehrávat v rámci školských systémů, kde se má soustředit zejména na základní a střední školství. Efektivní opatření musí být koncipovány jako souhrnné programy, které kombinují řadu přístupů, tj. vrstevnickou intervenci a kooperaci s dalšími složkami společnosti - rodiče, policie, sportovní kluby apod.
- Nabídka alternativních aktivit v rámci protidrogové prevence musí být realizována a dostupná na místní úrovni.
- S ohledem na skutečnost, že rizikem drog jsou ohrožovány zejména specifické skupiny mládeže je nutné taktéž vytvářet vysoce specifické a „na míru šité“ programy. Mezi

nejrizikovější skupiny mládeže jsou považováni delikventi, původní (domorodé) obyvatelstvo, děti drogově závislých rodičů, děti ulice, vyznavači životního stylu spojeného se současnou „disco scénou“ a řada dalších specifických skupin.

Opatření zaměřená na redukci poptávky po drogách mezi mladou generací jsou vytvářena a hodnocena v následujících základních oblastech:

- A) Komplexnost přístupu
- B) Vzdělávání v protidrogové prevenci v raném věku
- C) Vrstevnický přístup, participace mládeže na preventivních aktivitách
- D) Životní, sociální dovednosti
- E) Angažovanost komunity a rodičů
- F) Cílenost přístupu
- G) Dlouhodobost a intezita opatření

Komplexnost přístupu

V rámci komplexního přístupu by měly být uplatňovány v zásadě tři hlavní prvky. Preventivní programy by se měly zaměřit na:

- a) cílené adresování hodnot, vyhlídek a představ, které mládež spojuje s užíváním drog,
- b) rozvoj sociálních dovedností a kompetencí, které zvyšují osobní kapacitu pro volbu „správného“ životního stylu,
- c) vytváření prostředí, kde má mládež možnost účastnit se „zdravých“ aktivit a ve kterém není přístup k drogám. Takové prostředí vytvářet s podporou vrstevníků, rodiny, médií a dalších subjektů v komunitě.

Obecně by komplexní programy měly obsahovat níže uvedené (nebo podle specifických podmínek i jiné) typické preventivní přístupy:

- a) Zkvalitňování ochranných prvků a cílené odstraňování či redukci známých rizikových prvků.
- b) Informování o všech formách zneužívání drog, včetně alkoholu, inhalantů a tabáku. Informování má být zaměřeno na skutečné dopady zneužívání drog.
- c) Trénink sociálních dovedností, včetně dovedností odmítnout drogu. Trénink by měl zahrnovat rozvoj pozitivních osobních vlastností, sociálních kompetencí, vlastního sebeoceňování a sebedůvěry.
- d) Interaktivní výukové metody.
- e) Alternativy k užívání drog, tj. sport, tanec, kulturní a duchovní rozvoj a pod.
- f) Rozvoj rodiny obsahující výchovu k rodičovství.
- g) Vrstevnické vzdělávání a poradenství.
- h) Reklamní a mediální kampaně postavené nikoliv na principu odstrašení, ale na principu nabídky alternativ k užívání drog.

Vzdělávání v protidrogové prevenci v raném věku

Podle nejnovějších poznatků v mnoha zemích neustále klesá věk dětí, které poprvé experimentují s drogou. Výzkumy potvrzují, že čím mladší děti s drogou experimentují, tím závažnější problémy s drogou později mají. To je důvod, proč je nezbytné pro efektivitu preventivních programů, aby byly uplatňovány již na nižších stupních základního školství.

Vzdělávací programy by neměly obsahovat pouze posilování vědomostí o drogách, ale zejména posilování zdravých postojů, forem chování a rozvoj dovedností v oblasti sebereflexe a komunikace.

Vzdělávací strategie musí být cíleny na všechny formy zneužívání návykových látek, včetně alkoholu a tabáku.

Vzdělávání v oblasti protidrogové prevence musí být koncipováno jako kontinuální, dlouhodobá činnost v průběhu celého vzdělávacího procesu. Jestliže tomu tak není, efektivita těchto programů se rychle vytrácí.

Participace mládeže na preventivních aktivitách, vrstevnický přístup

Mladí lidé jsou v mnoha situacích považováni za objekt preventivních aktivit, přitom je však nutné považovat je za možný zdroj pro tvorbu speciálních preventivních programů. Mládež může participovat na všech úrovních tvorby a realizace preventivních programů. Participace „cílové skupiny“ (mládeže) na tvorbě programů umožňuje přesnější zacílenost aktivit a zvyšuje důvěryhodnost jakékoliv preventivní aktivity z pohledu cílové klientely.

Peer aktivity jsou stále považovány za relativně novou metodu přístupu k drogové prevenci. Výzkumy zaměřené na různé formy této činnosti potvrzují, že mládež přebírá informace od svých vrstevníků radši než od učitelů či sociálních pracovníků. Přesto je nutné, aby intervence založená na peer principu byla plánována a realizována velmi obezřetně, tj. pečlivý výběr peer aktivistů, jejich vzdělávání a supervize. Programy s peer prvky, které postrádají uvedené kvalifikační předpoklady nemohou být efektivní. Peer aktivity taktéž musí navazovat na jiné programy - zejména na oblast posilování sociálních kompetencí a vzdělávání v oblasti zdravého životního stylu.

Sociální (životní) dovednosti

Ze zkušeností z realizace preventivních programů založených na podpoře rozvoje sociálních dovedností vyplývá, že mnoho zemí považuje tento přístup za nejefektivnější. Programy (jsou aplikovány zejména ve školských systémech) se zaměřují na přijetí pozitivních modelů chování, které umožňují lépe zvládat běžné, ale i kritické životní situace.

Tyto programy zahrnují: podporu sebeuvědomění a sebekritického přístupu, empatie, komunikační dovednosti, zvládání interpersonálních vztahů, emocí a stresu, podporu tvůrčích schopností apod.

Sociální dovednosti musí být „vyučovány“ interaktivním způsobem a dlouhodobě posilovány, aby mohly být mládeží používány v praktickém životě.

Angažovanost komunity a rodiny

Preventivní programy musí být integrovány do činnosti takových institucí, které jsou mládeži a jejich rodinám časově, místně a formou dostupné. Komunitní instituce a rodina musí být posilovány v přístupu, který umožňuje lepší komunikaci s mládeží v kontextu preventivních aktivit. Komunita a rodina musí být zapojeny do přípravy a realizace preventivních aktivit již od počátku, což se týká zejména programů realizovaných v rámci školy. Účastníci se shodli na tom, že jedinečně koordinovaný a společný přístup ze strany rodiny, komunity a školy, může přinést výsledky v oblasti omezování poptávky po drogách.

Cílený přístup

Pro efektivitu preventivních programů je nutné koncipovat je tak, aby byly tzv. „šité na míru“ pro jednotlivé skupiny více či méně rizikové mládeže. Specifika skupin je potřebné na základě podrobných analýz jednoznačně definovat a identifikovat jejich potřeby. Programy musí zohledňovat zejména věk, pohlaví, vývojové potřeby a kulturní specifika v komunitě.

Protidrogovou prevenci je nezbytné aplikovat v přirozeném a pro mládež „přátelském“, známém prostředí, tj. na ulici, při diskotékách, rave party (taneční párty) a kdekoli jinde, kde je to žádoucí z hlediska míst formálního a zejména neformálního setkávání mládeže.

Dlouhodobý, intenzivní přístup

Změna modelů chování, které jsou spojeny se zneužíváním drog, je obvykle velmi dlouhodobý proces. Proto i veškeré preventivní přístupy musí počítat s tím, že jejich dopady budou viditelné až v dlouhodobém horizontu. Některé výzkumné studie uvádějí, že pozitivní či negativní vliv preventivního působení se projeví v nárůstu či poklesu drogové incidence v časovém horizontu tři až pět let. Preventivní programy je potřebné koncipovat jako flexibilní modely, které se v průběhu realizace přizpůsobují tak, aby vyhovovaly potřebám měnícím se podle stupně vývoje osobnosti, kulturních změn či „kritických“ událostí v užším i širším sociálním prostředí.

Závěr: srovnání přístupu OSN a České republiky k problematice omezování poptávky po drogách

Principy preventivního působení v oblasti omezování poptávky a zkušenosti jednotlivých zemí, které byly prezentovány v rámci 44. zasedání Komise OSN pro narkotika, jsou velmi podobné přístupu, který je realizován v České republice.

Za nejdůležitější poznatek je možné považovat to, že pozitivní efekt preventivního působení je jednoznačný, jsou-li tato opatření organizována na lokální úrovni a ve spolupráci s rodinou a užší komunitou (škola, nestátní neziskové organizace, samosprávné a komunitní instituce apod.). Zároveň bylo několikrát zdůrazněno, že se jedná o dlouhodobý proces, který je možné vyhodnocovat s odstupem minimálně tří až pěti let. Stejně tak je důležité počítat s tím, že nelze vždy a všude použít totožný model preventivní práce. Na druhou stranu je nezbytné zajistit odpovídající profesionalitu práce a její průběžnou supervizi s cílem přizpůsobovat preventivní opatření aktuálním potřebám cílové skupiny či změnám v prostředí, kde jsou tato opatření uskutečňována.

Tato tvrzení jsou totožná s poznatky, které vyplynuly z realizace programů prevence kriminality na místní úrovni.

PRODUKCE DROG V ZEMÍCH ZLATÉHO TROJÚHELNÍKU

ZDROJ NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA

Shrnutí: Země v oblasti tzv. Zlatého trojúhelníku stále patří k významným producentům drog na světě. V Barmě se vyrábí druhé největší množství opia na světě a v posledních letech zde prudce narůstá i produkce metamfetaminu. Laos zůstává třetím největším světovým výrobcem opia za Afghánistánem a Barmou. Thajsko již delší dobu nepatří mezi největší zdroje opiátu, sklizeň máku na výrobu opia v zemi odpovídá méně než 1 % úrody v regionu.

Barma

Barma zůstala i v roce 2000 druhým největším výrobcem opia a heroinu na světě za Afghánistánem. Produkce barmského opia se v roce 1989 zdvojnásobila a zůstala vysoká i na počátku 90. let. Od roku 1996 výroba opia a heroinu v zemi trvale klesá až na polovinu roční produkce z počátku 90. let jak vlivem snahy barmské vlády snížit pěstování máku k výrobě opia, ale i vlivem nepříznivých povětrnostních podmínek ve velké části Barmy, kde se mák pěstuje. Barma v současné době produkuje asi 80 % opia v jihovýchodní Asii a 20 % světové produkce. Většina opia se vyrobí v barmském státě Shan, zejména v oblastech, které mají pod kontrolou vzbouřenecké skupiny.

Producenti drog. Vláda sjednala smlouvy o příměří s většinou vzbouřeneckých skupin, nabídla jim omezenou autonomii a rozvojovou pomoc výměnou za mír. Největší prioritou bylo zastavit etnické srážky a dosáhnout určité míry národní integrace a proto mnoho smluv o příměří výslovně dovoluje vzbouřencům jejich zapojení do výroby a obchodu s narkotiky.

Skupiny vzbouřenců, které vyjednaly s vládou smlouvy o příměří, včetně United Wa State Army (UWSA) a Myanmar National Democratic Alliance Army (MNDAA—Kokang Chinese), zůstaly vyzbrojené a zapojily se intenzivně do obchodu s heroinem, výroby a obchodu se syntetickými drogami. Zůstaly však mimo kontrolu vlády. Podle smlouvy o příměří nemohou vládní vojska vstupovat do oblasti bez povolení UWSA. Mnoho vůdců těchto skupin je zapojeno do obchodu s heroinem a syntetickými drogami např. Peng Jiasheng a Liu Goushi z MNDAA; Pao Yuqiang, Li Zuru, a Wei Xuekang z UWSA; Mahtu Naw z Kachin Defense Army (KDA); Yawd Serk z Shan State Army South (SSA South) známé také jako Shan United Revolutionary Army (SURA), která dříve tvořila součást Mong Tai Army drogového magnáta Chang Qifu. V roce 1996 Chang Qifu rozpustil armádu a vzhledem k dojednaným podmínkám kapitulace, se mu podařilo se vyhnout obžalobě. U Sai Lin (Lin Mingxian) z Eastern Shan State Army (ESSA) byl v posledních letech označen jako největší vzbouřenecký drogový vůdce, ale podle jiných zdrojů měl údajně úspěšně zbavit oblast, která mu podléhá, pěstování máku k výrobě opia. V současnosti nejsou žádné zprávy o zapojení U Sai Lin (Lin Mingxian) nebo Eastern Shan State Army (ESSA) do obchodu s drogami, ačkoliv je pravděpodobné, že přes území, které ESSA kontroluje, vede obchodní pašerácká cesta, protože oblast leží podél hranice s Čínou. Mon Sa La, bývalý vůdce Mong Ko Defense Army je nyní ve vazbě v Barmě a jeho armáda zanikla.

Pod nátlakem vlády skupiny MNDAA, KDA, a MDA ve státě Shan vyhlásily záměr založit během roku 2001 bezopiová pásma na území, které tyto skupiny kontrolují. ESSA již vyhlásila své bezopiové pásmo. Ve státě Wa bylo oznámeno, že jejich území bude bezopiovým pásmem od roku 2005. Pokles výroby opia se projevil pouze ve státě Kachin a na území kontrolované ESSA. Dlouhá tradice v pěstování opia ve státě Shan, nedostatek jiných alternativ pro některé zemědělce a rentabilita pěstování opia rozšiřuje rozlohu jeho pěstování. Proto bude snížení osevní plochy máku a zákaz výroby opia znamenat značné úsilí, zákonné úpravy a odpovídající rozvojové programy pěstování náhradních plodin. Vláda také musí

zesílit svůj nátlak zejména proti etnickým skupinám zapojeným do pěstování a obchodu s narkotiky.

Konzumace drog. Konzumace drog, zejména nitrožilní aplikace, v Barmě stoupá a je doprovázena znepokojivým nárůstem HIV a AIDS, zejména v oblastech, kde žijí etnické menšiny a které jsou zdrojem drog. V roce 1999 byl odhadován počet narkomanů místními úřady na 86 537 osob, což je nárůst oproti roku 1998 (66 463 narkomanů). Nevládní organizace a Úřad pro kontrolu dog a prevenci kriminality OSN (UNDCP) odhadují tento počet vyšší, na celkem 400 000 – 500 000 osob. Heroin, který je poměrně v Barmě laciný, je konzumován nejvíce a nitrožilní aplikace heroinu prudce zvyšuje počet nakažených HIV a nemocných AIDS zejména ve státech Kachin a Shan.

Mezinárodní spolupráce. Barma a Thajsko souhlasily provádět společné operace proti obchodu s drogami podél severní hranice Thajska s Barmou ve formě činnosti spojených protidrogových zásahových jednotek v Tachilek, v Burma a Mae Sai. S podporou USA, Japonska a UNDCP pokračuje realizace programu založeného na pěstování alternativních plodin v jižních regionech státu Wa. Vláda Barmy ve spolupráci s Japonskem již vytvořily program nahrazení alternativními plodinami na 14 565 ha osévaných mákem v severním státu Shan.

Produkce a pašování drog. V roce 2000 se mák na výrobu opia pěstoval na 108 700 ha, tj osetá plocha mákem vzrostla o 21 % oproti 89 500 ha v roce 1999. Vzhledem k špatnému počasí, kdy během sadby v měsíci říjnu přšelo a následné kruté mrazy nepříznivě zasáhly úrodu máku, Barma vyprodukovala 1085 t opia v roce 2000, tj o 5 t méně oproti 1090 t opia vyprodukovaným v roce 1999.

Nejvíce barmského heroinu je vyráběno v malých mobilních laboratořích umístěných blízko hranic s Čínou a Thajskem ve státě Shan, v oblasti řízené bývalými vzbouřeneckými skupinami. Vzrůstající množství metamfetaminu je vyráběno ve společných laboratořích s heroinem v regionu Wa a v oblasti řízené bývalou Shan United Revolutionary Army ve státě Shan. Heroin a metamfetamin vyrobený barmskými bývalými vzbouřeneckými skupinami je převážně dál přes prostupnou čínsko – thajskou hranici a v menším množství přes indické, bangladéšské a laoské hranice nebo přes přístav Rangoon, kde se drogy na lodích propašují do dalších zemí regionu. Ačkoliv zůstává Thajsko důležitou cestou pro barmský heroin z jihovýchodní Asie, zvýšil se v posledních letech význam pašování přes Čínu. I nadále se heroin dopravuje přes centrální Barmu z Lashio přes Mandalay do Rangoonu či jiného mořského přístavu. Pašerácké cesty vedoucí přes státy Kachin, Chin a Sagaing (v severní Barmě) do Indie fungují jako vedlejší cesty.

Čína a Indie jsou hlavní zdroje acetanhydridu, základní chemické látky pro výrobu heroinu a efedrinu, základní látky pro výrobu metamfetaminu.

Zadržené drogy. Produkce metamfetaminu rychle stoupá oproti několika uplynulým letům. Barma se stala velkým zdrojem obchodu s metamfetaminem v regionu. Množství heroinu a metamfetaminu, které zadržely barmské úřady, ale v roce 2000 pokleslo. V roce 2000 zadrželi v Barmě přibližně 27 mil metamfetaminových tablet (oproti 29 mil zadrženým v roce 1999). Z celkového množství metamfetaminu vyrobeného v Barmě je to jen malý zlomek. V roce 2000 bylo množství zadrženého efedrinu, prekursoru k výrobě metamfetaminu více než o polovinu menší než v roce 1999. V roce 2000 bylo zadrženo jen 2700 kg efedrinu oproti téměř 6500 kg efedrinu v roce 1999. Množství zadrženého heroinu pokleslo již třetí rok za sebou, v roce 2000 bylo zadrženo jen 171 kg heroinu, v roce 1999 to bylo 273 kg heroinu a v roce 1998 zadrželi 404 kg heroinu. V roce 2000 bylo zadrženo 1528 kg opia surového opia, v roce 1999 1445 kg opia, ale v roce 1998 to bylo 5400 kg opia.

Podle údajů barmských úřadů v roce 2000 bylo objeveno osm rafinérií na heroin a dvě metamfetaminové laboratoře. V roce 1999 vláda nechala zničit 23 heroinových rafinérií a šest metamfetaminových laboratoří. Podle údajů barmské vlády bylo zničeno 10 985 akrů máků

během sezóny 1999/2000, ale tento údaj není ověřen družicovými snímky. Během sezóny 1998/1999 měly být zničeny plodiny máku na ploše 980 akrů.

Tabulka.1: Statistické údaje o drogách v Barmě v letech 1992 – 2000.

	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993	1992
Opium									
Sklizená plocha (ha)	108 700	89 500	130 300	155 150	163 100	154 070	146 600	165 800	153 700
Zničení úrody (ha)	0	9 800	16 194	10 501	0	0	3 354	604	1 215
Osetá plocha (ha)	108700	99 300	146 494	165 651	163 100	154 070	149 945	166 404	154 915
Potenciální výnos (t)	1 085	1 090	1 750	2 365	2 650	2 340	2 030	2 575	2 280
Zadrženo									
Opium (t)	1 528	1 445	5 200	7 884	1 300	1 060	2 265	2 265	2 193
Heroin (t)	0,171	0,273	0,386	1,401	0,505	0,070	0,347	0,300	0,266
Marihuana (t)	0	0,274	0,160	0,288	0,259	0,239	0,290	0,600	0,292
Efedrin (t)	2,671	6,485	3,819	0	0	0	0	0	0
Acetanhydrid (gal)	3.945	1,620	424	2,137	5,082	1,159	1,191	1,016	1,136
Další data									
Zničené lab.-heroin	8	23	32	33	11	3	4	0	2
Zničené lab. metamf.	2	6							
Konzumenti opia	120 000	120 000	120 000	120 000	120 000	120 000	120 000	120 000	120 000
Konzumenti heroinu		300 000	300 000	300 000	150 000	100 000	30 000	30 000	30 000

Laos

Laos zůstává třetím největším světovým výrobcem opia za Afghánistánem a Barmou, ačkoliv se zde vyrábí již daleko méně opia. Protože je opium v Laosu pěstováno malými farmáři bez možnosti přístupu k umělým hnojivům, zavlažování a jiným zemědělským vymoženostem, výnosy jsou obvykle až o polovinu menší než u jejich blízkých sousedů v Barmě. Opium se pěstuje v deseti severních provinciích jako zdroj peněz či na výměnu nebo jako tradiční lék. Extrémní odloučení oblastí, kde se opium pěstuje a nedostatek jiných hospodářských alternativ znamená, že úroda opia je důležitá pro existenci místních farmářů. Po dvou letech sucha a návratu k více méně normálním pěstebním podmínkám v Laosu došlo k nárůstu pěstování máku a výrobě opia. Pro rok 2000 se odhaduje úroda opia na asi 210 t oproti 140 t opia v roce 1999. Pěstování máku k výrobě opia vzrostlo o 6 %. Zvýšená produkce může být zapříčiněna zlepšenými povětrnostními podmínkami a tím nárůstem výnosu, ale také se zvětšila plocha pěstování máku. Substituční program pěstování alternativních plodin zatím nahradil jen malou část osevní plochy máku. V říjnu 2000 vláda Laosu navrhla plán ukončení pěstování máku k výrobě opia do roku 2008 a zastavení produkce ostatních drog v zemi do roku 2015. V roce 1999 začal být realizován projekt kontroly úrody v Phongsali, jedné z provinciích Laosu, kde se nejvíce pěstuje mák na výrobu opia a kde začala výstavba 72 km silnic, které spojí vzdálené vesnice pěstující mák na výrobu opia. Nový úřad pro potírání drog byl otevřen v provincii Champasak a Houaphanh, kde již projekt kontroly úrody byl úspěšně realizován.

Konzumace drog. V Laosu se nejvíce konzumuje opium. Země je v konzumaci opia druhá na světě za Íránem. Tento návyk je v drtivé většině rozšířen na venkově zejména na severu země. Mnoho osob užívá opium jako lék, protože nemají přístup k veřejnému zdravotnictví. Odhaduje se že v roce 2000 konzumovalo opium 62 895 osob. Podle odhadů UNDCP je 2,26 % populace nad 15 let obětí návyku na opium. V samotných severních provinciích je to 4,84 % populace nad 15 let. Vláda Laosu dává velký důraz na detoxizační

programy pro závislé, ačkoliv implementační detaily programů jsou ponechány na správě provincií. Vzhledem k lokalizaci většiny závislých ve vzdálených těžko přístupných oblastech narůstá cena a kontrola detoxizačních programů.

Prudce se v zemi zvyšuje konzumace metamfetaminu. Odhaduje se, že plných 17 % mládeže v hlavním městě Vientian experimentovalo s drogami zejména s metamfetaminem. Místně byla konzumace metamfetaminu ještě před 4 lety neznámá. Informace z tisku potvrzují i konzumaci metamfetaminu i ve vzdálených vesnicích.

Pašování drog. Vzhledem k tomu, že Laos patří mezi největší výrobce opia a heroinu a vzhledem k jeho zeměpisné hranici se zeměmi, které slučují opiové trhy a přístavy obchodních cest do Evropy a Ameriky, Čínou, Thajskem, Vietnamem a Kambodžou, vede přes Laos důležitá trasa po pašování drog. Její význam roste se zlepšující se komunikační infrastrukturou v zemi. Thajsko a Vietnam zaznamenávají stále narůstající množství drog, které do jejich zemí přichází přes Laos. Snaha vlády Laosu ovlivnit tok drog přes velmi dlouhé a prostupné hranice je velmi omezená pro nedostatek personálu, zdrojů, odborných znalostí a přístupem k některým oblastem země. Účinná kontrola nad hranicemi s Thajskem, Barmou, Čínou, Vietnamem a Kambodžou existuje pouze v blízkosti míst s větším počtem obyvatelstva, hlavních cest země a na křižovatkách řek.

Zadržení drog. Množství zadržených drog v zemi se zřetelně zvýšilo. Podle údajů úřadů v Laosu v roce 2000 bylo prošetřováno 184 případů spojených s drogami, které měly za následek zatčení 617 podezřelých. Nejvíce zatčených byli malí pašeráci drog. Při těchto případech bylo zadrženo 20,3 kg heroinu, 78,4 kg opia, 1 508 521 metamfetaminových tablet, 1862 t marihuany a 1 777 486 marihuanových sazenic. Zadržené množství heroinu se zvýšilo v roce 2000 oproti roku 1999 o 38 %, zadržené množství metamfetaminu o 86 %. Na velkém nárůstu zadržených metamfetaminových tablet se podílí zejména případ v Luang Namtha, kde bylo zajištěno 400 000 tablet. Pokleslo množství zadrženého opia a surového konopí o 65 % resp. o 15 %. Dopravní prostředky pašeráků, zbraně a finanční prostředky byly zabaveny ve velké míře případů. V provincii Oudomxai bylo zajištěno i vybavení na výrobu morfinu.

Tab.2: Statistické údaje o drogách v Laosu v letech 1992-2000

	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993	1992
Opium									
Sklizená plocha (ha)	23 150	21 800	26 100	28 150	25 250	19 650	18 520	26 040	25 610
Osetá plocha (ha)				28 150	25 250	19 650	18 520	26 040	25 610
Výnos (t)	210	140	140	210	200	180	85	180	230
Zadrženo									
Opium (t)	0,078	0,226	0,442	0,200	0,216	0,194	0,054	0,054	0,281
Cannabis (t)	1,86	2,19	0,41	4,16	1,18	0,64	6,14	0,26	0,295
Heroin (t)	0,020	0,015	0,080	0,072	0,016	0,043	0,062	0,001	0,002

Thajsko

Thajsko již delší dobu nepatří k největším zdrojům opiátů pro světové trhy. Sklizeň máku na výrobu opia odpovídá méně než 1 % úrody v regionu. Mák na výrobu opia se pěstuje v severních příhraničních oblastech Thajska. Opium má v zemi dlouhou tradici. Vesničané využívali opia jako léku a zdroje peněz k zajištění životních potřeb. Vláda se snaží pěstování opia snížit zlepšením rozvoje příslušných oblastí, výstavbou infrastruktury a podporou zemědělců, kteří přijmou program pěstování alternativních plodin. Tento program se soustředil na zlepšení lékařské péče a nabídku tržních plodin jako náhrady za opium. Po patnácti letech se mohla některá horská kmenová společenství postarat již sama o sebe, bez

opia. Thajsko má jeden z nejúčinnějších programů kontroly úrody narkotik na světě a jeho výsledkem je, že v Thajsku již nejsou rafinérie na heroin.

Konzumace drog. Zatím co metamfetamin je největší drogový problém v Thajsku, konzumace syntetické drogy ecstasy narostla teprve v roce 2000. Během roku bylo zadrženo nápadně mnoho této drogy. V roce 1998 Thajsko oznámilo pouze 99 případů spojených s ecstasy a zadrženo bylo pouze 4 522 tablet ecstasy. V roce 1999 bylo s ecstasy spojeno 171 případů a bylo zajištěno téměř 22 000 tablet ecstasy. V prvních osmi měsících roku 2000 bylo pouze ve dvou případech zajištěno 25 000 tablet této drogy. Zdá se, že všechno ecstasy zadržené v Thajsku pochází z Evropy, zejména z Nizozemska, některé lodní zásilky pochází z Belgie. Podle místních úřadů je ecstasy do země dovážena stejnými pašeráckými skupinami, které vyváží ze země heroin do Evropy.

Následkem dostupnosti metamfetaminu v zemi, Thajsko zažilo vlnu přesunu na syntetické drogy u tradičních konzumentů heroinu (kmeny na severu a rybáři na jihu země). V roce 1995 byl v Thajsku odhadován počet konzumentů drog na 1,27 mil osob, které užívají amfetaminy, inhalační drogy, heroin, opium a marihuanu. V roce 2000 je tento počet vládou Thajska odhadován na 2 mil. osob po celé zemi. Pro uspokojení poptávky po opiátech v Thajsku, je nutno tyto drogy dovážet z Barmy. Amfetaminy začali v zemi konzumovat lidé pracujících dlouhé hodiny, ale dále se konzumace rozšířila i na mládež. Brzy narostl počet těch co přešli od jednorázové konzumace k závislosti. Amfetaminy, vzhledem k dostupným cenám a snadnému zásobování, jsou konzumovány všemi společenskými třídami v zemi a staly se nejvíce konzumovanou drogou v Thajsku. Byla vybudována střediska pro vzdělávání o drogách, k monitorování drog v zemi a rehabilitační centra. Do konce roku 2001 vláda Thajska doufá, že budou antidrogová centra dostupná polovině národa a na konci roku 2002 budou dostupná již 60 – 70 % populace. Centra pomoci v Thajsku byla zaměřena na závislé na heroinu a opiu, ale nyní musí rozšířit svoji působnost na konzumenty amfetaminů.

Pašování drog. Dobře udržované cesty v severním Thajsku, spojují rafinérie v Barmě ze zbytkem thajského dopravního systému. Rozvinutá silniční síť Thajska je stále výhodná pro dopravu zboží a materiálu, který potřebují obchodníci s drogami ze sousedních oblastí. Zeměpisná poloha Thajska ve středu regionu, zůstává důležitým faktorem v obchodu s narkotiky. Thajsko má rozvinutou infrastrukturu a proto se stalo tranzitním pásmem pro jihovýchodní asijský heroin, metamfetamin, ale i pro jihozápadní asijský heroin. Pro stále více pašeráckých organizací je lukrativní vyslat z Thajska kurýry do Pákistánu, tam nakoupit heroin za zlomek ceny jihovýchodního heroinu. Pašeráckým skupinám tak narůstá jejich zisk a snadno prodají své drogy na mezinárodním trhu. Často je jihozápadní asijský heroin přebalován do menších balení a různými metodami je ukrýt v mezinárodních poštovních zásilkách a expresních poštovních lodích. Mnoho zásilek drog opouští Thajsko regionálními leteckými linkami. Mimo to rostoucí úloha Thajska jako regionálního centra námořní dopravy, přitahuje obchodníky s drogami, kteří potřebují přepravit velká množství heroinu na zaoceánských lodích. V zemi jsou přístavy určené pro kontejnerovou přepravu, kde není možné kontrolovat každý kontejner opouštějící zemi.

Do Thajska se dováží metamfetamin a opiáty nejen pro konzumaci, ale i pro další překládku na lodi směrem na světové trhy, kdy Thajsko je spotřebitelská i tranzitní země. Zejména velké množství heroinu směřuje přes Thajsko do USA. Během několika posledních let zřetelně narůstá pašování drog přes jižní Čínu, Laos, Kambodžu a Vietnam.

Produkce drog. V roce 1999 plocha osetá mákem na výrobu opia byla druhá nejnižší od poloviny 80 let. Thajské jednotky zničily 758 ha z celkové plochy 1648 ha máku v roce 2000. Vyrobeno bylo v roce 2000 asi 6 t opia. Výnos byl v roce 2000 asi 11,25 kg opia na 1 ha. Úřady odhadují že 10 % pěstitelů máku užívá opium, ale mnoho z nich prodá svoje drogy vysoké kvality překupníkům a nakoupí levnější drogy z Barmy. Mák je pěstován na těžko přístupných místech, často se vysazuje na pole ze zeleninou k ztížení identifikace pole.

V Thajsku se také na severovýchodě země pěstuje marihuana, ačkoliv množství vypěstované drogy bylo zredukováno za pomoci zákonných opatření uplatňovaných v posledních letech. Podle některých údajů Thajsko vyprodukovalo v roce 1999 107,28 t marihuany. Malé procento thajské spotřeby amfetaminu je domácí výroby. Nejvíce amfetaminu se stále ještě do země dováží. Thajská vláda odhadovala, že do země bylo v roce 2000 propašováno až 600 mil. amfetaminových pilulek ze sousedních zemí, zejména z Barmy. Tradiční pašerácké organizace nyní rostoucí výrobou amfetaminu vyrovnávají ztráty zisku, způsobené produkcí heroinu v jihozápadní Asii.

Od ledna do srpna 2000 zadržely thajské úřady 4752 kg metamfetaminu a bylo zatčeno 105 827 osob zapojených do 97 633 případů spojených s amfetaminy. Počet žalob souvisejících s drogami narostl z 56 956 v roce 1988 na 186 232 v roce 1998 a v roce 1999 to bylo 176 378 žalob. Z toho procento vznesených obžalob souvisejících s amfetaminy narostlo z 1,8 % v roce 1988 na 67,3 % v roce 1998.

Tab. 3: Statistické údaje o drogách v Thajsku v letech 1992-2000.

	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993	1992
Opium									
Sklizená plocha (ha)	890	835	1 350	1 650	2 170	1 750	2 110	2 880	2 050
Zničení úrody (ha)	757	808	715	1 050	880	580	0	0	1 580
Osetá plocha (ha)	1 647	1 643	2 065	2 700	3 050	2 330	2 110	2 880	3 630
Výnos (t)	6	6	16	25	30	25	17	42	24
Cannabis									
Zničení úrody (ha)	0	0	0	0	85	80	85	80	85
Zadrženo									
Opium (t)	0,630	0,440	1,500	0,720	0,620	0,920	0,600	2,200	0,600
Heroin (t)	0,290	0,310	0,530	0,320	0,390	0,690	1,100	2,100	0,992
Cannabis (t)	6,500	45,250	6,000	9,000	44,000	46,000	71,000	98,000	87,000
Další data									
Zničené labor. heroinu	0	0	1	3	2	1	0	2	0
Zničené labor.metamf.	9	14	13	19	1				

RICHARD EVANS SCHULTES, OHLÉDNUTÍ

Jana ARCIMOVIČOVÁ

V dubnu letošního roku zemřel ve věku 86 let v Bostonu Richard Evans Schultes, zřejmě největší světový odborník na halucinogenní a léčivé rostliny, který byl někdy označován jako “otec etnobotaniky”. I u nás jsme se nedávno mohli seznámit s jedním z jeho děl *Rostliny bohů, jejich posvátná, léčebná a halucinogenní moc*. Tato kniha, kterou Schultes napsal společně s objevitelem LSD Albertem Hofmannem, podává vyčerpávající přehled rostlin s halucinogenními účinky.

Richard Evans Schultes se narodil v lednu 1915 v Bostonu. Zdálo se, že je přímo předurčen ke svému budoucímu povolání. Když byl totiž v pěti letech dlouhodobě nemocen, rodiče mu předčítali *Zápisky botanika z Amazonky* a And od britského přírodovědce Richarda Spruce, který v letech 1849-1864 tuto oblast zkoumal. Na malého Schultese udělala Spruceova kniha takový dojem, že se rozhodl pokračovat v jeho stopách.

Jeho bakalářská práce se týkala peyotlu a jejímu zpracování věnoval velkou pozornost, zúčastnil se dokonce obřadů Indiánů kmene Kiowa v terénu. Při překladu spisu *Nova plantarum, animalium et mineralium mexicanorum historia*, který v letech 1570 – 1575 napsal lékař španělského krále Francesco Hernandez z Toleda, narazil Schultes na zmínku o halucinogenní rostlině *ololiuqui*. Podle vyobrazení usoudil, že se jedná o svačkovitou rostlinu. Zkoušel ji najít a opravdu ji po čase objevil na dvoře jedné bylinkářky, která ji používala k věštění. Jednalo se o rostlinu *Rivea corymbosa*. Zaměřil se i na omamné houby a v Mexiku našel houby rodu *Panaeolus*.

V roce 1941 odjel Schultes do Kolumbie, kde se v oblasti Amazonie nejprve zaměřil na rostliny, ze kterých Indiáni vyráběli kurare. Určil 70 takovýchto rostlin. Přestože tento etnobotanik původně předpokládal, že v Kolumbii bude pracovat jeden rok, “zdržel” se tam nakonec plných třináct let. Za 2.světové války dostal za úkol prozkoumat možnosti výroby přírodního kaučuku, a proto se soustředil na stromy rodu *Hevea*, ze kterých se tato přírodní surovina získává.

Schultes cestoval v lehké hliníkové kánoi a najímal si Indiány na pádlování a jako průvodce. Při sběru rostlin nejprve nechal sebrané exempláře nasáknout formaldehydem zředěným vodou a pak je vylišoval mezi listy papíru. Schultes často hovořil o vlastnostech rostlin s místními šamany. Ti byli většinou ochotni předat mu své znalosti. Jak ale upozornil v jednom ze svých článků v roce 1994, časy se v poslední době změnily a botanické znalosti Indiánů vymírají dříve než rostliny samy.

V roce 1953 se Schultes vrátil do USA a stal se profesorem na Harvardské univerzitě. Napsal deset knih a více než 450 vědeckých článků. Během desítek let výzkumů zdokumentoval Schultes na dva tisíce rostlin, které užívaly kmeny v oblasti Amazonie, především v Bolívii. Sebral 24 tisíc rostlin a více než 120 druhů nese jeho jméno (např. *Pouroma schultesii*, *Piper schultesii*, *Hiraea schultesii*). Je po něm pojmenováno i rozsáhlé území chráněného pralesního území v Bolívii. V roce 1992 mu byla udělena zlatá medaile Linného společnosti v Londýně, která je považována za jakousi Nobelovu cenu za botaniku.

VÝVOJ PSYCHIATRIE V DĚJINÁCH III.

Miloš VANĚČEK, Národní protidrogová centrála

NOVOVĚK

Koncem 17. století se rychle rozvíjejí nové, materialistické směry ve filosofii i přírodních vědách. V 18. století se počaly vytvářet podmínky pro chápání psychiatrie jako samostatné lékařské disciplíny. Středověké démonologické pojetí duševních chorob konečně ustoupilo vědeckým poznatkům. Rovněž poznání duševních chorob se v 18. století prohlubuje. Objevují se první vědecké pokusy o jejich vědecké třídění a poprvé jsou odlišeny tzv. neurozy.

Radikální změna v nazírání na zdravotnickou péči o duševně choré je nerozlučně spjata se jménem Philipa PINELA (1745 – 1862). Byl pověřen Konventem, aby provedl reformu péče o duševně choré v Paříži. Z léků si nejvíce považoval uklidňujícího účinku opia.

Zcela jasně se vyjádřil Pinel o etiologii duševních chorob. Rozeznává příčiny vnitřní a vnější. K vnitřním příčinám patří především dispozice, velmi často vrozená, vnější příčiny pak tvoří nejrozmanitější faktory psychické, například bída, zanedbaná výchova, zklamání, rodinné neštěstí a jiné – nebo somatické, například horečnatá onemocnění, úrazy lebky, nadměrné požívání opojných nápojů a jiné.

Pinel zemřel v roce 1826 jako celosvětově uznávaná lékařská kapacita. Jeho význam pro psychiatrii spočíval v tom, že ji definitivně odpoutal od závislosti na metafyzicko-spekulativních výkladech etiologie psychóz. Vznik duševních chorob chápal společensko-biologicky, v příčinné souvislosti s vnitřními a vnějšími faktory prostředí.

V první polovině minulého století se objevují pragmatické klasifikace, za jejíž čelného představitele můžeme pokládat Jeana Dominique ESQUIROLA (1772 – 1840). Tento Pinelův žák začal jako vůbec první badatel blázně pozorovat a hodnotit v čase statistickou metodologií. Ve druhé polovině 19. století se začínají objevovat systémy, které braly v potaz i časový průběh duševního onemocnění. Esquirol zřejmě ovlivnil i svého krajana B.A. MORELA. Ten popsal soubor příznaků známých jako předčasné zblbnutí (*dementia praecox*) a do popisné psychiatrie vnesl kritérium chorobného procesu (jak duševní nemoc probíhá). Morel se nakonec propracoval k pozoruhodnému klasifikačnímu rámci.

A.MOREL – šílenství jako degenerace

- **Šílenství** (alienace)
 - *Hereditární šílenství*
nervózní charakter
perverze instinktů
juvenilní delikvence
idiocie a imbecilita
 - *Toxické psychózy* (**alkoholismus, opiumismus**)
 - *Šílenství vznikající z hysterie, epilepsie a hypochondrie*
 - *Symptomatické šílenství* (horečnaté delirium)
 - *Idiopatické choroby* (mozkové a organické, např. progresivní paralýza)
- **Dementia** (terminální a nevylečitelná forma duševní choroby)
- **Délire émotif** (emoční delirium) – fobie a neurozy

Morelův klasifikační systém zavedl časové sledování průběhu onemocnění a ovlivnil další psychiatrické systémy. Řada dalších pokusů o další kategorie a klasifikace upadla v zapomnění. Příčinou byl systematičtější vývoj psychiatrického poznání, které směřovalo

k syntetickým závěrům. Konec 19. a začátek 20. století byl mezníkem v historickém vývoji psychiatrie.

EMIL KRAEPELIN (1856 – 1926)

Emil Kraepelin byl vynikající logický systematik, který spojoval klinický popis s terapeutickým a prognostickým zřetelem, bral v úvahu časový průběh nemoci, fakta z neurologie a mozkové anatomie, výsledky statistických sledování a zároveň se přidržel příslušných etiologických úvah jako své neselehávající klasifikační základny.

Jeho klasifikace se vyvíjela postupně v devíti na sebe navazujících etapách. V roce 1883 vypracoval první „Kraepelinovu“ klasifikaci :

- **deprese** (melancholie, melancholie s bludy)
- **mráкотné stavy** (hypnóza, epilepsie, stupor)
- **vzrušení** (melancholia activa, mania, bouřlivá deliria)
- **periodické psychózy** (periodická mánie, periodická melancholie, cirkulární stavy)
- **primare Verrucktheit**
- **dementia paralytica** (progresivní paralýza)
- **stavy psychologické oslabenosti**
 - *idiocie, kreténismus, slaboduchost, homosexualita*
 - *„Moral insanity“, kverulační bludy*
 - *neurastenické stavy, obsese, fobie, impulzy*
 - *senilní demence*
 - *druhotné stavy oslabení*

V roce 1891 byl Kraepelin jmenován profesorem psychiatrie na univerzitě v Heidelbergu. Zřejmě styk s jiným vzorkem pacientů ho vedl k rozšíření a úplnému přepracování čtvrté učebnice psychiatrie, kde se objevuje tento systém :

- **deliria** (horečnatá, intoxikační)
- **akutní stavy vyčerpanosti** (akutní stavy demence)
- **mánie**
- **melancholia**
- **bludy halucinatorní**
 - *depresivní*
- **periodické duševní poruchy**
 - *deliriantní*
 - *manické*
 - *cirkulární*
 - *depresivní*
- **paranoia** (verruckttheit)
 - *depresivní*
 - *expanzivní*
- **psychické degenerativní formy**
 - *dementia praecox*
 - *catatonia*
 - *dementia paranoides*
- **obecné neurózy**
 - *neurastenie*
 - *hysterie*
 - *epilepsie*

- **chronické intoxikace**
 - *alkoholismus*
 - *morfinismus*
 - *cocainismus*
- **dementia paralytica**
- **získané stavy mentálního oslabení**
 - *senilní demence*
 - *organické mozkové choroby*
- **vývojové abnormality**
 - *idiocie*
 - *kreténismus*
 - *slabomyslnost*
 - *homosexualita*

Kraepelin pokračoval ve vývoji nozografického systému a v roce 1899 mu dal definitivní ráz a strukturu a vytvořil tak Kraepelinův nozografický systém s obecně známým a dodnes přijímaným rozdělením dvou skupin endogenních psychóz : maniodepresivní psychóza a schizofrenie. Díky zřetelnosti Kraepelinova klasifikace získala světový úspěch. Brzy nato byl Kraepelin jmenován ředitelem mnichovské univerzitní kliniky, kde založil první výzkumný psychiatrický ústav na světě – slavný Forschungsanstalt. Vrcholem systematického úsilí bylo osmé vydání Učebnice psychiatrie (4 díly obecné psychiatrie 698 stran a 3 díly psychiatrie speciální, klinicky orientované, dohromady 2 372 stran). Psychiatrická klasifikace nakonec skončila u 17 základních forem duševního onemocnění.

DEFINITIVNÍ KRAEPELINŮV SYSTÉM

- **duševní poruchy při poruchách mozkových struktur**
- **duševní poruchy doprovázející mozková onemocnění**
- **INTOXIKACE**
 - *akutní*
 - *chronické*
- **infekce (delirium, amentia)**
- **všechny syfilitické stavy kromě paralýzy**
- **dementia paralytica**
- **senilní a praesenilní stavy**
- **thyrogenické stavy**
- **endogenní stavy směřující k deterioraci**
 - *dementia praecox* (poté schizofrenie)
 - hebefrenie
 - depresivní forma
 - katatonie
 - paranoidní forma
 - schizofázická forma
 - *parafrénie*
- **epilepsie**
- **maniodepresivní psychóza**
- **psychogenní stavy**
- **hysterie**

- **paranoia**
- **konstituční mentální poruchy**
- **psychopatické osobnosti**
- **oligofrenie**

Celoživotní pracovní Kraepelinovo úsilí představuje fantastický výkon, určitě nejrozsáhlejší a neobsáhlejší nozologickou syntézu v dějinách vývoje psychiatrických klasifikací.

Kraepelin tak vlastně dovršil úsilí svých předchůdců počínaje Hippokratem.

Literatura :

- 1) *Eugen Vencovský: PSYCHIATRIE DÁVNÝCH VĚKŮ, Karolinum 1996, ISBN 80-7184-226-5*
- 2) *Michal Černoušek .ŠÍLENSTVÍ V ZRCADLE DĚJIN, Avicenum 1994 ISBN 80-7169-086-4*

K NOVÉMU POJETÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ V OBLASTI PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ NA UNIVERZITĚ KARLOVĚ V PRAZE - PEDAGOGICKÉ FAKULTĚ

Dr. Eva MARÁDOVÁ, CSc. – Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta

V příspěvku je podána informace o programu vzdělávání učitelů na Univerzitě Karlově v Praze – Pedagogické fakultě v oblasti výchovy ke zdravému životnímu stylu. Součástí tohoto programu je především osvěta týkající se prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. V seminářích je kladen důraz na netradiční formy práce se studenty zahrnující i realizaci výzkumných šetření ve školách a školských zařízeních. Zjištěné údaje mapují současný stav postojů dětí a mládeže k daným problémům a přispívají ke zjišťování efektivity preventivních programů na školách.

1. Vzdělávání pedagogů v oblasti výchovy ke zdravému životnímu stylu jako nedílná součást systému prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže.

V souladu s probíhající transformací základního a středního školství byla během uplynulých let na Univerzitě Karlově v Praze – Pedagogické fakultě učiněna řada kroků vedoucích ke zkvalitnění učitelského vzdělávání. K rozvíjeným aktivitám patří i realizace programu výchovy ke zdravému životnímu stylu, jehož součástí je prevence sociálně patologických jevů. V návaznosti na systém prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy zahrnuje příprava pedagogů širokou paletu aktivit ve všech oblastech prevence. Jedná se o problémy drogových závislostí, alkoholismu a kouření, kriminality a delikvence, patologického hráčství, virtuálních drog (počítače, televize, video), záškoláctví, různých forem násilného chování (šikanování, vandalismu, agresivity mezi dětmi), komerčního zneužívání dětí, xenofobie, rasismu, intolerance, antisemitismu (viz Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže čj. 14 514/2000-51 s platností od 1.1.2001).

Uspokojivé řešení problémů souvisejících s realizací programů prevence sociálně patologických jevů ve školách, závisí jak na odborné, tak i metodické připravenosti jednotlivých odpovědných pracovníků - metodiků prevence. Proto bylo také na Univerzitě Karlově v Praze – Pedagogické fakultě (jak jsme již informovali) systematické vzdělávání školních metodiků prevence začleněno do programů celoživotního vzdělávání pedagogů. Nabízené kurzy vycházejí z Národních vzdělávacích osnov a umožňují osvojení základních metodických postupů efektivních strategií prevence a postupů ve výchově ke zdravému životnímu stylu. Poskytují nácvik netradičních technik preventivní práce s dětmi a mládeží zaměřených na rozvoj osobnosti a zvyšování sociálních kompetencí. Ukazují, jak řešit problémové situace související s výskytem sociálně patologických jevů na školách.

Orientace v problematice prevence sociálně patologických jevů však nemůže být jen doménou některých "vybraných" pedagogů - školních metodiků. Preventivní působení nelze oddělovat od celkového výchovně-vzdělávacího procesu uplatňovaného ve školách a školských zařízeních. Efektivita fungování tzv. Minimálních preventivních programů na jednotlivých školách závisí nepochybně na každém učiteli a vychovateli.

Současný modulový systém prezenčního studia na UK-PedF proto nabízí řadu možností studovat problematiku prevence sociálně patologických jevů všem studentům, a to v integrovaném pojetí výchovy ke zdravému životnímu stylu.

2. Program výchovy ke zdravému životnímu stylu v přípravě pedagogů I. st. ZŠ

V prezenčním studiu učitelství pro I. stupeň základní školy je zařazena homogenní varianta volitelného modulu Zdravý životní styl, která zahrnuje šest vzájemně navazujících kurzů. Jejich cílem je připravit budoucí učitele tak, aby dokázali uvést do praxe ideu školy, která podporuje zdraví ve všech aspektech (pečuje o pohodu fyzickou, psychickou i sociální) všemi dostupnými prostředky. Tomu by měly odpovídat odborné znalosti pedagogů i jejich metodologická erudice.

Všechny akreditované vzdělávací programy předpokládají, že systematická výchova k podpoře zdraví bude realizována průběžně od 1. ročníku základní školy. Nabízené kurzy proto obsahují osvojení metod prevence sociálně patologických jevů, vč. zneužívání návykových látek, problematiku lidské sexuality, výchovy k rodičovství a prevence HIV/AIDS, dále otázky zdravé životosprávy, zdravého bydlení a rodinného soužití. Kurzy nemají pouze teoretický charakter. Těžiště přípravy pedagogů spočívá v osvojení netradičních metod a forem práce s dětmi. Práce v seminářích je zaměřena na rozvíjení schopností budoucích učitelů pomáhat dětem vyrovnávat se s případnými obtížnými životními situacemi, zvládat stres a účinně se bránit všem formám sebeustruktury. Součástí programu je i osvojení postupů vedoucích k včasnému rozpoznání problémů s návykovými látkami, posilování dovedností potřebných k jejich řešení, vč. komunikace s rodiči, školním metodikem prevence i pracovišti poskytujícími odbornou pomoc.

Metodické přípravě studentů napomáhá provedení orientačního výzkumu na I. stupni ZŠ. Cílem výzkumné sondy, kterou studenti realizují mezi dětmi ve věkové kategorii 6 – 11 let, je zmapování současného stavu informovanosti dětí o dané problematice a zachycení jejich formujících se postojů k otázkám životního stylu. Dotazníkové šetření mezi dětmi doplňují záznamy z rozhovoru s třídním učitelem, příp. dalšími pedagogickými pracovníky školy. Po zpracování výsledků výzkumu jednotlivými studenty je možno na společném semináři skutečnosti zjištěné na různých školách porovnávat. Pod odborným vedením vyučujícího lze na základě vlastních zkušeností posuzovat úroveň současného stavu osvěty v této oblasti a diskutovat tak reálné problémy výchovy k podpoře zdraví na I. st. zkoumaných základních škol.

Někteří studenti, v návaznosti na absolvovaný modul studia, volí problematiku výchovy ke zdravému životnímu stylu na I. stupni ZŠ jako téma svého diplomového úkolu. V rámci výstupů diplomových prací tak vznikají nové, netradiční návrhy pojetí výchovy k podpoře zdraví u dětí dané věkové kategorie, které mohou být velkou inspirací pro současnou pedagogickou praxi.

3. Program vzdělávání posluchačů oboru rodinná výchova

Jedním z hlavních cílů programu oboru rodinná výchova je připravovat pedagogy, specialisty v oblasti výchovy ke zdravému životnímu stylu. Studium poskytuje integrovaně pojatý vědní základ všech oborů, které tvoří poznatkovou sféru problematiky podpory zdravého životního stylu a prevence sociálně patologických jevů. Právě absolventi tohoto studijního oboru by měli být schopni zastávat funkci školních metodiků prevence sociálně patologických jevů (ve smyslu již zmíněného pokynu MŠMT). K tomu je třeba, aby disponovali vhodnou strategií, která jim umožní připravit a realizovat na škole tzv. Minimální preventivní program. Jejich vzdělávání je v tomto ohledu rozvinuto do několika vzájemně navazujících kurzů.

* **Kurz základní – informativní (26 hodin)**

Obsah: návykové látky, drogové scéna u nás a ve světě, drogy a zákon, závislost, osobnost člověka a droga, prevence drogových závislostí.

* **Kurz rozšiřující – oblast diagnostiky a včasné intervence (26 hodin)**

Obsah: sociálně patologické jevy, šikanování, kriminalita, xenofobie, vznik a léčba drogových závislostí, centra pomoci, stáže na odborných pracovištích.

* **Kurzy didaktické – zvládnutí strategií primární prevence sociálně patologických jevů ve školách (52 hodin)**

Obsah: Metodika tvorby minimálních preventivních programů ve školách a školských zařízeních (využití metod skupinové práce, peer prvků, působení třídního učitele, využívání prvků výchovné dramatiky, rozvoj komunikačních dovedností, aktivní sociální učení, práce s videopořady a PC, náměty pro aktivní využívání volného času aj.)

* **Kurz pro metodiky prevence - po začlenění absolventa do pedagogické praxe (64 hodin)**

Obsah: vychází z Národních osnov připravených pod odbornou garancí Střediska zdravého životního stylu při Pedagogické fakultě UP v Olomouci.

4. Netradiční formy spolupráce se základními a středními školami

Při zajišťování výše zmíněných didaktických kurzů fakulta navazuje úzkou spoluprací se základními i středními školami. V rámci kurzu posluchači provádějí výzkumná šetření týkající se prevence sociálně patologických jevů přímo ve školách a školských zařízeních.

K zařazení této formy práce se studenty nás vedlo několik důvodů:

- Každý student má možnost se osobně přesvědčit, jaká je situace v oblasti prevence sociálně patologických jevů na určité škole. Seznamuje se s Minimálním preventivním programem, který by měl být na škole realizován. Zjišťuje zde aktuální informovanost žáků a jejich postoje (metodou dotazníků). Na základě rozhovorů s metodikem prevence a anketou mezi ostatními pracovníky školy získává poznatky o konkrétních problémech, které se při realizaci preventivních programů na školách objevují, a způsobech jejich řešení.
- Student připravuje, realizuje a vyhodnocuje výzkumné šetření na škole, což jej obohacuje v oblasti metodologie empirického výzkumu pedagogických jevů. Získané zkušenosti může využít zejména při zpracování diplomové práce.
- Zkoumání aktuální situace na školách je připravováno na seminářích tak, aby sledovalo vymezené cíle a přispělo k ověření společně stanovených hypotéz. Stěžejní část dotazníkových položek a anketních otázek je shodná, což umožňuje sumarizaci některých zjištěných výsledků. Vzhledem k celkovému počtu všech oslovených respondentů (např. v r. 2000 to bylo 1716 žáků) mohou mít tyto výsledky při porovnávání s jinými publikovanými informacemi potřebnou vypovídací hodnotu.
- Pro přípravu pedagogů je přínosná i výměna osobních zkušeností (setkání s metodiky prevence, besedy se žáky různých věkových kategorií, vnímání celkové atmosféry školy). Zajímavé je porovnávání výsledků šetření vzhledem k místním podmínkám každé zařazené školy.

- Studenti poznávají, jak důležité je ve výchově k podpoře zdraví vycházet z bezprostředních potřeb a zájmů dětí. Přesvědčí se, že každá škola má svá specifika a proto programy prevence cílené na děti dané školy, mají-li být účinné, měly by tyto zvláštnosti respektovat.
- Zvolená forma spolupráce je přínosná i pro jednotlivé spolupracující školy, neboť výzkumem zjištěné skutečnosti mohou těmto školám pomoci zkvalitňovat Minimální preventivní program. Někteří studenti zůstávají se školou v kontaktu a zapojují se přímo zde do práce s dětmi.

5. Výsledky výzkumného šetření provedeného v r. 2000

Pro ilustraci uvádíme některé vybrané výsledky zjištěné výzkumným šetřením, které proběhlo na 26 pražských základních školách a gymnáziích v rámci programu didaktického kurzu prevence sociálně patologických jevů v říjnu a listopadu r. 2000.

5.1 Cíl a hypotézy výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit, do jaké míry jsou na školách v Praze naplňovány pokyny MŠMT k prevenci sociálně patologických jevů (program „Škola bez drog“), a přispět ke zmapování současného stavu informovanosti žáků základních škol a nižších ročníků víceletých gymnázií a jejich postojů k dané problematice.

Předpoklady:

- Na všech zkoumaných školách je zpracován Minimální preventivní program (MPP) - viz platný pokyn MŠMT.
- Na všech školách působí pedagogický pracovník pověřený funkcí metodika prevence a žáci školy o této skutečnosti vědí.
- Žáci školy využívají možností, které škola nabízí pro aktivní náplň volného času, a to alespoň z 50 %.
- Žáci získávají informace o problematice návykových látek převážně ze školy.
- Žáci sledovaných věkových kategorií mají zkušenosti s nelegálními návykovými látkami jen výjimečně (max. 10 %).
- Žáci se obracejí se svými osobními problémy především na rodiče.

5.2 Výběr škol a respondentů

Školy byly osloveny náhodně, avšak s tím, aby ve vzorku respondentů byli zahrnuti žáci, kteří navštěvují školy v centru Prahy, školy ve „starší zástavbě“ okrajových čtvrtí města, školy sídlištní, školy o rozdílném počtu tříd a žáků. Záměrem tohoto výběru byla snaha, aby si studenti mohli vyměnit zkušenosti, které získají na školách působících v různých místních podmínkách. Pro objektivitu sumarizovaných výsledků šetření byl vhodnější sběr údajů na školách bez převažujících specifík

Respondenti		počet
Mladší žáci (12-13 let)	chlapci	426
	dívky	418
Starší žáci (14-15 let)	chlapci	432
	dívky	440
Celkem		1716

Při statistické analýze byly soubory dat rozděleny podle věkových skupin respondentů, v některých položkách i podle pohlaví.

5.3 Popis výzkumu

Výzkum byl připravován na společném semináři. Každý student sám zpracoval podklady pro zkoumání na škole (dotazník) v návaznosti na společně stanovené hypotézy. Formulace jednotlivých položek dotazníku byla dle potřeby korigována vedoucím semináře. Každý student v rámci svého působení na škole zabezpečil osobně sběr všech dat dle zadání.

Šetření probíhalo v následujících krocích:

- řízený rozhovor s vedením školy, metodikem prevence o MPP, prostudování MPP,
- zadání připravených dotazníků žákům dvou věkových kategorií - žákům 6. a 9. ročníků, dotazníky byly zadávány anonymně,
- beseda se zúčastněnými žáky na téma výzkumu,
- anketa mezi pedagogickými pracovníky školy (shromažďování informací o problémech s realizací MPP na škole).

5.4 Vybrané výsledky výzkumného šetření

- Příprava a realizace Minimálních preventivních programů (MPP) na školách.**

Na všech školách je připraven MPP v písemné podobě. Všichni studenti hovořili s metodikem prevence a měli možnost se s programem seznámit. K zajímavým zjištěním patří, že žáci v dotazníkovém šetření na otázku: „Kdo má ve vaší škole na starosti prevenci zneužívání drog, šikany apod.“ uvedli správné jméno metodika prevence jen ve 42 %. Ostatní žáci zaměňovali tuto funkci s funkcí výchovného poradce, školního psychologa nebo vůbec nevěděli, že někdo takový ve škole působí (27 %).

V MPP školy uvádějí širokou **nabídku činností pro volný čas žáků**. V návaznosti na tuto skutečnost je zarážející zjištění, že žáci někdy o nabídce ani nevědí a pokud vědí, stejně ji nevyužívají, nebo se akcí účastní jen výjimečně (viz tabulka 1).

Tab. 1 Účast na akcích pořádaných školou (vyjádřeno v %)

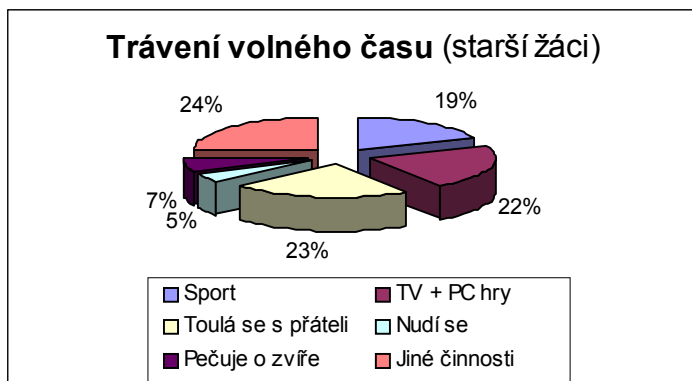
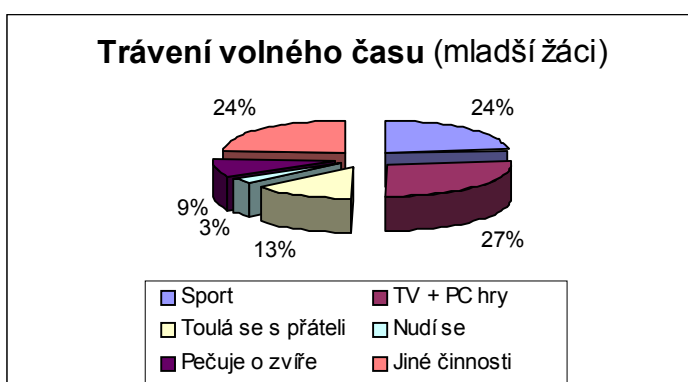
Odpověď	Mladší žáci	Starší žáci	Celkem
ano	12,6	14,8	13,7
občas	39,3	46,1	42,7
ne	48,1	39,1	43,6

Graf - viz soubor Exc.

Dotazníkové šetření dále poskytlo vhled do aktivit, jimiž se **respondenti ve volném čase** převážně zabývají (tab.2). Z tabulky a grafů je patrné, že sledování televize, videa a hry na počítači tvoří pro přibližně čtvrtinu respondentů hlavní náplň volného času (pro žáky 6. tříd 27 %, 9. tříd 22 %). Sportem a jinými činnostmi (zájmové kroužky, četba, hudba) se zabývá přibližně polovina dotázaných. Z hlediska prevence sociálně patologických jevů je třeba vzít v úvahu skutečnost, že řada dětí (mladší ž. 13 %, starší ž. 23 %) se ve volném čase toulá s kamarády, některé děti se nudí. Tyto děti ani neprojevují zájem o akce nabízené školou.

Tab. 2 Jak nejčastěji trávíš volný čas? (uvedeny počty odpovědí)

Odpověď	Mladší žáci		Starší žáci		Celkem	
	dívky	chlapci	dívky	chlapci	mladší ž.	starší ž.
Sport	92	108	63	82	200	145
TV + PC hry	80	144	75	94	224	169
Toulá se s přáteli	44	69	85	96	113	181
Nudí se	16	12	18	17	28	35
Pečuje o zvíře	52	25	41	13	77	54
Jiné činnosti	134	68	150	38	202	188

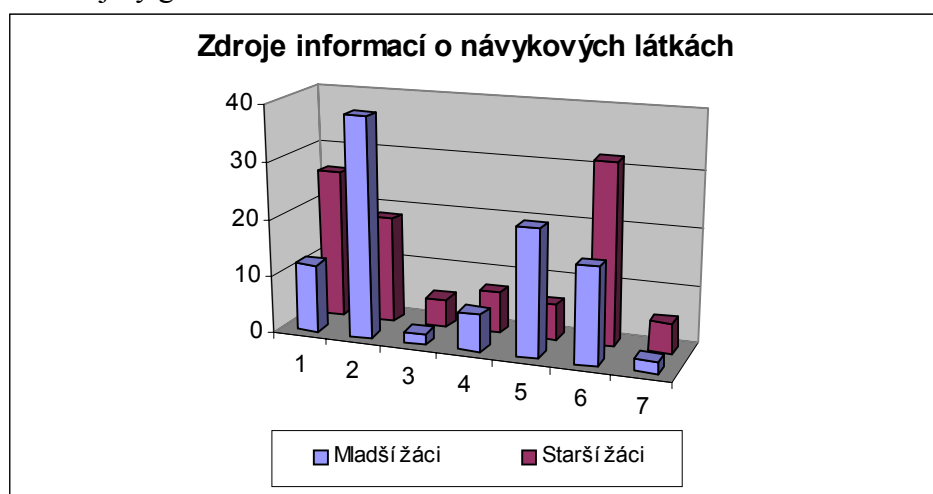

Z analýzy MPP vyplynulo, že školy se snaží zajistit odpovídající informovanost žáků o problematice návykových látek. Zajímalo nás proto, jak se žáci vyjádří k tomu, **z jakého zdroje získali nejvíce poznatků o návykových látkách a rizicích jejich zneužívání.** Jak je patrné z tab. 3 a příslušného grafu, respondenti mladší věkové kategorie uvádějí jako zdroj informací média (TV, rozhlas – 38% a rodiče 22 %). Starší žáci jsou informováni především kamarády – 26 % (což může mít souvislost s náplní volného času – viz tab. 2). Zvýšilo se i procento žáků, kteří si hledají „poučení“ na Internetu. Ve prospěch osvěty realizované ve škole hovoří skutečnost, že žáci 9. tříd uvedly v 31 %, že informace o problematice zneužívání návykových látek jim poskytla škola.

Tab. 3 Z jakého zdroje jsi získal(a) nejvíce informací o návykových látkách? (vyjádřeno v %)

Odpovědi	Mladší ž.	Starší ž.
1 – kamarádi	11,9	26,1
2 – TV, rozhlas	38,5	18,5
3 – Internet	1,9	4,9
4 – časopis	6,5	7,2
5 – rodiče	22,3	6,2
6 – škola	16,8	31,8
7 – jiné	2,1	5,3

Pozor - jiný graf - viz soubor Exc.

Děti tohoto věku již zřejmě nepovažují rodiče za partnery pro komunikaci o problémech zneužívání drog (rodiče jako zdroj informací byli uvedeni pouze u 6,2 % respondentů). Tato skutečnost koresponduje i s odpovědí na přímý dotaz, zdali si s rodiči o této problematice povídají. Z tabulky 4 vyplývá, že mladší žáci komunikují na dané téma s rodiči pravidelně (11 %), nebo alespoň občas (71 %), zatímco ve vyšším věku 42 % respondentů uvádí, že s rodiči o drogách vůbec nemluví.

Tab. 4 Povídáš si s rodiči o problematice zneužívání návykových látek? (v %)

Odpověď	Mladší žáci	Starší žáci
často	11,3	5,3
občas	71,4	52,6
nikdy	17,3	42,1

V této souvislosti se nabízí analyzovat odpovědi na dotaz, na koho by se žáci obrátili, pokud by potřebovali pomoc. Komu by se s důvěrou svěřili se svými problémy? Většina mladších žáků by hledala pomoc u rodičů (46 %), sourozenců (18,3 %) nebo u jiné blízké osoby – většinou u prarodičů (14 %). U žáků starších nabývají i zde na významu kamarádi, kterým by se svěřili ve 45 %. Na rodiče by se s problémem obrátilo 30 % dotázaných, přestože konkrétně o otázkách drogových závislostí s rodiči běžně nehovoří. Komparativní

analýze by bylo vhodné podrobit dotazníky vyplněné žáky, kteří se nehodlají svěřovat nikomu. Porovnání výsledků umožňuje tab. 5.

Tab. 5 Kdybys měl nějaký problém, komu by ses svěřil(a)? (vyjádřeno v %)

Odpovědi	Mladší ž.	Starší ž.
rodičům	45,9	30,2
kamarádům	14,2	44,8
sourozencům	18,3	12,5
učiteli	3,3	3,5
lince bezpečí	1,3	2,6
nikomu	2,8	3,3
jiné osobě	14,2	3,1

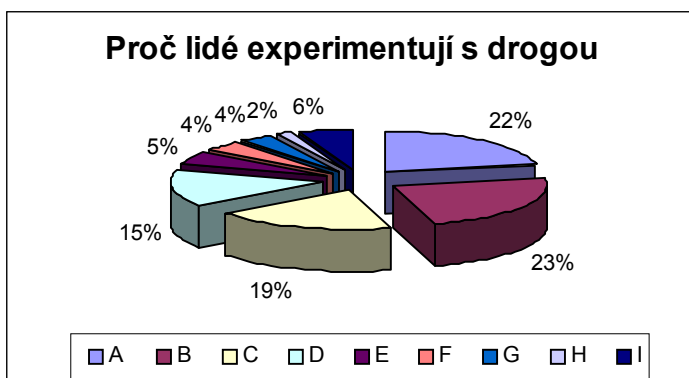
Součástí šetření bylo i mapování poradenské činnosti školy (jako součást MPP). Byly zjištěny nejrozličnější zkušenosti se „Schránkou důvěry“, s využíváním osobních konzultací s metodikem prevence. V každém případě je však třeba se zamyslet nad tím, že někteří žáci by své problémy chtěli konzultovat s pedagogem (i když jen v 3 %) a tuto možnost působení na žáky ze strany školy plně využívat.

- **Současný stav postojů žáků k problematice zneužívání návykových látek a jejich zkušenosti s drogovou scénou v bezprostředním okolí**

Při analýze odpovědí na otázku, **co vede člověka k experimentování s drogou**, se ukázalo, že respondenti mladší věkové kategorie uvádějí především touhu poznat něco nového a zvědavost. U starších se objevuje často jako důvod vliv kamarádů a domněnka, že droga pomůže řešit problémy nebo zlepšit náladu. Vyhodnocení této položky dotazníku v procentech je uvedeno v tab. 6, souhrnný pohled umožňuje příslušný graf.

Tab. 6 Co vede k experimentování s drogou? (vyjádřeno v %)

Odpověď	Mladší žáci	Starší žáci	Celkem
A – touha poznat něco nového	26,2	18,1	22,2
B – zvědavost	22,1	24,6	23,4
C – kamarádi	17,6	21,3	19,5
D – snaha řešit problém	13,8	16,2	15,0
E – nuda	4,8	5,4	5,1
F – zlepšit náladu	2,2	5,7	4,0
G – snaha na sebe upozornit	4,6	2,4	3,5
H – vzdor proti okolí	1,5	2,1	1,8
I – jiné důvody	7,2	4,2	5,7

O současné situaci **výskytu sociálně patologických jevů ve školách** a jejich okolí vypovídá mimo jiné vyhodnocení následujících položek dotazníku, týkajících se zneužívání nelegálních návykových látek.

- Máš vlastní zkušenost s nelegální drogou? S jakou?
- Znáš žáky vaší školy, kteří užívají nelegální drogy?
- Víš, kde je možné v okolí sehnat nelegální drogy?
- Nabízel ti už někdo nelegální drogy? Kde?

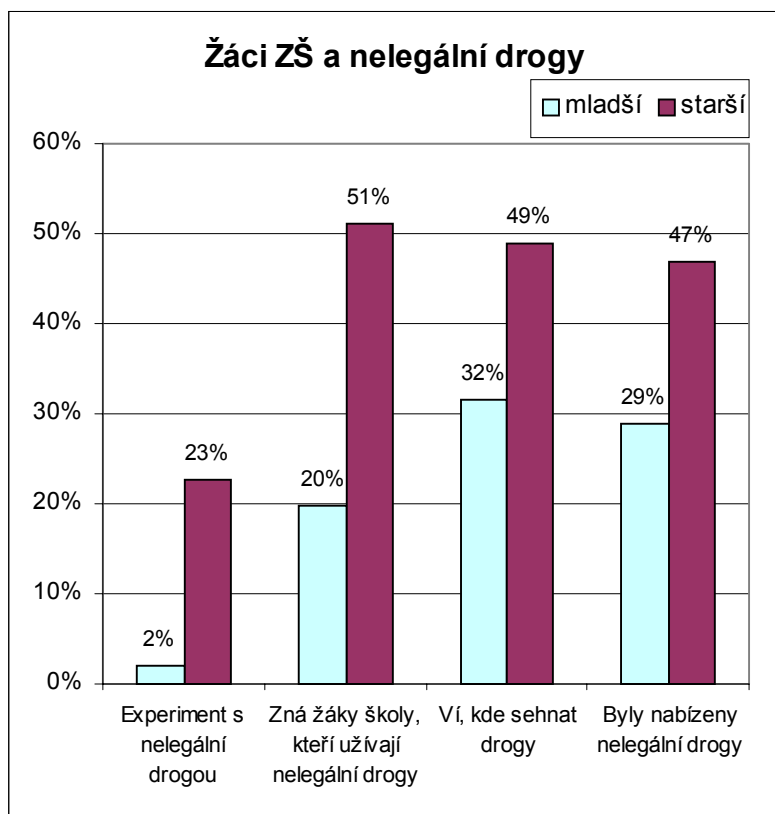
Odpovědi na dotaz týkající se osobní zkušenosti s nelegální drogou jsou alarmující (potvrzují údaje zjištěné jinými výzkumy). Vlastní zkušenost s drogou uvedla téměř čtvrtina žáků ve věku 14-15 let (v 70 % se jednalo o marihuanu, vyskytly se však i případy užití LSD a pervitinu). Dokonce i děti dvanáctileté přiznávají, že kouřily marihuanu (2 %).

Každý druhý žák 9. ročníku či kvarty gymnázia zná někoho ze školy, kdo experimentuje s nelegálními drogami a je zároveň informován o tom, jak a kde si lze drogu obstarat. Ale i řada mladších žáků ví, kde jsou drogy nabízeny (32 %) a kdo ze žáků školy je už užívá (20 %). Vezmeme-li v úvahu, že těmto dvanáctiletým dětem v 29% již byla droga i nabídnuta, je zřejmě jen otázkou času, kolik z nich některou z drog „vyzkouší“.

Dalším zkoumáním prostředí, v němž byly učiněna nabídka drogy, bylo zjištěno, že za nejčastější kontakt uvádějí dotazovaní „ulici“, park, diskotéky, kluby a soukromé večírky. Rizikovým místem se ukázala být i škola, kde přiznalo nabídku 11 % z oslovených. Výsledky této části šetření jsou zřehledněny v tab. 7 a odpovídajícím grafu.

Tab. 7 Žáci základní školy a nelegální drogy

Odpovědi	mladší	starší	mladší	starší
Experiment s nelegální drogou	16	197	1,9%	22,6%
Zná žáky školy, kteří užívají nelegální drogy	166	472	19,7%	51,1%
Ví, kde sehnat drogy	266	426	31,5%	48,9%
Byly nabízeny nelegální drogy	244	408	28,9%	46,8%

Respondenti se dále vyjadřovali k otázkám výskytu problémů s nelegálními drogami na škole, postihů za porušování školního řádu v souvislosti s výskytem sociálně patologických jevů. Otázky směřovaly i k mapování sociálního klimatu ve škole (jak se děti ve škole cítí, co je trápí). S využitím komparativní analýzy jednotlivých dotazníků se posluchači mohli pokusit i vytipovat děti, které by bylo třeba považovat za ohroženější a navrhnout specifické postupy v prevenci sociálně patologického chování.

5.5 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Celkové vyhodnocení výzkumné sondy bylo vztaženo vzhledem k prezentovaným předpokladům.

- Šetření potvrdilo, že na všech zkoumaných školách je realizován Minimální preventivní program „Škola bez drog“. Metodika přípravy analyzovaných programů byla přizpůsobena potřebám konkrétní školy, její geografické poloze, počtu žáků, sociální skladbě žáků i možnostem plynoucím z personálního a materiálně-technického vybavení.
- Výzkumem bylo zjištěno, že na každé škole působí metodik prevence, avšak nepotvrdil se předpoklad, že žáci jsou v požadované míře o významu a náplni práce metodika informováni.
- Přestože školy poskytují svým žákům poměrně širokou nabídku aktivit pro využití volného času, nepotvrdilo se, že by žáci plně tyto možnosti využívali. Zejména starší žáci se raději toulají s kamarády nebo se nudí. Rezervy jsou možná v nedostatečné propagaci akcí. Otázkou je, zda nabízené aktivity plynoucí z možností školy (zejména finančních) jsou pro současnou mládež dostatečně atraktivní.
- Předpoklad, že žáci (s ohledem na systematicky fungující program prevence na škole) získávají nejvíce poučení o zneužívání návykových látek prostřednictvím školy se u mladší věkové kategorie nepotvrdil. Zde je patrný vliv výchovy v rodině a zejména velká

roli médií. Je potěšitelné, že téměř třetina dotázaných starších žáků si uvědomuje přijímání informací ze školy jako prvořadé. Nelze však opominout sílíci ovlivňování vrstevníky. Za této situace se nabízí otázka, do jaké míry se poznatky získané ve škole skutečně promítají do způsobu chování jednotlivých žáků.

- Výsledek výzkumu nepotvrdil předpoklad, že zneužívání nelegálních drog by bylo ve věku základní povinné školní docházky něčím výjimečným. Přestože na školách funguje MPP a získávání školou zprostředkovaných informací o škodlivosti drog žáci připouštějí, zjišťujeme, že 22,6 % starších žáků drogu užilo, příp. i dále experimentuje. Polovina žáků by si uměla drogy sehnat. V údajích o současných problémech s návykovými látkami ve škole se často dostávají do rozporu výpovědi žáků a metodika prevence.
- V roli důvěrníka byli u mladších žáků dle předpokladu nejčastěji uváděni rodiče. S vyšším věkem však i v případě žádosti o pomoc sílí pozice vrstevníků (kamarádů). Ani tato část hypotézy nebyla tedy v plném rozsahu potvrzena.

6. Závěr

Na závěrečných seminářích se odvíjejí jednak diskuse související s verifikací společně stanovených hypotéz, jednak výměna zkušeností získaných studenty na jednotlivých školách. Shromážděný materiál lze využít ještě pro řadu dalších srovnávacích analýz. V každém případě takto pojatý seminář pomáhá posluchačům připravovat se na svou budoucí profesi nejen teoreticky, ale v přímé vazbě na realitu současné školské praxe.

KNIHOVNIČKA

Miloš VANĚČEK, Národní protidrogová centrála

PhDr. Alena MAREŠOVÁ, PhDr. Jan SOCHŮREK, PhDr. Jana VÁLKOVÁ – **DROGOVÁ PROBLEMATIKA VE VĚZNICÍCH ČR A NĚKTERÝCH ZAHRANIČNÍCH VĚZNICÍCH.**

Vydal Institut pro kriminologii a sociální prevenci v roce 2000 nákladem 170 výtisků. Uvedená publikace je určena odborné veřejnosti. ISBN 80-86008-84-3

Mgr. Ilona BEČKOVÁ, Prof. MUDr. Peter VIŠŇOVSKÝ – **FARMAKOLOGIE DROGOVÝCH ZÁVISLOSTÍ**

V knize popisuje v 9 kapitolách všechny typy drogových závislostí. Každá kapitola obsahuje údaje o zdroji drogy, podává informaci o tom, které psychotropní látky jsou v příslušné droze a nechybí údaje o farmakokinetice a farmakodynamice.

Vydalo Nakladatelství Karolinum v roce 1999. ISBN 80-7184-864-6

Richard E. SCHLUTES, Albert HOFMANN – **ROSTLINY BOHŮ /nové přepracované vydání/**

Přírodní národy znají stavy omámení, přijímají ho s údivem, uctívají ho a milují ho. Je pro únikem ze skutečnosti, náboženským prožitkem i lékem. Cesta k omámení vede přes určité rostliny. Moderní věda je zčásti zbavila tajemství. Dokázala izolovat účinné látky, které stav omámení navozují, a určit jejich strukturu. Příkladem mohou být psilocybin a psilocin z posvátných mexických hub. Tyto látky se od jisté doby používají v lékařství a v psychiatrii.

Stále však ještě zůstává mnoho neznámého. Albert Hofmann, švýcarský chemik a objevitel LSD a Richard Evans Schultes, botanik z Harvardovy univerzity v USA v této knize podávají komplexní přehled poznatků o psychoaktivních rostlinách a o jejich působení na člověka. Vydalo nakladatelství Volvox-Globátor v roce 2000, ISBN 80-7207-342-7

Claudia Müller-EBELINGOVÁ, Christian RÄTSCH, Wolf-Dieter STORL – **ČARODĚJNÁ MEDICÍNA**

Tato kniha otevírá dveře vedoucí do fgascunující oblasti naší kulturní a medicínské minulosti: k léčitelskému umění čarodějnic, k zakázané, opovrhované, státem i církví potlačované "alternativní" medicíně. Čarodějná medicína je divoká, nekontrolovatelná, vymykající se panujícímu řádu. Vzbuzuje strach, neboť se rozhoduje o životě a smrti. Čarodějná medicína je kultem – šamanským kultem svatých, to znamená účinných rostlin. Přináší více než zdraví: přináší radsost a poznání, dým a mystické pochopení.

Autoři této knihy vzali čtenáře na cestu za poznáním, vedoucí k počátkům umění léčit, přes antickou mytologii k léčitelce lidstva úředně potvrzené církví a odtud dál ke stělesněné smyslnosti a konečně k travičkám a lidovým léčitelkám. Tato kniha otevírá dveře k zapuzovanému, potlačovanému vědění čarodějné medicíny a ukazuje způsoby, jimiž je opět možné využít svaté rostliny našich předků.

Vydalo nakladatelství Volvox-Globátor v roce 2000, ISBN 80-7207-392-3

Legs McNEIL a Gillian McCAIN – **ZAB MĚ, PROSÍM** necenzurovaná historie punku

Historie punku zpracovaná formou autentických výpovědí.

Vydalo nakladatelství Volvox-Globátor v roce 1999, ISBN 80-7207-302-8

UČEBNICE SÁM SEBOU

PaedDr. Zdena KAŠPAROVÁ, PaedDr. Tomáš HOUŠKA

Představujeme Vám multimediální učebnice rozvíjení a uvědomování si vlastní osobnosti a zdravého životního stylu.

Učebnice **Sám sebou** představují komplexní program pomůcek pro realizaci primární protidrogové prevence ve školách, který obsahuje 6 dílů učebnic, pracovní listy, metodiky pro učitele:

- jeden díl pro 1. stupeň,
- 4 díly pro 6. – 9. ročník základních škol a víceletých gymnázií,
- díl pro středoškoláky.

Učebnice jsou připraveny podle osnov základní a občanské školy. Vycházejí z mezipředmětových vztahů. Z mnohaleté zkušenosti víme, že bez spolupráce pedagogů není možné realizovat kvalitní prevenci na škole, proto jsou učebnice koncipované tak, že je mohou využít učitelé občanské výchovy, rodinné výchovy, dějepisu, zeměpisu, přírodopisu, českého jazyka, hudební výchovy, tělesné výchovy apod.

Nejnovějším přírůstkem do rodiny učebnic programu **Sám sebou je učebnice pro první stupeň ZŠ a pracovní sešit** plný zajímavých úkolů a procvičování, testů pro věkovou kategorii 6 – 10 let. Jejím průvodcem je indiánský kluk Yuma. Provádí i hravým CD ROMem „Sám sebou s Yumou“. Učebnice vychází z osnov programu Základní škola a zpracovává témata prevence, zdravého životního stylu i osobní bezpečnosti. Cílem je aktivně do tématu zapojit i rodiče, aby věděli, o čem mají se svými dětmi hovořit. Proto pokyn pro řadu úkolů zní: Přemýšlej doma s rodiči, zeptej se rodičů, zjisti u rodičů ...

Vydáním učebnice se Sám sebou stal opravdu komplexním programem prevence pro základní a střední školy.

Učebnice pro 2. stupeň tvoří komplex 4 dílů, pro každý ročník jeden. Vychází z osnov Základní školy a Občanské školy. Každá učebnice má čtyři části, první je věnována informacím o návykových látkách, druhá nejrozličnějším metodám procvičování předchozího učiva, ve třetí kapitole objevují žáci sami sebe, své schopnosti, prostřednictvím psychoher upevňují třídní kolektiv a vztahy mezi sebou, věnují se skupinové i kolektivní práci, při které poznávají své vlastnosti a vlastnosti svých spolužáků. Ve čtvrté části cvičí žáci koncentraci – každý rok se učí vnímat barvy a poznávat tajemství jógy.

Učebnice Sám sebou pro 6. ročník provází žáky historií drog, zastaví se u některých rostlin (chmel, blín, mandragora), kaktusů, hub. V krátkých úryvcích se představí věštba Sibyly a vláda krále Neméta, kterému byla dána možnost využít při své vládě moc drog i na ty nejvzpornější poddané. Největší pozornost je věnována tématu kouření a pití alkoholu, žáci se poučí, jaká rizika tyto legální drogy představují. V kapitole Výherní nebo „proherní“ automaty je poukázáno na nebezpečí hazardních her.

Následují hry a texty, ve kterých je kladen důraz na sebepoznání, žáci přemýšlejí o tématech samota, osamocení, škola, kterou navštěvuji, moje třída, kdo jsem já a kdo jsme my, mám problém – řešení problému.

Poslední část je věnována výletům do jiné dimenze, radami jak být v životě úspěšný, relaxačním cvičením, různým hrám, cvičení koncentrace – žáci se naučí intenzivně vnímat barvu červenou, oranžovou a žlutou. Na úplný závěr si zahrají na věštec.

Učebnice Sám sebou pro 7. ročník seznamuje žáky se známým a neznámým světem. Největší pozornost je věnována tématu alkohol a těkavé látky, léky. Na mapě světa žáci hledají země, odkud k nám proudí drogy, kde jsou pěstovány rostliny, ze kterých se drogy

vyrábějí a přemýšlejí, jaká životní úroveň je v těchto zemích. Žáci jsou pozitivně motivováni poznávat krásy České republiky a těšit se na různé výlety s mnoha zážitky. Je poukázáno opět na nebezpečí hracích automatů a počítačových her. Žáci vymýšlejí možnosti, jak lépe trávit volný čas. V žácích je posilováno právní vědomí, seznamují se s “protidrogovými” zákony České republiky.

Následují hry a texty, ve kterých je kladen důraz na sociální rozvoj osobnosti. Žáci přemýšlejí nad přátelstvím, kamarádstvím, svým postavením a rolí v partě.

Poslední část je věnována opět výletům do jiné dimenze, levitacím, relaxačním cvičením, různým hrám, cvičení koncentrace – žáci se naučí intenzivně vnímat barvu zelenou a modrou. Na úplný závěr kreslí ilustrace k prožitkům z barev.

Učebnice Sám sebou pro 8. ročník vysvětluje žákům pojmy droga, závislost, tolerance. Opakuje se téma tabák, alkohol, přidáno je téma marihuana, opiáty, stimulační látky, halucinogeny, těkavé látky a léky. Text je provázen bohatým dokumentačním materiálem. Dále se žáci dozvědí, jaká je mezinárodní legislativa, v přehledu trestů za obchod s drogami v některých zemích Evropy zjistí, jak jsem na tom ve srovnání s ostatními zeměmi. Žáci hodně sportují, a proto je namístě závěrečná kapitola o dopingui.

Následují hry a texty, ve kterých dominuje sebepoznání, nyní téma zvědavost. Žáci přemýšlejí nad klady a zápory part a mohou si přečíst několik příběhů, ve kterých se objevuje závislost na alkoholu, lécích a důsledky této závislosti.

Další část je věnována sociálním hrám, žáci využívají své empatie, cvičí ji, řeší problémové úkoly, zabývají se svým vnitřním světem. V rámci cvičení koncentrace se učí vnímat barvu indigovou.

Úplný závěr je věnován obranným systémům vlastní osobnosti. Žáci si vybírají „výzbroj“, která je bude po celý život chránit.

Učebnice Sám sebou pro 9. ročník shrnuje informace z předchozích ročníků. V jednoduchých testech si žáci ověřují, co si zapamatovali. Jsou přidána témata drogy a láska, ideální partner – jak vybírat svého životního partnera a sekty drogy a náboženství.

Žáci diskutují o své budoucnosti, o zodpovědnosti, o sebeúctě, o pozitivních hodnotách v životě, o psychice a manipulaci.

Následují hry, ve kterých dominuje výchova k zodpovědnosti, cílevědomosti.

Další část je věnována vnitřnímu světu, žáci cvičí koncentraci, tentokrát se učí vnímat barvu fialovou.

Úplný závěr je věnován pozitivním pocitům.

Učebnice Sám sebou pro střední školy shrnuje informace ze základní školy, základní témata jsou rozšířena vzhledem k věku studentů. Přehledně je zpracována kapitola o jednotlivých druzích drog, doprovází ji bohatý obrazový materiál. Cesty drog a mapa světa upozorňuje na pašování, zákony ve světě a u nás podávají přehlednou informaci o legislativě a jejím mezinárodním vývoji. Není opomenuto ani varování, jak se chránit proti infekčním onemocněním. Všechna témata jsou doplněna vhodnými cvičeními.

Část Krajina za zrcadlem pomáhá upevňovat pocit sebevědomí, sebeúcty, vede studenty k osobní zodpovědnosti za svoji budoucnost, učí je řešit konflikty. Následují pozitivní situace v životě, hovoří se o rodině, budování funkční rodiny. Sociální hry pomáhají studentům učit se naslouchat, vnímat ostatní, při sebevýchově, upevňovat hodnotovou orientaci, uvědomovat si, co chtějí od života, co očekávají, uvědomovat si zdroje své síly.

Informační část je dobře využitelná především v prvním ročníku. Cvičení, relaxace, koncentrace je možné využít v průběhu celé školní docházky v mnoha předmětech.

K učebnici byla vydána [sada kazet Dotek duhy a Dotek Země](#) (CD) s hudbou k cvičením uváděným v učebnici. Obrázek kazety v učebnici označuje místo určené pro zařazení hudební ukázky z kazety.

CD ROM Sám sebou obsahuje text učebnic Sám sebou. Je možné s ním aktivně pracovat, texty tisknout, doplňovat. Je to otevřený systém, se kterým mohou pracovat žáci a zajímavou formou mohou řešit úkoly zadané pedagogem i učebnicí.

Učebnici schválilo MŠMT ČR pod čj. 22 288/96-22 dne 15. 8. 1996 k zařazení do seznamu učebnic pro základní školy

Komu dalšimu jsou texty určeny:

Nabízené pomůcky jsou vhodné pro všechny, kteří v rámci primární prevence pracují s dětmi a mládeží na všech typech škol, je vhodná pro policisty, sociální pracovníky, ale i pro rodiče.

Další nabídka:

V případě, že by se v regionech objevily skupiny policistů, kteří se chtějí a mohou věnovat primární prevenci na školách, je možné pozvat autory k odborným diskusím nad konkrétním využitím učebnic, nad metodikou práce se žáky a nad vlastním programem prevence policistů.

Informace o programu Sám sebou:

www.guild.cz

Kontaktní adresy pro policisty:

Policejní prezidium ČR
Miloš VANĚČEK
Poštovní přihrádka 62/NPC
170 89 PRAHA 7

02/61435617
fax.: 02/61436519